

ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

36րդ. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 50 (1800) ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒՐ 7, 2017
VOLUME 36, NO. 50 (1800) SATURDAY, JANUARY 7, 2017

Պաշտօնաթերթ՝
Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցության
Արևմտեան Ամերիկայի

MASSIS Weekly
1060 N. Allen Ave. Suite 101
Pasadena, California 91104

ԾՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ
HAPPY NEW YEAR

2017

ՆՈՅՆ Է ՄԵՐ ՈՂԻՆ ԱՅՍՕՐ ԵՒ ԸՆԴՄԻՇՏ

2016-Ի ՏԱՐՈՒԱՅ ՏԱՍԸ ԳԼԽԱԴՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թիւ Սէկ Ապրիլեան Քառօրեայ Պատերազմը

Ապրիլ 1-2-ի առաւօտեան Ատրպէյճանի բանակը 1994 թուականի գինադադարէն ասդին կատարեց իր ամէնէն լայնածաւալ գործողութիւնը՝ Արցախի հետ սահմանին վրայ:

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան շփման գիծի ամբողջ երկայնքին՝ հիւսիսէն մինչեւ հարաւ ու ժամեր շարունակ ծանր մարտեր տեղի ունեցան մասնաւորաբար հիւսիսային Մարտակերտի եւ հարաւային Հատրուտի սահմանային դիրքերուն մօտ: Հակառակորդը իր ջանքերը կեդրոնացուց Մարտակերտի սահմանային Թալիշի շրջանին ուղղութեամբ, հայկական դիրքերուն տիրապետելու եւ Սարսանկի ջրամբարին կից ռազմավարական կեդրոններուն հասնելու նպատակով:

Տեղի ունեցան դաժան մարտերու ընթացքին, Արցախի պաշտպանութեան բանակը յաջողեցաւ ետ մղել թշնամիի բոլոր յարձակումները:

Հետագային յայտնի դարձաւ, որ հայկական կողմը տուած է աւելի քան հարիւր զոհ:

Աւելի ուշ, նախագահ Սերժ Սարգսեան խոստովանեցաւ նաեւ որ, գինադադարի պահուն 800 հեկտար տարածք մնացած է թշնամի հսկողութեան տակ:

Պատերազմական գործողութիւններու ընթացքին Հայաստանի ժողովուրդը, ընդդիմադրութիւնը եւ իշխանութիւնները ցուցաբերեցին միասնական կեցուածք:

Նկատի առնելով պատերազմի հետեւանքները ու հայկական կողմի կրած ծանր վնասները կ'ակնկալուէր որ բարձրաստիճան գինուորականներ ենթարկուէին պատասխանատուութեան եւ կան ներկայացնէին իրենց հրաժարականները: Ի բացառեալ մի քանի երկրորդական գինուորականներէ, որոնք հեռացուեցան, մնացեալները մնացին իրենց պաշտօններուն վրայ:

Թիւ Երկու «Սասնայ Ճոռեր Խումբի Ձիճեալ Գործողութիւնը

Յուլիս 17-ին, Երեւանի Խորենացի փողոցին վրայ գտնուող ոստիկանութեան գունդի կեդրոնը գինեալ յարձակումի ենթարկուելէ ետք գրաւուեցաւ «Սասնայ Ճոռեր» խումբի անդամներուն կողմէ: Անոնք կը պահանջէին ժիրայր Սէֆիրեանի ազատ արձակումը եւ նախագահ Սերժ Սարգսեանի հրաժարականը:

Ձիճեալները որպէս պատանդ վերցուին խումբ մը ոստիկաններ՝ ներառեալ ոստիկանապետի տեղակալը ու Երեւանի փոխ ոստիկանապետը:

Ոստիկանութեան կեդրոնը ներխուժելու պահուն զոհուեցաւ գունդի փոխհրամանատար Արթուր Վանոյեանը: Կային նաեւ վիրաւոր ոստիկաններ եւ յարձակող խումբի անդամներ:

Այս յանդուգն գործողութենէ ետք, «Սասնայ Ճոռեր» խումբի անդամները արժանացան ժողովրդային լայն աջակցութեան: Երեւանի մէջ տեղի ունեցան զօրակցութեան հսկայ ցոյցեր: Իրաւապահ մարմինները հակադարձեցին՝ ցուցարարներու դէմ բռնի գործողութիւններու դիմելով

ու ապօրէն ձերբակալութիւններով:

Օրեր շարունակ Երեւանի մէջ կը տիրէր ժողովրդային ապստամբութեան մթնոլորտ: Պայթուցական իրավիճակը շարունակուեցաւ մինչեւ Յուլիսի 27-ը, երբ իրաւապահները յարձակում կատարեցին ոստիկանութեան զօրամասին վրայ: Այս իրադարձութիւններու ընթացքին տեղի ունեցած բախումներու հետեւանքով վիրաւորուեցան գինեալ խումբի բազմաթիւ անդամներ, իսկ մնացեալները յանձնուեցան՝ անոնց տրուած որոշ խոստումներու դիմաց: Այդ խոստումները հետագային դրժուեցան իշխանութիւններուն կողմէ:

Թիւ Երեք Ղոմի Պապի Այցելութիւնը Հայաստան

Կաթողիկէ եկեղեցուց հովուապետ՝ Հռոմի Ֆրանչիսկոս Պապը եւօրեայ այցելութիւն կատարեց Հայաստան, ուր ան դարձեալ խօսեցաւ Հայոց ցեղասպանութեան մասին: «Այդ ողբերգութիւնը, այդ Յեղասպանութիւնը որ հարուածեց ձեր ժողովուրդին, անհամար զոհեր պատճառեց: Այդ գլխաւորեց անցեալ դարու անմարդկային աղէտներու տխուր ցուցակը, որոնք իրականացուեցան ցեղապաշտական, գաղափարախօսական եւ կրօնական մոլորեցնող շարժառիթներով եւ որոնք մթագնեցին մարդասպաններու միտքը», - ըսաւ Պապը:

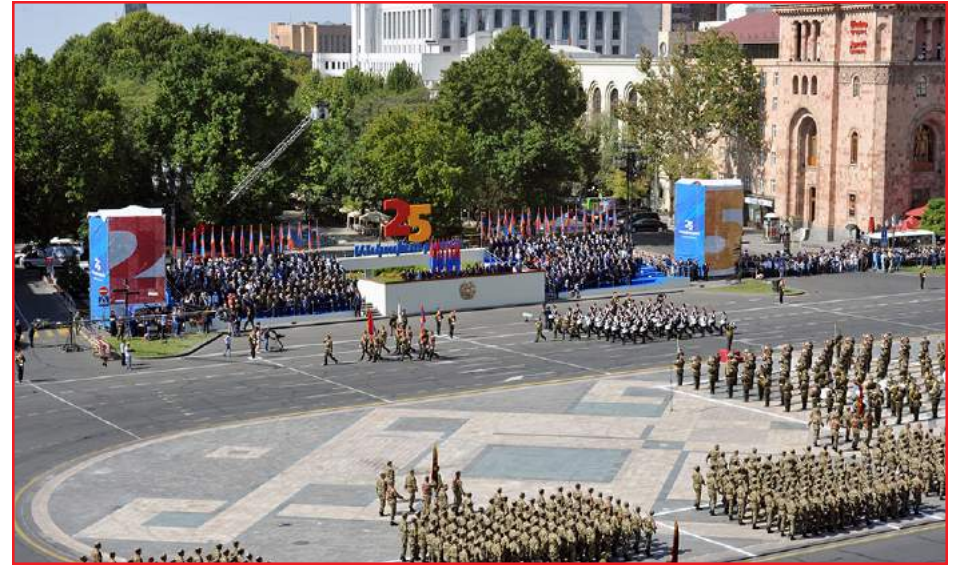
Հռոմի Պապը այցելեց Ծիծեռնակաբերդ, ուր յարգեց Մեծ Եղեռնի մէկ ու կէս միլիոն նահատակներուն յիշատակը: Քահանայապետը ուղղուեցաւ նաեւ Կիւմրի, ուր հազարաւոր քաղաքացիներու, օտարագրիներու եւ այցելուներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ պատարագ՝ քաղաքի կեդրոնական վարդանանց հրապարակին վրայ: Պատարագը մատուցուեցաւ լատինական ծէսով, իսկ շարականներու մէկ մասին երգեցողութիւնը՝ հայերէնով:

Նոյն օրը երեկոյեան, Երեւանի Հանրապետութեան հրապարակին վրայ տեղի ունեցաւ տիեզերական աղօթք՝ Հռոմի Ֆրանչիսկոս Պապի եւ Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի մասնակցութեամբ: Հազարաւոր քաղաքացիներ յետմիջօրէի ժամերէն սկսեալ հասան հրապարակ, ակնատես դառնալու համար այս պատմական իրողութեան:

Յունիս 26-ին Հռոմի Ֆրանչիսկոս Պապը՝ Հայաստան կեցութեան վերջին օր, այցելեց Հայ-թրքական սահմանին վրայ գտնուող Խոր վիրապի վանքը, ուր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հետ խաղաղութեան սպիտակ աղանձներ արձակուեցան Արարատ լեռան ուղղութեամբ:

Վատիկան վերադարձի օդանաւին մէջ, պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն

Պապը կոչ ուղղեց հայերուն եւ ատրպէյճանցիներուն խաղաղութեան ուղիներ գտնելու: Պապը յայտնեց, որ հայերը առաջին քրիստոնեայ ազգն են, որովհետեւ Աստուած օրհնած է գանոնք:

Թիւ Չորս Նշուեցաւ Հայաստանի Անկախութեան 25-Ամեակը

Սեպտեմբեր 21-ին, Հայաստանի անկախութեան 25 ամեակին առթիւ զօրահանդէս տեղի ունեցաւ Երեւանի Հանրապետութեան հրապարակի վրայ:

2016-Ի ՏԱՐՈՒԱՅ ՏԱՍԸ ԳԼԽԱՒՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շարունակուած էջ 3-էն

Զօրահանդէսին ներկայ էին ՀՀ Նախագահ Սերժ Սարգսեան, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ., Մեծի տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Արամ Առաջին, Լեւոնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան նախագահ Բակօ Սահակեան, ՀՀ վարչապետ Կարէն Կարապետեան, սփիւռքեան կառույցներու ներկայացուցիչներ, օտարերկրեայ դիւանագիտական ներկայացուցիչներու ղեկավարներ եւ հիւրեր:

Զօրահանդէսի ընթացքին ցուցադրուեցան հայկական բանակի նորագոյն ձեռքբերումները՝ հեռահար «Իսկանդեր» հրթիռային համալիրներ, համազարկային կրակի հակազդեցիկ՝ «Սմերչ» համակարգեր, հակաօդային պաշտպանութեան համար նախատեսուած «Բուկ» զենիթահրթիռային համալիրներ եւ ռատիոէլեկտրոնային պաշարի նորագոյն՝ «Ինֆաունա» համակարգ:

Անկախութեան 25-ամեակի առթիւ հանդէս գալով շնորհաւորական խօսքով, նախագահ Սերժ Սարգսեան ընդգծեց, որ Հայաստան վճռական է պաշտպանելու իր ազատութիւնը. «Մենք ընտրած ենք ազատութիւնը Հայկ Նահապետի ժամանակէն: Մենք հաւատարիմ ենք այդ ընտրութեան, որ նետ ու աղեղի ժամանակներուն կատարած ենք: Այսօր՝ 21-րդ դարուն, գէնքերը փոխուած են, բայց չենք փոխուած մենք՝ սեփական ազատութիւնը պաշտպանելու մեր վճռականութեամբ: Վկան այս զօրահանդէսն է»:

ՀՀ Պաշտպանութեան Նախարարութեան մամուլի քարտուղար Արծրուն Յովհաննիսեան լրագրողներուն յայտարարեց, թէ ՀՀ անկախութեան 25-րդ տարեդարձին նուիրուած զօրահանդէսի ընթացքին ցուցադրուած զինատեսակները կը պատկան ՀՀ Զինուած ուժերուն, հակադարձելով այն հրապարակումներուն, ըստ որոնց՝ ցուցադրուող զէնքերու մէկ մասը ՀՀ Զինուած ուժերունը չեն, եւ անոնք ցուցադրութեան համար տրամադրած է ռուսական կողմը:

Թիւ 3ինգ Գերմանիա ճանչցաւ Հայոց Յեղասպանութիւնը

101 տարուայ ուշացումով, Յունիս 2ին Գերմանիան պաշտօնապէս ճանչցաւ Հայոց ցեղասպանութեան փաստը, նաեւ մասամբ ընդունելով այդ օրուայ գերմանական իշխանութիւններու պատասխանատուութիւնը:

Գերմանիոյ խորհրդարանի՝ Պոլնտեսդակի անդամները գրեթէ միաձայնութեամբ կողմ քուէարկեցին Յեղասպանութիւնը ընդունող բանաձեւին: Միայն մէկ երեսփոխան դէմ արտայայտուեցաւ, մէկ այլ ուրիշ՝ մնաց ձեռնպահ:

«Պոլնտեսդակը կը խոնարհի 101 տարի առաջ Օսմանեան կայսրութեան մէջ հարկադիր տեղահանութեան եւ ջարդերու ենթարկուած հայերու եւ քրիստոնէայ միւս փոքրամասնութիւններուն առջեւ: Խորհրդարանը կը դատապարտէ երիտթուրքերու կառավարութեան արարքը: Պոլնտեսդակը կը ցաւի Գերմանիոյ իշխանութիւններու դերին համար՝ որպէս Օսմանեան կայսրութեան դաշնակից, որ չնայած քաղաքական գործիչներու եւ միախնայողներու ստացած տեղեկութիւններուն, ոչինչ ձեռնարկեց մարդկութեան դէմ այդ յանցագործութիւնը կանխելու համար: Խորհրդարանը կ'ընդունի Գերմանիոյ պատմական պատասխանատուութիւնը», - ըսուած էր բանաձեւին մէջ:

Գերմանիոյ խորհրդարանը նաեւ կառավարութեան կողմէն ուղղեց նպաստելու հայերու եւ թուրքերու հաշտեցման ջանքերուն, խթանելու թրքական կողմին՝ առերեսուիլ սեփական պատմութեան հետ, քաջայերել Հայաստան-թուրքիա միջպետական յարաբերութիւններու կարգաւորման հոլովոյթը, նաեւ աջակցիլ թուրքիոյ մէջ հայկական յուշարձաններու պահպանման:

Գերմանիոյ կողմէ վաւերացուած բանաձեւին Անգարա հակադարձեց իր դեպքանը տուն կանչելով եւ յարաբերութիւններու վատթարացմամբ սպառնալով:

Թուրքիոյ նախագահ Ռէճեփ Թայիպ Էրտողան արձագանգելով գերմանական բանաձեւին ըսաւ թէ, Պոլնտեսդակի որոշումը լրջօրէն պիտի ազդէ թուրք-գերմանական յարաբերութիւններուն վրայ:

Միւս կողմէ, թուրքիոյ ժողովուրդներու Դեմոկրատական կուսակցութեան նախագահ Սալահուտին Տէմիրթաշ յայտարարեց, որ Գերմանիոյ կողմէ ընդունուած Հայոց ցեղասպանութեան ճանաչման բանաձեւը թուրքիոյ դէմ պատժամիջոց մը չէ: «Այդ որոշումը հարիւր տարի ուշացած որոշում է: Թուրքիոյ մէջ այսօր ալ ցեղասպանութեան կենթարկեն քիւրտերը: Եթէ Գերմանիան այս հարցով 100 տարի ետք որոշում մը կայացնէ, ապա այդ իմաստ պիտի չունենայ», ըսաւ քիւրտ կուսակցապետը:

Ժողովուրդներու Դեմոկրատական կուսակցութիւնը մերժեց ստորագրել գերմանական բանաձեւը դատապարտող թրքական խորհրդարանի որոշումին տակ:

Թիւ 4եց Լոս Անճելըսի Սեչ Տեղի Ունեցաւ Վաթուն Հազարանոց Հանրահաւաք՝ Եղեռնի 101-Ամեակին Առթիւ

Ապրիլ 24-ին, բովանդակ աշխարհի հայութիւնը նշեց Հայոց Յեղասպանութեան 101-րդ տարելիը: Այս տարի եւս Լոս Անճելոսի հայ գաղութէն ներս տեղի ունեցաւ սփիւռքի ամենէն բազմամարդ համախմբումը: Թրքական հիւպատոսարանի մօտ եկայ էին աւելի քան 60 հազար հայորդիներ: Պատուոյ հիւրերու շարքին ներկայ ԱՄՆ-ի Գոնկրէսի, Գալիֆորնիոյ Խորհրդարանի, Լոս Անճելոսի գաւառի եւ քաղաքի ղեկավար անձնաւորութիւններ, եկեղեցական ներկայացուցիչներ, հայ համայնքի ղեկավարներ եւ տասնեակ հազարաւոր երիտասարդներ եւ ուսանողներ:

Հայ ժողովուրդի արդար դատին զօրակցող ներկայացուցիչներ եկած էին նաեւ յոյն, ասորի, քիւրտ, եգիպտի, հրեայ, հարաւ-ասիական եւ սիւս համայնքներուն կողմէ:

Յեղասպանութիւնը դատապարտող եւ պահանջատէր հայ ժողովուրդի արդար դատին ի նպաստ զօրակցական ելոյթներով հանդէս եկան գոնկրէսականներ Ատամ Շիֆ, Լօրեթթա Սանչեզ եւ Թոնի Գարտենաս, Գալիֆորնիա Նահանգի երեսփոխաններ Սքաթ Ուիլք, Ատրին Նազարեան, ինչպէս նաեւ Լոս Անճելոսի քաղաքապետական Խորհուրդի անդամներ Փոլ Գրիգորեանն եւ ուրիշներ:

Հայ ժողովուրդի անժամանցելի արդար դատին եւ ցեղասպանութեան դատապարտման ու հատուցման պահանջատիրական ելոյթներ ունեցան ՌԱԿ-ի կողմէ թամար Փոլատեան, ՍԴՀԿ-ի անունով Գրիգոր Մոլոյեան եւ ՀՅԴ ներկայացուցիչ Տարօն Տէր Խաչատուրեան: Ելոյթներու ընթացքին բազմահազար ժողովուրդ հայրենասիրական լօզունգներով ու վանկարկումներով իր արդար գայրոյթն ու պահանջատիրութիւնը արտայայտեց ու դատապարտեց Արցախի ազատատենչ ժողովուրդին վրայ կատարուած ազերիներու բարբարոսական արարքները:

Թիւ 5օթը Ֆրանսայի Ծերակոյտը Հաստատեց Յեղասպանութեան Ժխտումը Քրեականացնող Օրինագիծը

Հոկտեմբեր 14-ի Ֆրանսայի Ծերակոյտի քուէարկութեամբ հաստատեց Հայոց Յեղասպանութեան ժխտումը քրեականացնող օրինագիծը, որ ընդունուեցաւ 156 կողմ եւ 146 դէմ ձայնով:

Ֆրանսայի խորհրդարանի ստորին պալատի՝ Ազգային ժողովի պատգամաւորները, Յուլիսին միաձայն կողմ քուէարկած էին «Հաւասարութիւն եւ Քաղաքացիութիւն» կոչուող օրինագիծի փոփոխութիւններուն, որով պատիժ կը սահմանուէր մարդկութեան դէմ գործուած բոլոր յանցագործութիւնները, որոնց շարքին՝ Հայոց Յեղասպանութիւնը ժխտելու եւ հերքելու համար:

Քուէարկութենէն ետք, Ֆրանսայի Ծերակոյտի անդամ Ֆիլիպ

2016-Ի ՏԱՐՈՒԱՅ ՏԱՍԸ ԳԼԽԱՒՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շարունակուած էջ 4-ԷՄ

Կանտեյնըսկի իր ուրախութիւնը յայտնեց վերոյիշեալ յօդուածի ընդունման առթիւ. - «Ես շատ գոհ եմ, որ Մերակոյտը լայն մեծամասնութեամբ ընդունեց յօդուածը՝ կողմ դնելով քաղաքական տարբերութիւնները: Այսուհետեւ պատիժը կը վերաբերի բոլոր ցեղասպանութիւններուն: Այս շատ կարեւոր քայլ է՝ պատժելու համար բոլոր ժխտողականներուն եւ յատկապէս անոնց, որոնք կը ժխտեն 1915 թուականի հայերու ցեղասպանութիւնը: Այս քայլով Ֆրանսան շատ կարեւոր ուղերձ կը յղէ աշխարհին, այն ժամանակ երբ մասսայական ոճիրներ կը գործուին Միջին Արեւելքի մէջ եւ այլուր»:

Այս առթիւ Հայաստան ողջունեց Մերակոյտի որոշումը: «Ողջունում ենք Ֆրանսիայի Սենեթի կողմից դեռ ամուսնը Ազգային ժողովում հաստատուած՝ Հայոց ցեղասպանութեան ժխտումը քրէականացնող օրինագծի ընդունումը», - յայտարարեց Հայաստանի արտաքին գործոց նախարար էդուարդ Նալբանդեան:

«Այս քայլով Ֆրանսան կրկին անգամ վերահաստատում է իր արժէքաւոր դերակատարումը անցեալում իրականացուած ցեղասպանութիւնների դատապարտման եւ ժխտողականութեան դէմ պայքարի, ինչպէս նաեւ՝ մարդկութեան դէմ հնարաւոր նոր ոճիրների կանխարգելման գործում», - ըստած էր Նալբանդեանի յայտարարութեան մէջ:

Թիւ Ութը՝ Հայաստանի Սէջ Կազմուեցաւ Նոր Կառավարութիւն

Սեպտեմբեր 13-ի, Կարէն Կարապետեան նշանակուեցաւ Հայաստանի վարչապետ, դառնալով երրորդ Հանրապետութեան 14-րդ վարչապետը: Ան եկաւ փոխարինելու նախկին վարչապետ Յովիկ Աբրահամեանին, որ պարտադրուած հրաժարականով հեռացուեցաւ իր պաշտօնէն:

Կարէն Կարապետեան կարողացաւ կառավարութեան նոր կարէն դուրս ձգել ժողովուրդի մօտ վատ համբաւ ունեցող մի քանի նախարարներ: Իսկ, Սերժ Սարգսեանի որոշումով կառավարութեան կազմէն դուրս մնաց պաշտպանութեան նախարար Սէյրան Օհանեան:

Նորանշանակ վարչապետը առաջին առթիւ անկեղծ գտնուելով յայտարարեց, որ Հայաստանի տնտեսութիւնը կը գտնուի խիստ ծանր վիճակի մէջ:

Կարէն Կարապետեանի առաջին քայլերը արժանացան որոշ չափով դրական գնահատակնի: Սակայն, այդ բոլորը երկար չտեւեցին, երբ յայտարարուեցաւ թէ ան դարձած է ժողովուրդի աչքին վարկաբեկուած Հանրապետական՝ իշխող կուսակցութեան:

Այդպիսով իր աւարտին հասաւ Կարէն Կարապետեանի կարճատեւ մեղրալուսինը:

Թիւ Ինը Հայաստան Տիրացաւ Ողիմպիական Խաղերու Ոսկի Մետալի

Ռիօ Տէ ժաներոյի մէջ տեղի ունեցող 31-րդ ամառնային Ողիմպիական Խաղերու ընթացքին Կիւմրեցի ըմբիշ Արթուր Ալեքսանեան,

Օգոստոս 16-ի երեկոյեան ոսկի մետալ նուաճելով յունահռոմէական ոճի ըմբշամարտի մրցաշարքի 98 քկ. ծանրութեան մէջ, դարձաւ Հայաստանի անկախացումէն սաղին երկրորդ ոսկի մետալակիրը:

Մինչեւ այդ, Հայաստան ունեցած էր միայն մէկ Ողիմպիական ախոյեան՝ Արմէն Նազարեանը, որ 1996-ին Աթլանթայի մէջ ոսկի մետալ նուաճած էր յունահռոմէական ոճի ըմբշամարտի մրցաշարքին մէջ:

Ալեքսանեանի յաղթանակը ցնծութեան մեծ ալիք յառաջացուց յատկապէս իր ծննդավայր Կիւմրիի մէջ, ուր կէս գիշերը անց ըլլալով հանդերձ, տեղի ունեցաւ հրավառութիւն:

Ալեքսանեանէն մի քանի ժամ ետք, գերծանր կշիռի մէջ ծանրորդ Գոռ Մինասեան նուաճեց Հայաստանի չորրորդ մետալը: 22-ամեայ ծանրորդը երկրորդ տեղը գրաւեց +105 քկ.-ի մէջ, ուր հանդէս եկաւ նաեւ Հայաստանի միւս ներկայացուցիչը՝ Ռուբէն Ալեքսանեանը, որ բաւարարուեցաւ չորրորդ տեղով:

Ռիօ-2016-ին Հայաստան նուաճեց եւս 2 արծաթ մետալ: Ըմբիշ Միհրան Յարութիւնեան աւարտականի հասնելով, կողմնակալ մրցավարութեան պատճառով պարտուեցաւ աշխարհի 2014 թուականի ախոյեան, սերպ Դաւոր Շտեֆանեկի դէմ:

105 քկ. ծանրութեան մէջ հանդէս գալով, Մարտիրոսեան պոկում ձեւով բարձրացուց 190 քկ., իսկ հրում ձեւի ընթացքին ան կարողացաւ բարձրացնել 227 քկ. եւ ընդհանուր՝ 417 քկ. արդիւնքով ան ապահովեց արծաթէ մետալը:

Թիւ Տասը ՄԱԿ-ի Սօտ Ամերիկայի Դեսպանը 1915-ի Իրադարձութիւնները Բնորոշեց Որպէս Ցեղասպանութիւն

ՄԱԿ-ի մօտ Միացեալ Նահանգներու դեսպան Սամանթա Փաուլըր, 1915 թուականի իրադարձութիւնները բնորոշեց որպէս ցեղասպանութիւն:

Նոյեմբեր 30-ին Նիւ Եորքի մէջ, Խաղաղութեան Նոպէլեան մրցանակի դափնեկիր՝ էլի Վիգելի յիշատակին նուիրուած արարողութեան ժամանակ, Սամանթա Փաուլըր խօսացաւ մինչ օրս շարունակուող պատմական անարդարութիւններու մասին, անոնց շարքին յիշատակելով նաեւ Հայոց ցեղասպանութեան ժխտումը:

Սամանթա Փաուլըր կարգավիճակով Ամերիկայի երկրորդ ամենաբարձրաստիճան դիւանագետն ըլլալով, Ամերիկեան շրջանակներու կողմէ հարց տրուեցաւ թէ, արդեօ՞ք Օպամայի վարչակազմը քողագերծուած կերպով ճանչցած է Առաջին Աշխարհամարտի տարիներուն հայերու դէմ իրականացուած ջարդը, որպէս ցեղասպանութիւն:

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly

Enclosed a check for (one year)

* \$50,00 for USA

* \$60,00 (second class), \$ 75,00 (Air Mail) for Canada.

* \$85,00 (second class), \$ 125,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----

Address: -----

City: ----- State:----- Zip Code:-----

Country: -----

Tel :----- Fax : -----

ԱՐԱԲԱԿԱԾ ԱՇԽԱՐՀ Գ. ՍՈՒՈՅԵԱՆ

ՍՈՒՐԻԱ ՍՈՒՐԻԱ ՄԱՍՆԱՏՄԱՆ ՍԵՄԻՆ

Անցնող տարեշրջանի երկրագունտի ամենախուճալոյց եւ թէժ շրջաններէն մին էր Սուրիա: Արդարեւ, վերջին հինգ տարիներու ընթացքի քաղաքացիական պատերազմին զոհ գացին աւելի քան 200 հազար մարդ: ՄԱԿ-ն ու արաբական Լիկան եւ արեւմտեան երկիրները չի կրցան կասեցնել կործանարար պատերազմը, որուն հետեւանքով միլիոնաւոր գաղթականներ ապաստան գտան Լիբանանի, Յորդանանի, Թուրքիոյ եւ արեւմտեան այլ երկիրներու մէջ: Ուրիշ ողբերգութիւն մըն ալ երկրէն ներս միլիոնաւոր սուրիացիներու կատարած զանգուածային տեղաշարժը, առաւել ապահով ապաստանարան գտնելու յոյսով:

Վերջին ամիսներուն Սուրիոյ մէջ (գլխաւորաբար Հալէպ) սաստկացած բախումներուն ի տես Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարը Ժան Մարքէյըն Նչեց. «Այս ամբողջական պատերազմին պատճառով, հորիզոնի վրայ կ'երեւի Սուրիոյ մասնատման հեռանկարը, ինչպէս նաեւ «Իսլամական Պետութեան» հակակշիռն տակ պետութեան մը կազմութեան վտանգը»:

Էյրօն Նչեց նաեւ որ ծայրայեղութեան ու ահաբեկչութեան վտանգը պիտի մնայ տարածաշրջանին մէջ, իսկ 'Հալէպի անկումով խաղաղութեան, հարցը պիտի չի լուծուի եւ այս ողբերգական կացութիւնն աւելի պիտի վատթարանայ»: Դեկտեմբերի վերջերուն կը նախատեսուի համատարած զինադադար գործադրել բովանդակ Սուրիոյ մէջ:

Սուրիական հարցի միակ լուծումը քաղաքական բանակցութիւններն են, քանի որ զինուորական այլընտրանք մնայուն քառսի կ'առաջնորդէ:

ԼԻԲԱՆԱՆ ԶՈՒՇԱԽՈՐ ԼԱԲԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԵՆ ՆԵՐՍ

1975ին սկսած լիբանանեան քաղաքացիական պատերազմը տակաւին իր հետքը ձգած է երկրին մէջ: Քաղաքական տարբեր հոսանքներ եւ խմբակցութիւններ, իրենց հակասական ծրագիրներով, ինչպէս նաեւ արտաքին ուղղակի եւ անուղղակի միջամտութիւններով, դուռ բացին տնտեսական եւ ապահովական անկայուն իրավիճակներու:

Անցնող հինգ տարիներու Սուրիոյ քաղաքացիական պատերազմը իր ժխտական ազդեցութիւնն ունեցաւ Լիբանանի վրայ: Արդարեւ, երկրէն ներս թափանցեցին աւելի քան մէկ միլիոն սուրիացի գաղթականներ, որոնք ստեղծեցին ընկերային, տնտեսական եւ կեցութեան անտանելի իրավիճակ, որ իր ժխտական ազդեցութիւնն ունեցաւ նաեւ տեղացի ժողովուրդի ապրելակերպին վրայ:

Եթէ ներկայիս Լիբանանի մէջ ժամանակաւոր անդորրութիւն մը կը տիրէ՝ այդ կը պարտի մասամբ ՄԱԿի խաղաղապահ ուժերուն, որոնք կայք հաստատած են երկրի հարաւային սահմանամերձ շրջանին մէջ: Հռոմի պապն ու արեւմտեան երկիրները եւս իրենց գործնական միջամտութիւններով, առաջ քն առին նոր խոռվութիւններուն, ինչպէս նաեւ քրիստոն-

եաներու եւ այլ փոքրամասնութիւններուն սպառնացող վտանգներուն: Երկու տարուան բացակայութենէ ետք, վերջապէս բոլոր կողմերու համաձայնութեամբ երկիրն ունեցաւ հանրապետութեան նոր նախագահ մը՝ Միշէլ Աուն: Այս վերջինին կողմէ նշանակուած նոր վարչապետ Սաատ էլ Հարիրի կազմած է իր նախարարաց խորհուրդը:

Իրերու ներկայ ընթացքը որոշ լաւատեսութիւն մը առթած է ժողովրդային լայն շրջանակներու մօտ: Այդ գգուշաւոր լաւատեսութիւնը կրնայ դրական եզրայնագումներ ունենալ ի շահ Լիբանանին:

Նոր կառավարութեան առջեւ ծանրացած բազմաթիւ հարցերէն նշենք քանի մը հատը. Երկրի յառաջիկայ տարուան խորհրդարանական ընտրութեանց առթիւ ընտրական նոր օրինագիծի պատրաստութիւնը, գաղթականներու հարցը, ինքնուրոյն քաղաքականութեան որդեգրում, ինչպէս նաեւ ապահովութեան եւ այլ հարցեր:

ՊԱՂԵՏՍՏԻՆԵԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՆՏԵՍՈՒՎԾ

Արաբական աշխարհի վերջին հինգ տարիներու խռովալոյց վիճակն ու «Իսլամական պետութիւն» յորջորջուող ահաբեկչական կազմակերպութեան վայրագութիւնները բովանդակ աշխարհի կիզակէտը դարձան: Արաբական Լիկան՝ իր երբեմնի հեղինակութիւնը կորսնցնելով, չի կրցաւ ազդու միջամտութիւններ կատարել, յատկապէս Սուրիա, Իրաք եւ Լիպիա: ՄԱԿը բաւարարուեցաւ խաղաղասիրական կոչեր արձակելով եւ մեծ պետութեանց միջամտութիւններուն դիմելով ապաւինել հարցերու խաղաղ կարգաւորումին: Այս բոլորէն մեծապէս տուժեց պաղեստինեան պետութիւնը: Արդարեւ Պաղեստինի անկախ եւ գերիշխան դառնալու բուն ցանկութիւնը եւ դիմումները անլսելի դարձան: Միւս կողմէ Իսրայէլ, այս առիթէն օգտուելով սկսաւ գրաւել պաղեստինեան հողատարածքներու վրայ ժողովրդային ապօրինի բնակարաններ կառուցել: Դեկտեմբերին բռնագրաւուեցան հայկական հողատարածքներ Բեթպլեհէմի շրջանին մէջ:

Բարեբախտաբար ՄԱԿ-ի Ապահովութեան Խորհուրդը շաբաթ մը առաջ արգիլեց գրաւելու հողատարածքներու վրայ Իսրայէլի կողմէ ծրագրուած 600 յարկաբաժիններու շինութիւնը:

Միւս կողմէ երկու միլիոն հաշուող պաղեստինեան կազա քաղաքը շրջափակուած վիճակ մը ունի: Բնակչուիւնը կը տառապի մաքուր ըմպելի ջրերի պակասէն, անապահով կեանքէն, բժշկական, տնտեսական, կրթական եւ ընկերային համակարգի թերի գործունէութենէն:

Անկախութեան տենչով ապրող ժողովուրդ մը՝ որուն հանդէպ մեծ անտաբերութիւն մը ցոյց կու տայ Միջազգային ընտանիքը:

Արդեօք 2017 թուականը բռնագրաւուած հողատարածքներու վերադարձի եւ Պաղեստինի ազատագրութեան ու գերիշխանութեան տարի կարելի է համարել...: Կը տարակուսինք...:

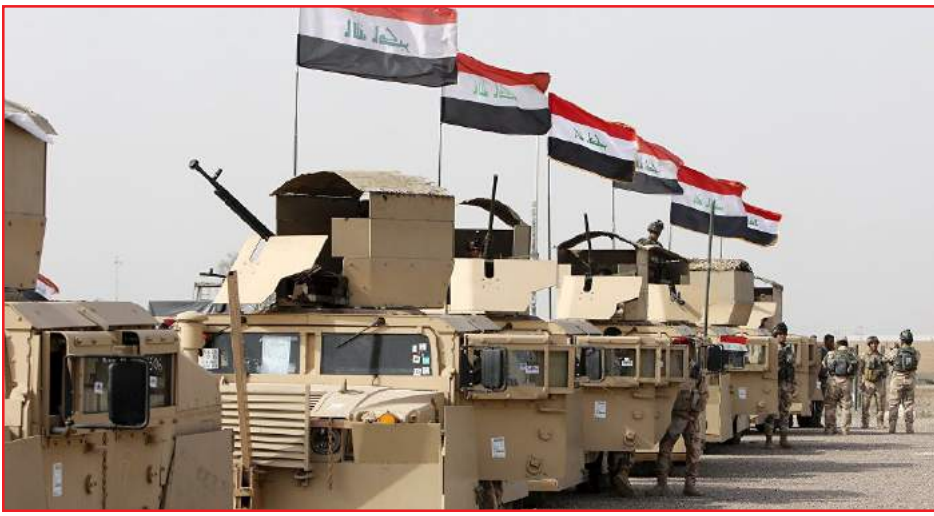
Շար.ը էջ 7

**ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ
ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ**

**ՏՕՔԹ. ԵՒ ՏԻԿ.
ՀԱՄԲԻԿ ԵՒ ՆԱԻՐԱ ՍԱՐԱՖԵԱՆ**

ԱՐԱԲԱԿԱԾ ԱՇԽԱՐՀ

Շարունակուած էջ 6-էն

ԻՐԱԶ ԴՅՈՒՍԱՅԻՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Անցնող տարին սեւ ամպերու ներքեւ մնաց իրաքը: Դժոխացի նվիրական երկարաձգուած էր բովանդակ տարուան վրայ: Ինքնասպանական արարքներով ու մբահարուածները, օդային յարձակումները, Տահէշի (ISIS) իսլամական պետութեան ահաբեկչական ահաւոր արարքները, ինչպէս նաեւ քիւրտ զինեալ ապստամբներու վրիժառու միջամտութիւնները «Փէշմէրկա»ի ոյժերու կողմէ, ստեղծեցին քառասային եւ ահագանգային սարսափլի կացութիւն մը:

Խիստ վտանգաւոր շրջաններ էին Անպարը, Նինուէն, Թալ Աֆթալ, Ռամատին, Մուսուլը, Սինճարը, Ֆալլուժան, Պաղտատի հարաւը գտնուող Հիլլան, Ռուժպաւանը, Թէլ Աֆարը, Քայիմը եւ նոյնինքն մայրաքաղաք Պաղտատը: Այս բոլորին առընթեր յատկանշական էր փետուարին տեղի ունեցած Մուսուլի շարդը եւ Քարայի ումբահարումները:

Վերոյիշեալ յարձակումներուն մեծ մասին պատասխանատուութիւնն ստանձնած էր իսլամական Պետութիւնը (ISIS) ահաբեկչական կազմակերպութիւնը, որ իր հերթին ծանր հարուածներ կրելէ ետք՝ տակաւին կը շարունակէ աւերներ գործել իրաքի, Սուրիոյ, Եգիպտոսի եւ տարբեր երկրներու մը, ահ ու սարսափ տարածելով ամէնուրեք:

Իրաքի պատերազմին պատճառով հարիւր հազարաւորներ զոհ գացին: Այսուհանդերձ, հակառակ տիրող դժնդակ կացութեան, երկիրը կը փորձէ իր վէրքերը դարմանել...:

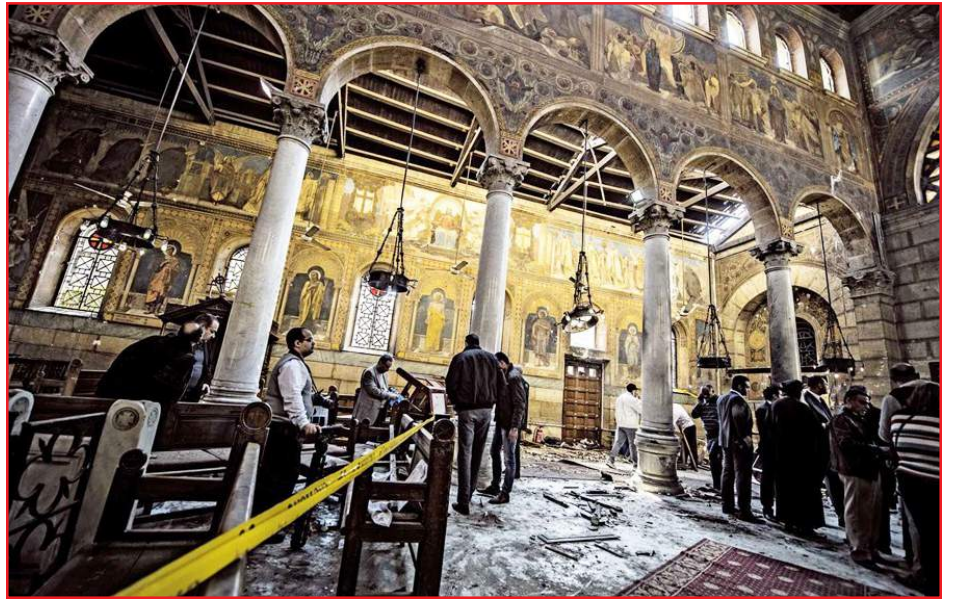
ԵԳԻՊՏՈՍ ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ ՎԻՃԱԿԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Եգիպտոսի «Իսլամ Եղբայներու» ներկայացուցիչ հանրապետուեալին նախկին նախագահ Մուհամմատ Մորսիի մէկ տարուան պաշտօնավարութենէն եւ ապա պաշտօնազուրկ դառնալէն ետք իրեն յաջորդեց Ապտէլ Ֆաթթահ էլ Սիսին: Իր օրով ճիգ մը կայ Եգիպտոսին վերադարձնելու «Արաբական Գարուն»ը, որոն առաջին ռահվիրաններէն մին էր իր երկիրը:

Սիսին կը փորձէ չափաւոր քաղաքականութիւն մը վարել դրացի երկիրներու հետ, ներառեալ Իսրայէլը: Մեծ ճիգ կը թափէ վերաստատուելու երկրի անդորրութիւնն ու կայունութիւնը: Զարկ տալ տնտեսութեան եւ զբօսաշրջութեան վերականգնումին:

Այսուհանդերձ, երկրէն ներս կան լուծելի բազմաթիւ հարցեր: Տակաւին առկայ են մարդու իրաւանց պաշտպանութիւնը, գլխաւորաբար արտաքին եւ ներքին վտանգներէ ձերբազատումն ու Եգիպտոսի ներքին ապահովութեան ու անվտանգութեան լրիւ ու համատարած հաստատումը:

Այստեղ եւս բոյն հաստատած է «Իսլամական Պետութիւն» (ISIS) ահաբեկչական կազմակերպութիւնը: Արդարեւ, անցնող տարուան ընթացքին, անոնք իրագործեցին նբազմաթիւ խափանարարկան արարքներ

Սինայի եւ այլ շրջաններու մէջ: Անոնց նպատակն էր Սինայի թերակղզիին մէջ առանձին պետութիւն մը հինել «Վիլայէթ Սինայ» (Սինայի նահանգ) անուան տկա եւ այդ կապակցութեամբ կատարեցին բազմաթիւ զինեալ յարձակումներ, որոնց զոհ դարձան տասնեակ մը ոստիկաններ եւ քաղաքայիններ: Ահաբեկիչները՝ Դեկտեբեր 11ին անարգ յարձակում մը գործեցին Գահրէի զպտիներու եկեղեցին, Կիրակնօրեայ պատարագի ընթացքին, որուն զոհ գացին 27 քրիստոնեաներ, մեծ մասամբ կիներ եւ երեխաներ:

ՍԱՐՈՔ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԳԱՐՈՒՆԸ ԿԸ ԳՈՅԱՏԵՒԷ ՍԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Հիւսիս Ափրիկէի արաբական այս երկրի բնակչութիւնն ապրեցաւ համեմատաբար խաղաղ տարի մը: Շուրջ 35 միլիոն հաշուող Մարօքն ունի ներքին ներդաշնակ համակեցութիւն մը պէրպէրներու (բնիկ ժողովուրդ) եւ արաբներու միջեւ: Նախապէս ֆրանսացի եւ սպանացի գաղութարարներու տիրապետութեան ներքեւ հակասական կեանք մը ապրած մարօքին՝ այսօր լծուած է շինարարական բեղուն գործունէութեան մը: Արագօրէն վերացուելու վրայ է անգրագիտութիւնը: Նոր գարգացումներու մէջ է ճարտարարուեստն ու արդիւնաբերութիւնը: Զբօսաշրջութեան համար դարձած է հիւսիսային Ափրիկէի հետաքրքրական ու մատչելի երկիր մը:

Հոկտեմբերի 11ին Մարօքի մէջ կայացած խորհրդարանական ընտրութիւններուն իշխող Արդարութիւն եւ Զարգացում կուսակցութիւնը 125 աթոռ ունեցաւ 395 աթոռ հաշուող Ներկայացուցիչներու տան մէջ:

Արդարեւ 2010 թուականին թունուզի մէջ սկիզբ առած «Արաբական Գարուն»ը իր դրական անդրադարձը ունեցաւ Մարօքի մէջ, ուր սկսած է նոր ուղի մը բացուիլ դէպի իսկական դեմոկրատիա: Իսկ տարածաշրջանի՝ այլ երկիրներուն մէջ «Արաբական Գարուն»ը ոչ միայն կանգ առած է այլեւս նահանջ արձանագրած: Մարօք կը յառաջդիմէ իր բարենորոգութիւններով:

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ԹԱԳԷՈՍ ԵՒ ՆՈՐԱ ՔԵՕՐՕՂԼԵԱՆ

ՄԱՍԻՍ - 2017

ԼԻԲԱՆԱՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ԴԵՊԻ Ո՞ՒՐ...
ՅԱՐՈՒԹ ՏԵՐ ԴԱԻԹԵԱՆ

«Ողորմելի է այն ազգը, որու պետութեան ղեկավարը աղուէս մըն է, որու փիլիսոփան ձեռնածու մըն է եւ որու արուեստը կարկըտելու եւ միմոսելու արուեստն է:»

ժպրան Խալիլ ժպրան

Պէջրութի «Արարատ» օրաթերթի տնօրէնութեան առաջարկը՝ տարեվերջի առթիւ յօդուածով մը մեր մասնակցութիւնը բերելու, մեզ մղեց թերթատելու նոյն թերթին մէջ լոյս տեսած մեր յօդուածներուն մէկ մասը, որոնք ունինք մեր տրամադրութեան տակ: Նշենք, որ թէեւ մեր յօդուածները մեր պատանի տարիքէն լոյս կը տեսնէին «Արարատ»ի մէջ, սակայն 1975-ին Հայկազեան Համալսարանը աւարտելէ ետք է միայն, որ սկսանք քաղաքական վերլուծութիւններ գրել: Անոնցմէ մէկուն գրութեան թուականն է Մարտ 11, 1976 եւ կը կրէ «Հնչա՞ծ է Բանակին ժամը» խորագիրը: Կը յիշենք, որ Մարտ 11, 1976-ի առաւօտեան ներկայացանք «Արարատ»ի խմբագրատուն եւ յանձնեցինք օր մը առաջ գրած մեր յօդուածը: Հոն, վերլուծելով ինը ամիսներէ ի վեր ընթացող փախումները, որոնք տակաւին «քաղաքացիական պատերազմ» տարագումը չէին ստացած, կը կարեւորէինք մտաւորականութեան, «ինթելեկտուալ»ի եւ բանակի (մանաւանդ երիտասարդ սպաներու) դերակատարութիւնը, այդ իրավիճակին լուծումներ գտնելու խնդրով: Ի մտի ունենալով օրուան թէժ կացութիւնը, խմբագիրը վտանգաւոր գտաւ յօդուածի լոյս ընծայումը այդ օրուան թիւով: Նոյն օրուան երեկոյեան, ճակատագրական գուզիպոլթեամբ մը, սկսանաւ դարձանք Լիբանանեան բանակի սպաներէն՝ Ազիզ Ահապի կոչին, որ գրաւելով հեռատեսիլի կայաններէն մին, հնչեցուց յեղաշրջման առաջին յայտարարութիւնը... Մեր յօդուածը լոյս տեսաւ շաբաթ մը ետք, Մարտ 18-ին, մի քանի պարբերութիւններու գրաքննութեան գոհ երթալէ ետք... Բարեբախտաբար պահած ենք յօդուածի գրաքննուած երկու էջերու բնագիրը, սակայն ստորեւ կատարուելիք մէջբերումը լոյս ընծայուած բաժնէն է:

«Ժամանակն է, որ Լիբանանի եսակեդրոն քաղաքագէտները դադրին դէմ երթալէ երկրին ընդհանուր շահերուն, ու բռնեն վերակազմութեան ուղին, անշուշտ եթէ չեն ուզեր քալել սպաննուած Լի-

բանանի թափորին ետեւէն: Սակայն դժբախտութիւնը կը կայանայ այն իրողութեան մէջ, որ ուժ ունեցողը կ'անգիտանայ Լիբանանի պէտքերը, իսկ այդ պէտքերուն գիտակցողը չունի կարծես բաւարար ուժ, գործադրելու զանոնք: Ու բանակը, որմէ կը սպասուի Լիբանանի փրկութիւնը, բռնած է երկփեղկումի ճամբան: Լիբանանի փրկութիւնը ներկայիս միայն երկու ուղղութիւններէ կ'ընայ գալ: Կամ անմիջականօրէն վերակազմել բանակը, անոր տալով ամէն իրաւասութիւն իր հասկցած ձեւով շարժելու, ի խնդիր լուծ մեծամասնութեան ցանկացած Լիբանանի՝ «Նոր Լիբանան ու նոր լիբանանեան բանակ»ի կերտումին: Եւ կամ, բեմահարթակը յանձնել Սուրիոյ, որ իր յարմար դատած լուծումը ի գործ դնէ:»

Ի՞նչ հիման վրայ այդ եզրակացութեան յանգած էինք մենք 1976-ին: Պարզապէս գուզահեռներ տեսնելով Հայաստանի Ա. Հանրապետութեան օրինակին հետ: Երկուքն ալ կը դիմագրաւէին թշնամի պետութիւն մը մէկ կողմէ եւ մեծ հարեւան մը միւս կողմէ, որ կ'ուզէր իրեն ենթարկել զինք: Հայաստանի այդ օրուան իշխանութիւնը, սպառած ըլլալով իր ուժերը, փրկութեան ուրիշ ելք չգտաւ, քան՝ յանձնուիլ համայնավարներուն: Լիբանանի եսակեդրոն քաղաքագէտներն ալ, սպառած էին իրենք զիրենք եւ եթէ բանակն ալ անկարող պիտի ըլլար մարմնաւորել պետութիւնը, ապա քոսէն խուսափելու միակ տարբերակը կը մնար ժամանակաւորապէս ենթարկուիլ մեծ հարեւանին՝ Սուրիոյ: Հակառակ միատարր Հայաստանի եւ բազմահամայնքային Լիբանանի դրութեանց տարբերութիւններուն, Հայաստանի Ա. Հանրապետութեան Ա. վարչապետ՝ Յովհաննէս Քաջազունիի 1923-ին կատարած հետեւեալ բնութագրումը կը պատշաճէր երկուքին ալ. «Հայաստանում չկայ ոչ մի դաս կամ շերտ, ոչ մի կուսակցութիւն կամ խմբակցութիւն, որ կարողանայ՝ իր ուժերով ու իր վրայ յենուած՝ դիկտատուրա հաստատել: Մեր երկրում կայուն դիկտատուրա կարող է

իրականացնել միմիայն դրսի, օտար ուժը, բայց ոչ երբէք՝ տեղականը: Մեր երկիրը կարծես յատկապէս ստեղծուած է դեմոկրատական իրաւակարգի համար եւ պակասում է մի բան միայն՝ քաղաքական դաստիարակութիւն ու պետական կեանքի վարժութիւն (Շեշտադրումը մեզմէ-ՅՏԴ): Այդ մեծ պակասը դժուարացնում է իսկական ռամկավար կարգեր հաստատելու, բայց չի կարող յենարան դառնալ ներքին դիկտատուրայի համար:»

Որքան այժմէական կը հնչէ Քաջազունիի վերեւի հաստատումը: Իրավիճակը ներկայիս կը մնայ գրեթէ նոյնը, ի բաց առեալ Սուրիայէն, որ իր հերթին գոհ կ'երթայ իրմէ աւելի մեծ պետութեանց խաղերուն: Փոքր պետութեանց ճակատագիրն է այս, ու վայ անոր, որ թատերաբեմ կը դառնայ Մեծերու հաշիւներուն: Պատմութիւնը լեցուն է այդպիսի օրինակներով ու մեր սերունդին վիճակուած էր տեսնելու օրինակները Կիպրոսի, Լիբանանի, Իրաքի, Լիպիոյ եւ Սուրիոյ, նշելու համար միայն շրջանի ակնառուները, առանց մտահան ընելու Հայաստանը: Երբ Մեծերը կը կուռին, ի՞նչ կրնան ընել փոքրերը, ոտնատակ չերթալու համար: Մեր այս յօդուածը այդ հարցումին պատասխանելու փորձ մըն է: Նկատելով, որ մեր ժամանակը չի ներեր մօտէն հետեւելու Լիբանանեան անցուղարձներուն, մեր խորհրդածութիւնները պիտի սահմանափակենք Հայաստանով, դիտակցելով հանդերձ, որ անոնց մեծ մասը կը պատշաճին նաեւ Լիբանանին:

Բնա՛ւ կասկածելի չէ, որ Հայաստանի Գ. Հանրապետութեան հռչակումէն 25 տարիներ ետք, թէ՛ մեր պետականութիւնը եւ թէ՛ մեր ազգը, Հայաստանի թէ՛ սփիւռքի տարածքին, ճակատագրական եւ ահազանգային ժամանակաշրջան մը կը բոլորեն: Ոստիկանական վարչակարգը, Ապրիլեան քառօրեայ պատերազմին բացայտումները, Յուլիսեան չուսահատական արարքը, Հայաստանի տակաւ սաստկացող արտաքին պարտքը, օրէնքի եւ արդարութեան խողխողումը, ընդերքի անխնայ չարաշահումն ու արեւտայի հետեւանքները, արիւնայեղ արտագաղթը եւ երեք քառօրեայ արտագաղթը եւ երեք քառօրեայ արտագաղթը մի քանի անհերքելի փաստացի տուեալներ են այն ահազանգային դրութեան, որուն մէջ կը գտնուինք ազգովին: Նորութիւններ չեն մեր այս հաստատումները, որովհետեւ անոնց մասին բազմիցս արտայայտուած ենք «Մասիս»ի էջերէն անցած 25 տարիներու ընթացքին:

Դժբախտութիւնը, ինչպէս կը գրէինք 1976-ին «Կը կայանայ այն իրողութեան մէջ, որ ուժ ունեցողը կ'անգիտանայ Լիբանանի(այսօր նաեւ Հայաստանի) պէտքերը, իսկ այդ պէտքերուն գիտակցողը չունի կարծես բաւարար ուժ, գործադրելու զանոնք:» Կարեւորելով ազգասէր առաջնորդի դերակատարութիւնը խառնաշփոթ իրավիճակի մէջէն անցնող պետութեանց համար, մեր «Կը փնտուռի Առաջնորդ» (Յուն-

Շար.ը էջ 9

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ
ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ
ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿ.
ԽԱԶԻԿ ԵՒ ԺԵՆԻԱ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ԷՐՏՈՂԱՆԻ «ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒՍՏԸ»

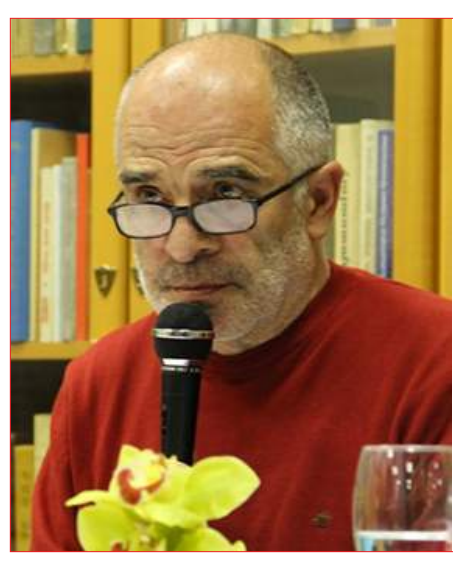
ՍԱԽԴ ԶԵԹԻՆՕՂԼՈՒ

Մուսուլի եւ Էլեբան կողմերի վրայ տիրապետութիւնը «քննարկման հանելու» համար Էրտողանի կողմից օրակարգ բերուած Ազգային ուխտը միեւնոյն ժամանակ հայերի, յոյների, ասորիների եւ պոնտացիների ցեղասպանութեան խոստովանութիւնն է

Առաջին աշխարհամարտին մեծ կայսերապաշտական նկրտումներով մասնակցած, սակայն պատերազմի վերջում պարտութիւն կրած Օսմանեան պետութեան եւ մուսուլման (թուրք, քուրտ, չերքեզ, լազ...) հասարակութեան համատեղ մտահոգութեան առարկան, մասնատման վտանգից զատ, պատերազմի ընթացքում մարդկութեան զանազան յանցանքների համար պատժից խուսափումն էր եւ վախը առ այն, որ հաշիւ կը պահանջուի քառամեայ պատերազմի ընթացքում ֆինանսական աղբիւրի դեր կատարող հայ, յոյն, պոնտացի, ասորի ժողովուրդներից բռնազաւթուած ունեցուածքի եւ արժէքների համար եւ այդ ամէնն իրենց ձեռքից ետ կը վերցուի: Իրաւունքների պաշտպանութեան ընկերութիւնների կառուցուածքն ու գործառույթն էլ միտուած էր հեռացնելու այս վտանգը:

Այս առաձգական բովանդակութիւնն է, որ հնարաւոր է դարձնում այն օրակարգ բերել ցանկացած պահի: Այս տեսանկիւնից, ինչպէս քեմալիստական/ազգայնամոլական շարժման/Ազգային պայքարի իւրաքանչիւր քաղաքականութեան եւ թէզի դէպքում, այնպէս էլ թէ՛ ներքին, թէ՛ արտաքին լսարանային բնոյթ ունեցող Ազգային ուխտի պարագայում անպակաս է ցեղասպանութեան ստուերը: Ազգային ուխտի 7-րդ կէտը ակնյայտօրէն վերջանում է ցեղասպանութեան յանցանքի ծանր ստուերով: Ընդունուած է համարել, որ Ազգային ուխտն ընդունուել է Միութիւն եւ Առաջադիմութիւն ընկերութեան տեղական կազմակերպութիւնների եւ համագործակցողների կողմից նշանակուած անձանցից ձեւաւորուած վերջին Օսմանեան մէճլիսի՝ 1920թ. Յուն-

րով տեղափոխուել է մէճլիսի օրակարգ, ապա հնչեցրած զգացմունքային եւ ազդեցիկ ելոյթի շնորհիւ ընթերցուել է 1920թ. Փետրուարի 17-ի նիստում: Տեքստը թէպէտ բաղկացած է 7 կէտից, սակայն շրջանառութեան մէջ է գտնուում 6 կէտը, իսկ վերջին՝ 7-րդը մոռացութեան է մատնուել: Մինչդեռ հէնց սա է այն բախտորոշ կէտը, որտեղ ճնշող է Հայոց Յեղասպանութեան ուրուականը: Առասպելական այս տեքստը, որի՝ Օսմանեան մէճլիսի կողմից ընդունման հանգամանքը կասկածի տակ է առնուում, միակողմանիօրէն հուշակուած լինելով, չունի միջազգային իրաւական որեւէ պարտաւորութիւն: Դրա 6 կէտերը 96 տարի է, ինչ ներքին քաղաքականութեան մէջ անհրաժեշտութեան դէպքում օրակարգ բերուող ազգայնամոլական գաղափարաբանութեան մի մասնիկն են: Ազգային ուխտի արտաքին նպատակն էր խոչընդոտել ձեռք գցուած քրիստոնէական ունեցուածքի վերադարձը իրական տէրերին եւ կանխել պատերազմի ընթացքում մարդկութեան դէմ գործած յանցանքների, կարճ ասած, ցեղասպանութեան համար ստանալիք հնարաւոր պատիժը: Ներքին նպատակն ուղղուած էր 1918թ. Հոկտեմբերի 30-ի Մուտրոսի բանակցութիւնների ընթացքում օսմանեան սահմաններից ներս ընկած աշխարհագրութեան վրայ իսլամական միութեան ապահովմանը: Այս նպատակը ժամանակի հրամայականն էր: Երբ նպատակը պարզ է դառնում, ժամանակի պետութեան կամ պետութեան ղեկավարների կողմից, որպէս կաշկանդող հանգամանք ընդունելով, արհամարհուում եւ չի կիրառուում գործնականում: Տեքստն արդէն վերածուել է անհրաժեշտութեան դէպքում օրակարգ բերուող քաղաքական գործիքի: Երբ այլեւս անհրաժեշտութիւնը չէր զգացուում, Մուսթաֆա Քեմալն այսպիսի հետաքրքիր պատասխան էր տալիս քննադատութիւններին. «Երանի՜ չգրէիք, գլուխներս ցաւի տակ դրեցիք»: Սահմանները քննարկողներին էլ պատասխանում էր. «Նախ պէտք է հասկանալ, թէ ինչ է Ազգային ուխտը, ապա նոր բացայայտել, թէ ովքեր են ազդեցողները: Ազգային ուխտը երբեք այս կամ այն գծով

սահման չի գծել, այս սահմանը գծողն ազգային շահն է...»: Այս խօսքերով փակում էր թեման՝ պէտք եղած ժամանակ կրկին վերաբացելու պայմանով[1]:

Սրանով պայմանաւորուած՝ արաբների մեծամասնութիւն կազմող հողերում առաջին կէտով նախատեսուած քուէարկութիւնը երբեք օրակարգ չի բերուում: Դեռ թ. է. Լոուրենսի հետ կատարած հանդիպումներից գիտենք, որ Մուսթաֆա Քեմալը 1917թ. հրաժարուել էր արաբների մեծամասնութիւն կազմող հողերից[2]: Սա կարելի է տեսնել նաեւ Թալէաթի «Սեւ կազմով նօթատետրի»[3] նշումներից եւ ցեղասպանութեան ընթացքում մահուան ճանապարհի քարտէզներից:

Մեր օրերում էրտողանի եւ կից լրատուամիջոցների կողմից օրակարգ բերուած տեքստը, ինչպէս միշտ, ուղղուած է ներքին քաղաքականութեանը, եւ ինչպէս նրա ընդունման ժամանակաշրջանում, այնպէս էլ այժմ, չի կարելի ասել, թէ կ'ունենայ որեւէ ազդեցութիւն: Մենք դէմ յանդիման ենք մի երեւոյթի, երբ ջանք է գործադրուում անորոշ ժամանակաշրջանի արգասիք այս տեքստը կեանքի կոչել մեր օրերում Մերձաւոր Արեւելքում ձեւաւորուած արհեստական քաոսի մթնոլորտում:

Ազգային ուխտի հետ ոչ մի կապ չունեցող, էկէեան ծովում Յունաստանի տիրապետութեան տակ գտնուող կղզիների նկատմամբ իրաւունքների պահանջի հետ միասին օրակարգ բերուած Ազգային ուխտն, ինչպէս միշտ, ունի գոր-

Շար.ը էջ 11

Այս վախն ու վտանգն էլ ձեւաւորել են տիրող մթնոլորտը: Ժամանակի գործելակերպին բնորոշ էր այս վախը: Հիմնական քաղաքականութիւնն իրենից ներկայացնում էր գործողութիւնների եւ աշխատանքների մի ամբողջութիւն, որը միտուած էր վանելու այդ վախերը: Ահա այսպիսի մթնոլորտի արգասիքն ու մասնիկն է Ազգային ուխտը՝ (Միսաքը Միլլի/ Misak-i Milli) իր անորոշ բովանդակութեամբ, որը պայմանաւորուած է նրան ծնունդ տուած չեղելի իրադրութեամբ:

ուարի 28-ի «գաղտնի նիստում» (որտեղ չի ապահովուել անգամ անհրաժեշտ քուորումը)՝ «Հայրենիքի ազատագրութեան» խմբի անդամների կողմից, որոնց թիւը որոշ տուեալներով կազմում է 70, որոշ տուեալներով՝ 88 մարդ: Տեքստը բացակայում է մէճլիսի արձանագրութիւններից: Ըստ որոշ պնդումների՝ այն ընդունուել է ոչ թէ մէճլիսում, այլ «Հայրենիքի ազատագրութեան» խմբի ժողովում: Հռչակագիրը էտիրնէի ներկայացուցիչ Շերեֆ պէյի ջանքե-

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ
ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԹՈՐԳՈՄ ՓՕՍԹԱՃԵԱՆ

ԵՐՏՈՂԱՆԻ «ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒՍՏԸ»

Շարունակուած էջ 10-էն

ծիքի դեր: Այն այս անգամ օրակարգ է բերուել որպէս էրտողանի նախագահական (իրականում միապետական) համակարգի անցման ճանապարհին խոչընդոտները վերացնելու օպերացիայի մի մաս:

Միեւնոյն ժամանակ պատահական չէ, որ ինչպէս նախորդ անգամ այն համընկել է Առաջին աշխարհամարտի աւարտին, երբ արեւմուտք յոգնած էր պատերազմից, այս անգամ էլ համընկնում է մի ժամանակի, երբ արեւմուտքը յոգնած է փախստականներից: Արեւմուտքը դարձել է էրտողանի մասնակցութեամբ իր իսկ ծնած փախստականների խնդրի գերին: Ներքին քաղաքականութիւնը ձեւաւորելու գործում էրտողանը ցանկանում է օգտագործել նոյնիսկ այս կրիտիկական վիճակը: Փախստականների կիզիչ հոսքի խնդրի՝ բերնբերան փոխանցուելով շահարկումն ածանցեալն է այն իրավիճակի, որն առաջ է եկել իր իսկ ստեղծած միջաւանի հետ արեւմուտքի դէմ առ դէմ յայտնուելու արդիւնքում: Ենթադրուում է, որ արեւմուտքը չի կարողանալու ձայն հանել:

Փախստականների խնդիրը «Իսլամական Պետութեանը» կերակրելու գինն է: Այն Թուրքիայի յարուցած մի խնդիր է, որը Մերքըլի անհեռատես քաղաքականութեան, Յունաստանի պատանդառութեան եւ ծնկի բերման օպերացիայի մի մասն է: Արեւմուտքի յանցակցութիւնը արգելք է խնդրին էրտողանին լիջեցնելու ճանապարհին:

Միւս կարեւոր կողմն այն է, որ ԺԿԿ-ն (CHP) եւ ԱՇԿ-ն (MHP) նոյնպէս տարուած են այս ազգայնամոյական լուսապսակի գրաւչութեամբ. Ազգային/Ազգայնական համաձայնութիւն:

Ազգային Ուխտի 2-րդ կէտը կապուած է 1918թ. Հոկտեմբերի 30-ին օսմանեան բանակների տիրապետութեան տակ գտնուող Պաթմի նահանգի հետ: Սա չի բարձրաձայնուում, քանի որ չեն ուզում հակառակուել Փութինի հետ այս հարցում: Մինչդեռ Պաթմումը կազմում է Ազգային ուխտի հէնց առանցքը:

Պաթմումը 1921թ. Մարտի 16-ի Մոսկուայի պայմանագրով յանձնուել է Նորհրդային Միութեանը, իսկ թուրքական միաւորումները Պաթմումից ետ են քաշ-

ուել 1921թ. Մարտի 24-ին: Արեւմտեան Թրակիայում էլ չի յաջողուել իրականացնել 3-րդ կէտով նախատեսուած քուէարկութիւնը, եւ Լոզանում որոշուել է այն թողնել Յունաստանի սահմաններում:

Քննարկման ենթակայ չէ փոքրամասնութիւնների հետ կապուած 5-րդ հետի հռետորաբանական բնոյթը. Թուրքիայի քաղաքացի հանդիսացող քրիստոնեաներն ու յուդայականները ոչնչացուել են բռնութեամբ ուղեկցուող մի ծրագրի շրջանակներում:

Գալով այսօրուայ օրակարգի ամենակարեւոր կէտին՝ Մոսկուին, Հոկտեմբերի 30-ին, երբ կնքուել է Մուրթուսի գինդադադարը, Օսմանեան պետութեան ձեռքում էր ոչ թէ Մոսկույն ամբողջութեամբ, այլ նրա մի մասը: Անգլիացիները, ինչպէս նախատեսուած էր Մուրթուսի համաձայնագրի 7-րդ կէտով, 1918թ. Նոյեմբերի 7-ին գրաւում են Մոսկույն ամբողջութեամբ: Այդ ժամանակաշրջանում չկար ոչ մի ուժ եւ ոչ էլ ցանկութիւն՝ առարկելու տեղի ունեցածը: Մոսկաֆա Քեմալը մտահոգուած էր այն քրտական մեծամասնութիւնից, որ ձեւաւորուելու էր Մոսկուի ներառմամբ: Ուշադրութիւն մի՛ դարձրէք այսօրուայ հռետորաբանութեանը, ուժ այսօր էլ չկայ: էրտողանի այսօրուայ «Մոսկու, Ազգային ուխտ, էկէեան կղզիներ» հռետորաբանութիւնը ոչ այլ ինչ է, քան «միապետութեան» գնացող ճանապարհին անհարթութիւնները ողորկելուն միտուած դատարկ խօսքեր եւ չունի ուրիշ ոչ մի իմաստ: Հեռու է իրականութիւնից: Պէտք եղած ժամանակ օրակարգ բերուող Մոսկույն մի հողակտոր է, որ ժամանակին վաճառուել է փողի դիմաց: Այն մասին, որ Թուրքիան այստեղ իրաւականօրէն ոչ մի ազդեցութիւն չի ունենալու, այսպէս է գրում Պասքըն Օրանը.

Լոզանի 3/2 կէտով Ազգերի լիկային (այսինքն Անգլիայի կամքին) է յանձնուել, այժմ էրտողանն ուզում է «Մոսկուի նուաճող» դառնալ: Սակայն ոչ մի պետութիւն եւ ոչ մի էթնիկ-կրօնական հանրութիւն չի ուզում, որ Թուրքիան այստեղ մտնի: ՄԱԿ-ի ժամանակներում էլ օրէնք է՝ «նախկին տէրը» չի կարող մասնակցել այդ տարածքի միջազգային կարգաւորումներին (խաղաղապահութիւն եւ այլն)[4]:

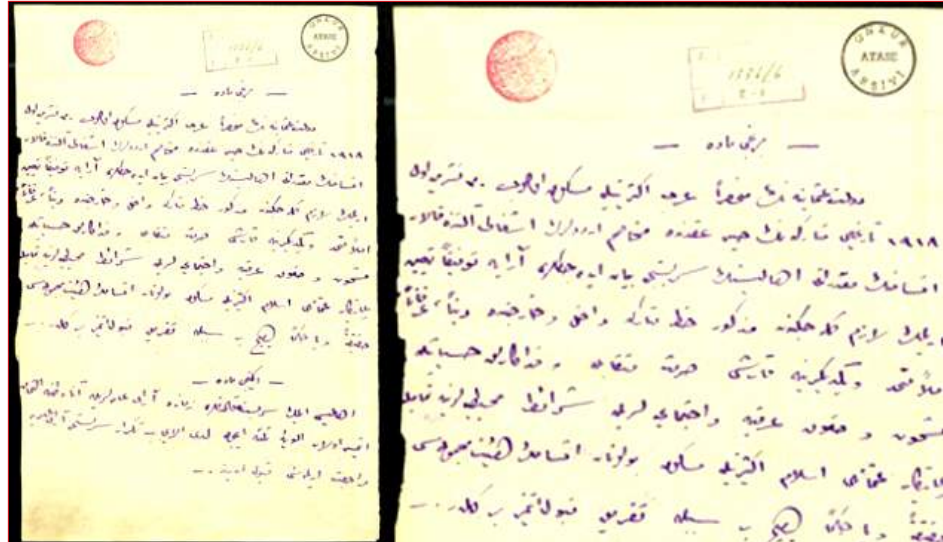

Մոսկույն 1926թ. Յունիսի 5-ի Թուրքիա-Անգլիա-Իրաք համաձայնագրի 14-րդ կէտով յանձնուել է Իրաքին՝ Մոսկուի նաւթի եկամուտների տարւտոկոսը 25 տարի ժամկէտով Թուրքիային վճարելու պայմանով, եւ թեման փակուել է:

Չենք չափազանցնի, եթէ ասենք, որ Ռուսաստանի լուրթիւնը, անգամ իր լուրթեամբ էրտողանին խրախուսելը կապուած է ՆԱԹՕ-ի հարաւարեւելեան թե-

Արաբական արշաւանքի հետքերով, նոյն Մարճ Տապիկի դիրքերից, որպէս երկրորդ Մարճ Տապիկի արշաւանք՝ Սիրիա մուտք գործելը միայն ծաղրանկարի բնոյթ ունի «միապետութեան» ճանապարհին եւ կրում են զուտ սիմուլիկ իմաստ:

Հեշտութեամբ կարող ենք ասել, որ շատ մեծ նախագծեր Օսմանեան սուլթանների անուններով անուանակոչելով նէօ-օսմանեան պատրանք ստեղծելն ու Մոսկա-

լի ծնկի բերման հետ: 1955թ. Սեպտեմբերի 6-7-ի պոզրոմով ՆԱԹՕ-ի հարաւարեւելեան թեւը փաստացիօրէն սահմանափակուել է Թուրքիայի Հանրապետութեամբ:

Յաւալի է ասել, որ չի մնացել այլեւս մէկը կամ որեւէ մի մեխանիզմ, որ կը լիջեցնէր էրտողանին, որ մահացու արկածախնդրութիւն է Միութիւն եւ Առաջադիմութեան եւ նրա հետեւորդ Մոսկաֆա Քեմալի լքած տարածքների հետ խաղ անելը: Մուլթան Սէլիմ Եաւուզի պատմական

Փա Քեմալի դերում խաղալը բնաւ «միապետութեան» տանող ճանապարհը կարճող գործօններ չեն: Անհրաժեշտ է, որ որեւէ մէկն էլ սա էրտողանին ասի:

Իրականում աչքի է զարնում 6 կէտերով շրջանաւորութեան մէջ գտնուող Ազգային ուխտի 7-րդ կէտը, որ լիշատակում է որպէս «Անկախ կէտ» կամ «Պատժի համաձայնութիւն»:

Նրանով նախատեսուում է

Շար.ը էջ 12

Advertisement for 'ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ' (New Year and Christmas) featuring 'ՏԻԱՐ ԳՐԻԳՈՐ ՇԷՆԵԱՆ' (Tigran Gregor Shenyane) and festive decorations like stars and ornaments.

ԷՐՏՈՂԱՆԻ «ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒՍՏԸ»

Շարունակուած էջ 11-էն

հարցաքննութիւն սկսել ընդհանրական պատերազմը ծնող ճգնաժամերից սկսած մինչեւ Մէճլիսի բացումը պատերազմին մասնակցելու, այն դեկավարելու եւ ուղղորդելու գործում եւ գլխաւորապէս ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մէջ «պետութեանն ու ազգին վնաս տուած» նախարարներին խորհրդի անդամներին եւ նրանց հետ համագործակցողներին նկատմամբ:

Ինչպէս նշել ենք վերը, իրաւունքների պաշտպանութեան ընկերութիւնների կառուցուածքն ու գործառույթն էր կազմակերպել այն աշխատանքները, որոնք ուղղուած էին հնագոյն քրիստոնէայ ժողովուրդներից զաւթուած ունեցուածքի պահպանմանը, յաղթանակած պետութիւնների կողմից սահմանուելիք պատիժների եւ դրանցից բխող վախերի հեռացմանը: Իրաւունքների պաշտպանութեան ընկերութիւններում ցեղասպանութիւնն իրագործողների միասնութիւնն ամբարապնդող շարժառիթն այն վախն էր, որ մահուան ուղեւորութիւնից պատահաբար ողջ մնացածները կարող են ետ վերադառնալ ու հաշիւ պահանջել: 7-րդ կէտը, որ թղթին է յանձնուել եւ ընդունուել պատժուելու վախից դրդուած եւ շօշափում է ցեղասպանութեան յանցանքը գործողների դատավարութիւնը, միաժամանակ ունենալով «ինքնահարցաքննութեան» բնոյթ, դատապարտուած է մոռացութեան մատնուելու վտանգն անց-

նելու պահին: Պատքըն Օրանն այսպէս է բացատրում 7-րդ կէտի մոռացութեան մատնուելն ու օրակարգից հանուելը. «Հայկական աքսորը քննութեան առնող մի տեքստ առաջնայինն է այն ժամանակահատուածում, երբ տիրապետող է «Մեծ Հայաստանի» «նախագիծը, բացի այդ այն օտարացնելու է Անատոլիական շարժմանը աջակցող (եւ հայերի ունեցուածքին տիրացած) հեղինակութիւններին»[5]:

Քանի որ Ազգային ուխտը կրկին օրակարգում է, ինդրե՛մ, թո՛ղ քննարկուի: Ինչ կ'ասէք առաջնայնութիւնը 7-րդ կէտին տալուն: Ցեղասպանութեան տուժածների արդարութեան պահանջն ու պայքարը 100 տարի անց էլ շարունակում է մնալ մեր օրերի ամենախոցելի հարցը: Այս հարցում են հատուած արեւմուտքի կողմից մոռացուած/անտեսուած մարդկութեան ողջ փորձառութիւնն ու մարդկային արժէքները:

[1] Fikret Baskaya, Misak-i Milli: Bir Efsaneyi Sorgulamak www.devrimecikaradeniz.com/etiket/fikret-baskaya-misak-i-milli-bir-efsaneyi-sorgulamak (31.10.2016)

[2] Երբ Մուսթաֆա Քեմալը դեռ Դամասկոսում էր, մի օր օգնականը յայտնում է, որ մի բեդուին ուզում է տեսնել իրեն: Ձէնքի խուզարկում կատարելուց յետոյ մարդուն ներս առան: Վերջինս ձեռքին ունէր Հունէյնի որդու եւ Շէրիֆի բանակի հրամանատար Ֆայսալի նամակը: Ֆայսալը բազմաթիւ պատճառներ ունէր անգլիացի

բարեկամներին չվստահելու համար: Այդ ժամանակ դեռեւս պարզ չէր, թէ ինչպէս կը վերջանան Եւրոպայում պատերազմի աւարտը կանխորոշող հակառակութիւնները: Այդ պատճառով Ֆայսալը արաբական նահանգների ինքնավարութեան կամ անկախութեան հարցով խօսք առնելու համար կապեր էր հաստատում Թուրքիայի ընդդիմադիր խմբերի հետ: Ֆայսալի խորհրդական գնդապետ Լուուրենսը այս թեմայով յետագայում գրելու էր «մեր հիմնական թիրախը գլխաւոր շտաբում Մուսթաֆա Քեմալի առաջնորդութեան տակ գտնուող հակազերմանական խումբն էր: Սրանք ազգային-Փանթուրքիզմի հարցում շատ յամառ էին՝ Օսմանեան կայսրութեան արաբական նահանգներին իրենց ապագան ինքնուրոյն որոշելու իրաւունքը չտալու համար»:

Քեմալն առանց աւելորդ վարանութեան լրաբերին ասաց, որ յաջորդ օրը զա պատասխանն ստանալու: Երիտասարդ գեներալի ձեռնամուխ եղած գործը վտանգաւոր խաղ էր եւ նշանակում էր դաւաճանութիւն գլխաւոր հրամանատարին՝ սուլթանին: Սակայն Օսմանեան պալատի հետ բոլոր կապերը խզած լինելով՝ իրեն համարում էր միմիայն թուրքերի ազգային շահերի նուիրեալ: Նրան առանձնապէս չէին հետաքրքրում նաեւ Հաշիմիների նպատակները: Եթէ դա լինելու էր իր շահ թուրքերի ազգային հարցի, ապա արաբներն էլ ցանկութեան դէպքում կարող էին գնդակահարել մեծ ֆէօտալա-

կան-իսլամական կայսրութեանը: Քեմալի պատասխանը Ֆայսալին տրուել է այս իմաստով: Լուուրենսն այն փոխանցում է այսպէս «Մուսթաֆա Քեմալը գրում էր, որ արաբներն իրենց մայրաքաղաքում (Դամասկոս) տեղաւորուելուն պէս Թուրքիայի բոլոր դժգոհ անձինք միանալու են իրենց եւ էնվէրի ու Անատոլիայում իր գերմանացի դաշնակիցների վրայ յարձակուելու համար որպէս ելման կէտ օգտուելու են արաբական շրջանից: Քեմալը յոյս ունէր, որ Տաւրոսի արեւելքում բոլոր թուրքական գիւնուած ուժերը կը միանան իրեն, այդպիսով հնարաւորութիւն կը ստանայ ուղիղ շարժուելու դէպի Ստամբուլ»: Այս նամակագրութիւնը որոշ ժամանակ շարունակուել է, սակայն այդպէս էլ գործնական արդիւնք չի տուել:

T.E. Lawrence, Die siebte Säulen der Weisheit, Leipzig 1936, էջ 693-695

In Johannes Glasneck, Kemal Atatürk ve Çağdas Türkiye, Onur Yayincilik 2014, էջ 60-61 1917թ-ից գրեթէ մինչեւ պատերազմի աւարտն ընկած ժամանակահատուածում Մուսթաֆա Քեմալին ռազմաճակատից հեռացնելու պատճառներից մէկն էլ պէտք է որ այդ նամակագրութիւնը լինի:

[3] Murat Bardakçi, Talat Pasa'nin Evrak-i Metrükesi, Everest Yayinlari, Istanbul, 2009

[4] «Musul bizim olmalıydı» sözü yayımlanık ile izah edilebilir. Agos Gazetesi 28.10.2016

[5] Baskin Oran, նշուած յղումով, Agos 28.10.2016

HAPPY HOLIDAYS

and a wonderful New Year from your friends at Umpqua Bank

Thanks for helping our community grow!

Avo Markarian, VP
700 N. Central Ave #150
Glendale, CA 91203
818-254-3498
avomarkarian@umpquabank.com

Gary Ketenichian, VP
16501 Ventura Blvd. # 101
Encino, CA 91436
818-464-9700
garyketenichian@umpquabank.com

1-866-4UMPQUA (1-866-486-7782) umpquabank.com Member FDIC Equal Housing Lender SBA Preferred Lender

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՊԵՐՃ ՍԵՂՐԱԿԵԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՊԱՏԳԱՄԸ

Անցնող 2016 տարին բնորոշուեցավ արագ զարգացումներով, անակնկալ եւ չնախատեսուած պատահարներով եւ համաշխարհային գետնի վրայ ընդհանրապէս, նաեւ շրջանային առումով մեր ազգին եւ հայրենիքին համար, ծաւալող մարտահրաւէրներով:

Յեղապահութեան հարիւրամեակի նշումով ստեղծուած համագային խանդավառութեան եւ զօրակցական տրամադրութիւններու մթնոլորտին մէջ, Հ.Բ.Ը.Միութեան 110-րդ տարեդարձը եւ 89-րդ Ընդհանուր ժողովը, առիթ հանդիսացան մեր կազմակերպութեան համար, վերակողմնորոշուելու եւ ճշդելու իր առաջնահերթութիւնները, նոր իրականութիւններու եւ փոխուող պայմաններու ընդառաջ, ապահովելու համար մեր ազգի յառաջդիմութիւնը, հաւատարիմ մեր հիմնադիրներու ոգիին եւ Միութեան հիմնական նպատակներուն:

Տարուան ընթացքին, Հ.Բ.Ը. Միութեան ղեկավարութիւնը իր ձիգերը կեդրոնացուց կազմակերպչական կառուցներու զօրացումին եւ ընդարձակումին վրայ, Հայաստան, Եւրոպա եւ աշխարհ, իրագործելու համար իր նպատակադրած ծրագիրները, նախապատուութիւն տալով Հայաստանի ընկերային տնտեսական զարգացման, շարունակելով եւ ամրապնդելով ազգային ինքնութեան սատարող իր արդիւնաւոր նախաձեռնութիւնները սփիւռքի մէջ, նոյն ատեն իր մարդուժի եւ նիւթական կարելիութիւններու ընդլայնումին նպաստող գործակցական յարաբերութիւններ մշակելով այլ կազմակերպութիւններու հետ, մանաւանդ աշխուժացնելով իր անդամներու եւ համակիրներու համաշխարհային ցանցը:

Մինչ Հայաստան եւ Արցախ կը տօնախմբէին իրենց վերահաստատ անկախութեան 25-րդ տարեդարձը, Արցախի դէմ շղթայագերծուած քառօրեայ պատերազմը, Հայաստանի մէջ դրսեւորուած զինեալ ըմբոստութիւնը եւ Սուրիոյ սաստկացող դաժան պատերազմը որ արդէն իր վեցերորդ տարին կը թեւակոխէ, մեզ դէմ յանդիման կը դնէին մեր ազգին դէմ ցցուող մարտահրաւէրներու կարծր իրականութեան հետ:

Միաժամանակ, ոգեշնչող էին Սրբազան Պապի Հայաստան այցելութիւնը, ինչպէս նաեւ մեր աշխարհատարած անդամակցութեան ցուցաբերած օգնութեան սրտաբուխ նախաձեռնութիւնները Սուրիոյ տագնապին մատնուած մեր ազգակիցներուն, որոնցմէ տասնեակ հազարաւորներ ապաստան գտած էին գլխաւորաբար Հայաստան, ոմանք Լիբանան եւ Գանատա, իսկ ուրիշներ, Սուրիա մնացած ըլլալով, անտանելի պայմաններու տակ կը շարունակէին պահպանել համայնքային կեանքը, արտակարգ կորով եւ դիմադրականութիւն ցուցաբերելով:

Այս երեւոյթները կը դրսեւորէին մեր ժողովուրդի վայելած միջազգային ուժեղ դիրքը, ինչպէս նաեւ ճակատագրական պահերու, ազգին եւ հայրենիքին կարիքերուն հասնելու Հ.Բ.Ը.Միութեան պատրաստակամութիւնը: Յուսով ենք նաեւ, որ Հայաստանի նորակազմ կառավարութիւնը, իր կարգին, պիտի դրսեւորէ անհրաժեշտ քաղաքական կամքը, հաստատ քայլեր առնելով երկրի ընկերային տնտեսական զարգացման եւ քաղաքացիական կառուցներու ամրապնդումին ուղղութեամբ:

Անցնող տարին արդիւնաւոր եղաւ մեր կազմակերպութեան համար: Մինչ աշխարհի տարածքին մեր շրջանակները մեծ շուքով տօնախմբեցին մեր Միութեան 110-րդ տարեդարձը, միջազգային գետնի վրայ կարելոր նախաձեռնութիւններ իրագործուեցան, որոնց շարքին Եւրոմիութեան ինչպէս նաեւ Սմիթսոնի թանգարանին հետ կնքուած գործակցութեան համաձայնութիւնները, Հայաստանի մէջ իրագործելի ծրագիրներու համար:

Երիտասարդներու միջեւ կապերու սերտացումին եւ Հայաստանի ու սփիւռքի միջեւ շահաւէտ փոխադարձ յարաբերութիւններու զարգացումին ուղղուած մեր նախաձեռնութիւնները նոյնպէս յաջողութեամբ պսակուեցան, ներգրաւելով մեծաթիւ երիտասարդ մասնակիցներ աշխարհի բոլոր կողմերէն, որոնք կորիզը պիտի կազմեն մեր ղեկավարներու յաջորդ սերունդին:

Մինչ կը պատրաստուինք

յառաջիկայ ամիսներու եւ տարիներու մեր լայնածաւալ աշխատանքներուն, տօնական օրերու այս պատեհ առիթով, կը փափաքիմ ջերմօրէն ողջունել Միութեան բարերարները, բարեկամները եւ գործակից կազմակերպութիւններն ու կառույցները, ինչպէս նաեւ մեր անդամակցութիւնը, շրջանակները, մասնաճիւղերը եւ անոնց յանձնախումբերու գործօն եւ նուիրեալ անդամները, կրթական ցանցէն ներս գործող մեր ուսուցչակազմերը, աշակերտութիւնը եւ ծնողները, յայտնելով խոր գնահատանքս եւ շնորհակալութիւններս իրենց հետեւողական հաւատաւոր աշխատանքին եւ արդիւնաւոր գործունէութեան համար:

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը, նոր տարուան սեմին, անխախտ կը կենայ մեր ժողովուրդի եւ հայրենիքի կողքին, պատրաստ դիմագրաւելու մեր դիմաց ցցուող նոր եւ շարունակուող բազմապիսի մարտահրաւէրները: Նաեւ, մեր համադրեալ ուժերը եւ կարելիութիւնները ի գործ դնելու, ի խնդիր հայրենիքի զօրացումին եւ բարգաւաճման, որպէսզի մեր երիտասարդ սերունդները հպար-

տութեամբ փարին իրենց ինքնութեան եւ խանդավառութեամբ շարունակեն մասնակից դառնալ մեր ազգանուէր եւ հայրենակերտ աշխատանքին:

Այս ոգիով կ'ողջունեմ ձեզ եւ կը փոխանցեմ խաղաղ, ուրախութեամբ լի առողջ եւ արդիւնաւոր Նոր Տարուան սրտագին բարեմաղթութիւններս բոլորիդ: Պերճ Սեղրակեան Նախագահ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՅ ԳԻՇԵՐ ՄԵՏԱՔՍԷ

Թէ աշխարհում փակ դռներ կան	Եւ ուրիշի ուրախ կեանքով խանդավառուեն այս գիշեր:
թող որ բացուեն այս գիշերը Ու Նոր տարին նոր խնդութեամբ	Թէ մոլորուած անցորդներ կան,
թող ներս մտնի այս գիշեր, Թէ կան դատարկ, համր տներ՝	դարձի թող գան այս գիշեր: Սրբագործուած սիրով մտնեն
մանկան ճիշով թող լցուեն, Ով փնտռում է սրտանց մէկին՝	իրենց օճախն այս գիշեր Թէ կան բախտի փշոտ ճամբք
յանկարծ գտնի այս գիշեր: Թէ կան լացող տխուր աչքեր,	թող ծակուցքով կանաչեն: Ու երջանիկ սպասումով բոլորն արբեն այս գիշեր...
թող ծիծաղեն այս գիշեր, Կանչող ձեռքերն իրար հասնեն	Թէ աշխարհում պանդուխտներ կան,
իրաջք ապրեն այս գիշեր: Թէ կան սրտեր՝ չար նախանձով,	թող տուն դառնան այս գիշեր,
դառնան բարի ու ներող,	Յայրենական յաւերժութեամբ
	ողջագուրուեն այս գիշեր:

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ

ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿ. ՃՈՐՃ ՕԿԱՆԵԱՆ

CERTIFIED HEALTH CARE

ԷԶԵՐ ՍԴՅԿ ՊԵՅՐՈՒԹԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԻՊԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԵՆ

Շարունակուած էջ 14

Այդ շրջանին, Պէյրուսի Ուսանողական Միութիւնը եւս կ'ունենայ աշխուժ եւ բեղմնաւոր գործունէութիւն մը: Ան AUB-ի մէջ կը կազմակերպէ գաղափարական բնոյթի դասախօսութիւններու շարք մը, ուր ելոյթ կ'ունենան ուսանող ընկերները: Ա. դասախօսութիւն՝ 1912 Յունուար 13, դասախօս՝ Սահակ Ալթունեան, նիւթ՝ «Գիտական Սոցիալիզմը»[8]. Բ. դասախօսութիւն՝ 1912 Յունուար 27, դասախօս՝ Մ. Քէշիշեան, նիւթ՝ «Բանուորական Հարցը եւ Սոցիալ-Դեմոկրատիան»[9]. Գ. դասախօսութիւն՝ 1912 Մարտ 2, դասախօս՝ Կ. Սահրիշեան, նիւթ՝ «Սոցիալիզմի Հակառակորդներու Փաստարկները»[10]:

1912 Ապրիլին, Պէյրուսի Ուս. Միութեան խումբ մը՝ Ս. Ալթունեան, Մ. Քէշիշեան, Կ. Եղիայեան կ'այցելեն Դամասկոս եւ երկօրեայ դասախօսութիւններ կ'ունենան նաեւ հոն: Ս. Ալթունեան կը մեկնէ Հալէպ, ուր դարձեալ կ'ունենայ դասախօսութիւններ:

Ըստ երեւոյթին, ուսանողական միութեան կուսակցական անդամները մաս կը կազմէին ՍԴՀԿ Պէյրուսի մասնաճիւղին: Որովհետեւ ՍԴՀԿ Տաճկաստանի շրջանի Բ. պատգամաւորական ժողովին (1912 Սեպտեմբեր) ընդառաջ, «Կոհակ»ի մէջ գրուած յօդուած մը, որ իր յայտնած միտքերով արտաստփոր էր Հնչակեան ներկուսակցական կեանքին, կ'առաջարկէ պատգամաւորներու համար ձայները տալ «յարմարագոյն ընկերներուն»: ասոնց շարքին, յօդուածագիրը կը նշէ. «Աչքի առաջ ունենալով այն պարագան, որ Պէյրուսի Մասնաճիւղին բոլոր անդամները համալսարանական ուսանողներէ կը բաղկանան եւ բոլորը բարձր կըթուեցին ստացած, զարգացած, գիտակ ընկերներ են...» եւ այլն: Նոյն յօդուածին «խմբագրական ծնօթագրութեան» մէջ կը գրուի. «Ձայնակցելով յարգելի թղթակցին, մենք եւս հրաւէր կը կարդանք Ս.Գ. Հնչակեան Մասնաճիւղերուն եւ Ընկերներուն ընտրել իրենց պատգամաւորները կամ տեղական լաւ ուժերէն եւ կամ ձայն տալ Պէյրուսի ընկերներուն, որոնք իրաւամբ պատիւ կը բերեն մեր կուսակցութեան, իրենց զարգացմամբ եւ ազ-

նուութամբ»[11]:
 Այդ շրջանին համար յիշարժան է որ ՍԴՀԿ Դամասկոսի մասնաճիւղը կը գործակցի «Ժամիէթ էլ Ֆաթիմա էլ Արապիա» (Երիտասարդ Արաբներու Միութիւն) կազմակերպութեան հետ[12]: Սա արաբ ազգայնական կազմակերպութիւն մըն էր, որ ունէր հակաթիթիհատական ուղղութիւն: Այս կազմակերպութեան երկու կարեւոր դէմքերը՝ Շիւքրի Ասալի եւ Շէյխ Զահրաուլի, իրենց ընկերներով 1916-ին իթթիհատի երապետութեան կողմէ կախաղան կը հանուին Դամասկոսի մէջ:
 1915-ի Մայիսին ՍԴՀԿ Պէյրուսի եւ Դամասկոսի մասնաճիւղերը կը յայտնուին ծանր դրութեան առջեւ: Կը պարզուի որ 1914 Սեպտեմբերէն Օսմանեան Կայսրութեան տարածքին Հնչակեան ակումբներու խուզարկութեան ժամանակ, ՍԴՀԿ Քիլիսի ակումբէն յայտնաբերուած է 1914 Մայիս 16 թուակիր ՍԴՀԿ Կեդր. Վարչութեան նամակը. այդ դրկուած է Պէյրուսի մասնաճիւղին, թելադրելով՝ «գաղտնօրէն», Դամասկոսի մասնաճիւղին միջոցով, հասցնել Քիլիսի եւ Ալնթապի մասնաճիւղերուն: «Գաղտնօրէն» բառը, թրքական ուստիկանութիւնը կը մեկնաբանէ որպէս ՍԴՀԿ Քէօստէնչէի է. Համագումրին մէջ առնուած «դաւադրական» որոշումներուն գործադրութեան կարեւոր շղթաներէն մէկուն՝ Պէյրուս-Դամասկոս-Քիլիսի բացառալուծելը: Քիլիսի «կասկածեալ» հնչակեանները ձերբակալուած էին. կը մնար Պէյրուս-Դամասկոս օդակը՝ ուր կը սկսի Հնչակեան յայտնի դէմքերուն հետապնդումը: Կը ձերբակալուին Երեմիա վրդ. Լիֆորեան, Ռուբէն Պաղտասարեան (նամակը Դամասկոսէն Քիլիս եւ Ալնթապ տանող ընկերը), Միհրան ձիկէրճեան (Վեհուկի), Սամուէլ Գրիգորեան եւ Տիգրան Փալէմբերեան: Ձերբակալուած Մկրտիչ Սուքիասեան (Դամասկոսի մասնաճիւղին ատենապետ) ազատ կ'արձակուի Դամասկոսի առաջնորդ Արիստակէս վրդ. Խաչատուրեանի ջանքերով: Այլ հնչակեաններ կը ջաջողին թաքնուիլ: Ձերբակալուածները, իրենց հարցաքննութիւններուն թղթածրարներով, կը դրկուին Տիգրանապոլիսի դատարանը... որպէսի ճակատագրակից ըլլան Քսան Կախաղաններուն: Մինչ այդ, Հայկական

Ցեղասպանութիւնը իր գործադրութեան ընթացքին մէջն էր եւ հաւանաբար իթթիհատին համար դատական այդ ձեւականութիւնը աւելորդ դարձած էր: Հինգ հնչակեանները կ'անհետանան Տիգրանապոլիսի դատարանը երթալու ճամբուն վրայ...:
 Հինգ նահատակներուն մէջ, մասնաշատուկ կը մնայ Միհրան Վեհուկիի պարագան: Ան փոքր եղբայրն էր ՍԴՀԿ Պէյրուսի մասնաճիւղի կեդրոնական դէմքերէն Միսաք Վեհուկիին. նոյնպէս կուսակցական, բայց ոչ անոր նման պատասխանատու պաշտօններու վրայ: Փնտուղը Միսաքն էր: Երբ ուստիկանները կը խուժեն Վեհուկիներու գործատեղը՝ Միսաք արդէն թաքնուած էր: Միհրան, որպէսզի իր եղբօր հանդէպ եղած հետապնդումներուն վերջ մը դնէ, ինքզինքը կը ներկայացնէ որպէս Միսաքը: Ձերբակալման պահուն, ան կը թելադրէ խանութի գործաւոր տղուն այս պարագան յայտնել եղբօրը, որպէսզի ան, զինքը չփնտռէ եւ այդ պատճառով ալ ի գուր տեղը ինքզինքը չբացայայտէ... Միհրան կը նահատակուի որպէս Միսաք: Յաջորդող տասնամեակներուն, Միսաք Վեհուկի իր կարեւոր մասնակցութիւնը կը բերէ լիբանանի գաղութահայ կեանքի կազմակերպման աշխատանքներուն, մաս կազմելով ազգային, կուսակցական եւ միութեանական (ՀՄՄ) շատ մը մարմիններու: Ան կը յիշատակուի որպէս լայնախոս, հանդարտաբարոյ եւ լուրջ հասարակական գործիչ մը:
 Նորայայտ փաստաթուղթերուն առաջինը 1920 Մայիս 1 թուակիր գեկուցագիր մըն է յղուած ՍԴՀԿ Պէյրուսի մասնաճիւղէն «Հնչակեան Ամերիկայի շրջանի Գործ. Յանձ.»ին[13]: Նամակին մէջ կ'ըսուի թէ 1914-ին տեղի ունեցած ձերբակալութիւններէն ետք, մասնաճիւղին գործունէութիւնը դադարած է: Թաքնուած հնչակեանները գտնելու համար թրքական գաղտնի ուստիկանութիւնը ձեռք ձգած է «հնչակեան կարծեցեալ» Ռուբէն Պապիկեան անունով լրտես մը, որ մատնութիւններ կատարած եւ մատնութեան սպառնալիքին տակ դրամաշորթութիւն ըրած է անոց հանդէպ՝ որոնք օսմ. բանակի ծառայութեանէն փախուստ տալու համար պարսկական քաղաքացիութիւն ստացած էին: 1918-ին, ֆրանսա-

կան բանակի Հայկական Լէգիոնին մէջ կուուող Հնչակեան կամաւորներով եւ Կիլիկիայէն հասած գաղթականներուն մէջ գտնուող կուսակցականներով, փորձեր կ'ըլլան վերաշխուժացնել կուսակցական կեանքը: Այդ փորձերը շօշափելի արդիւնք չեն տար: 1919 Աշնան վերակրկնուած փորձերը կու տան իրենց արդիւնքը: Կը կազմուի յետեղեռնեան շրջանի ՍԴՀԿ Պէյրուսի մասնաճիւղը հետեւեալ վարչական կազմով.- Միսաք Վեհուկի՝ ատենապետ, Բաբգէն Գասարճեան՝ ատենադպիր եւ Սարգիս Թաշճեան՝ Գանձապահ (մուտքի տուրք նշանակուած է 10 դահեկան, իսկ ամսավճար՝ 5 դահեկան): Մասնաճիւղը կը խնդրէ վաւերացում եւ նոր կնիք[14]:
 Արիստակէսի այլ փաստաթուղթ մը Պէյրուսի Հնչակեան դեկավարութեան ձերբակալութեան մասին կու տայ յաւելեալ մանրամասնութիւններ: Այդ 1920 Մայիս 8 թուակիր ՍԴՀԿ Պէյրուսի մասնաճիւղի գեկուցագիրն է ՍԴՀԿ Ամերիկայի շրջանի Գործադիր Յանձնախումբին: Նամակին մէջ կ'ըսուի թէ 4 օր առաջ Հ.Յ.Դ. Պէյրուսի կոմիտէին «ներփակեալ» ստացուած նամակին հիման վրայ անմիջապէս տեղի ունեցած է անդամական ժողով ուր խօսք առած են ընկերներ Միսաք Վեհուկի, Յակոբ եւ Վահան Թոփճեաններ, Եղիա Իշխանեան, Ս. Թաշճեան՝ որոնք վկայած են որ, 1914-էն սկսեալ մինչեւ պատերազմին աւարտը, «հնչակեան կարծեցեալ Ռուբէն Պապիկեանը (որ այժմ Երեւանի միլիցայետ եղած է եւ դաշնակցական!) տեղույս մ. ճիւղին տեսրակները, տօքիւմանները կը յանձնէ կառավարութեան, իբր վարձատրութիւն կը ստանայ ուստիկանի պաշտօն. մէկիկ-մէկիկ կը մատնէ մ. ճիւղի անդամները. ինքը անձամբ առաջնորդելով ուստիկանութիւնը անոնց տունները եւ խուզարկել տալով...: Տեղույս հայութեան մէկ մասը գինուորութեանէ ազատուելու համար պարսկահայատակ եղած էին, զանոնք ալ կը շահագործէ մատնելու սպառնալիքով»: Ռ. Պապիկեան որպէս ուստիկան կը միանայ կամաւորներուն եւ անոնց հետ կը մեկնի Կիլիկիա: «Այնտեղ չենք գիտեր ինչեր կը պատահին կը ստիպուի

Շար.ը էջ 16

ՔԱՌՕՐԵԱՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԴԱՍԵՐԸ ԵՒ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՍԱՐԳԻՍ ՆԱԾԱՐԵԱՆ

2016-ի Ապրիլը այս տարի նշանակալից դարձաւ ոչ միայն Հայոց ցեղասպանութեան 100-րդ տարելիցին առթիւ զօրացած հայկական պահանջատիրութեան նոր եւ յարաճուն ծաւալ ու որակ տալու յանձնառութեամբ երկրորդ հարիւրամեակ մուտք գործելու վճռականութիւնը արտայայտող ձեռնարկներով, այլ Ապրիլի 1-2-ի գիշերը զարաբաղա-ատրպէճանական սահմանի ամբողջ երկայնքին Ատրպէճանին կողմէ ամէն չափի ու տեսակի ծանրագոյն գէնքերով սանձազերծուած նախադատութեան հետեւանքով Արցախի ազգաբնակչութեան անվտանգութեան սպառնալիքով, որ ոտքի հանեց ու զօրաշարժի ենթարկեց ողջ հայութիւնը: Յայտնապէս, Ատրպէճան երկար ժամանակէ ի վեր նախապատրաստած պլիքքրիկով կը յուսար ընկճել ու խլել Լարաբաղի պաշտպանութեան դիրքերը: Բայց, այդ դիրքերուն վրայ կանգնած 18-20 տարեկան հայորդիները, որոնք մեծ մասամբ իրենց մարտական մկրտութիւնն անգամ դեռ չէին ստացած, անօրինակ սիրտանքներով, ապշեցուցիչ մարտունակութեամբ մը, շատերը իրենց կեանքի գնով դիմադրելով ձախողեցուցին ագրէիական ուժերուն յառաջխաղացքը: Անգամ մը եւս ցաւի եւ հպարտութեան արցունք թափեցին իրենց զաւակները Մայր Հայրենիքի սրբազան հողի պաշտպանութեան նուիրաբերած հայ մայրեր:

Այդ քառօրեայ պատերազմը պատճառ եւ առիթ դարձաւ հրապարակային փոթորկալի քրնարկումներու եւ ասուլիսներու, յաճախ հակասական, տեղի-անտեղի եւ հրապարակաւ անասելի հետեւութիւններ կատարելու: Քիչ մը բոլոր կողմերէն եւ բոլոր մակարդակներու վրայ հնչեցին քառօրեայ պատերազմին դասերը քաղած ենք: Իրապէս քաղած ենք թէ ոչ: Ի տես եւ ի լուր կարգ մը երեւոյթներու ու եղելութիւններու՝ ինքզինք պարտադրող հարցադրումին պատասխանը՝ իրադարձութիւններուն - ուղղակի, քաղաքական, դիւանագիտական, վարչարարական, տնտեսական, ընկերային - յառաջիկայ զարգացումները պիտի տան: Զարգացումները՝ իրենց շոշափելի եւ անյետաձգելի արդիւնքներով:

Մինչ այդ կոչուած ենք ցոյց տալու որ ազգը միայն օրհասական պահերուն, տարերային աղէտի կամ պատերազմի ժամանակ կամ ժողովարարներուն մէջ եւ բեմերէն արտասանուած խօսքերով չէ որ միասնական է: Բոլոր ժամանակներուն եւ բոլոր պայմաններուն տակ մեր միասնականութեան վկայութիւնը տալու ենք: Կոչուած ենք տեւականացնելու եւ ամրագրելու զօրակցութիւնն ու միասնականութիւնը զորս համայն Հայութիւնը ցոյց տուաւ Արցա-

խին եւ անոր հերոսական բանակին, սահմանազուլի կանգնած անվէհեր դիմադրողներուն, եւ ընդհանրապէս Հայկական Բանակին:

Մեր միասնականութեան անյաղթահարելի ուժին գիտակցելու հրաւիր մըն էր 12 Ապրիլ 2015-ի Սուրբ Պատարագը գործարարելու մատուցանեց Վատիկանի Սուրբ Պետրոսի պազիլիքային մէջ Հայոց ցեղասպանութեան 100-րդ տարելիցին առիթով եւ որ Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահ Սերժ Սարգսեանի եւ Հայ Եկեղեցու հոգեւոր պետերուն շուրջ համախմբեց ողջ հայութեան ներկայացուցիչները:

Պատմական այդ օրէն հազիւ 14 ամիս ետք, միեւնոյն Պապը ուխտագնացութեան գալով Հայաստան, երթալով մինչեւ Կիւմրի եւ Խոր Վիրապ, հանդիպումներ ունենալով ոչ միայն պետութեան վերնախաւի ներկայացուցիչներուն եւ հոգեւոր գերագոյն իշխանութիւններուն հետ, այլ հաւասարապէս ընկերութեան բոլոր եւ մինչեւ ամենայնտին, ամէնէն աւելի լուսանցքայնացուած, անտեսուած եւ արհամարհուած խաւե-

րուն հետ, ուզեց զգացնել առաջին քրիստոնեայ երկրին զաւակները մէկ ու միասնական տեսնելու իր ցանկութիւնը: Եւ այս առթիւ ունեցած իր ելոյթներուն ընդմէջէն Ան մինչեւ իսկ ցոյց տուաւ այդ միասնականութեան առաջնորդ արդարութիւն, հաւասարութիւն, համերաշխութիւն, ընկերային արդարութիւն, փոսածութեան եւ հասարակութիւնը տազնապէցնող եւ հասարակական կառույցները կրծող յոռի երեւոյթներու վերացում: Պայիւն յորդորը կը բխէր ոչ միայն Հայութեան եւ Հայաստանին հանդէպ իր սիրոյ, գնահատանքի, հիացումի, մօտիկութեան ու զօրակցութեան զգացումներէն, այլ արտայայտութիւնն էր առաջին քրիստոնեայ երկրի զաւակներէն, հաւասարապէս բոլոր զաւակներէն, իր ակնկալութիւններուն, որոնց գլխաւորը գանոնք մէկ ու միասնական տեսնելն է:

Քառօրեայ պատերազմին ծնունդ տուած համաժողովրդական աննախընթաց շարժումին ու Ֆրանչիսկոս Քահանայապետին զգացումներուն վկան եղաւ համայն աշխարհը, զոր կոչուած ենք յուսախաբ չընելու:

ԷՋԵՐ ՍԴՅԿ ՊԵՅՐՈՒԹԻ ՄԱՍՆԱԾԻԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԵՆ

Շարունակուած էջ 16-էն

աշխարհային Պատերազմին հետեւանքով համագումար կայացնելու անհնարութեան պատճառով, ՍԴՅԿ-ի մէջ, ընհանուր փոխհասկացողութեամբ մը կը գործէին երկու կեդրոնական վարչութիւններ. Ամերիկայի շրջանի Կեդրոնական Վարչական Վարչութիւնը Կեդրոնի դերը կը կատարէր արտերկրի՝ ներառեալ Կիլիկիոյ համար իսկ Թիֆլիսի Կեդրոնական Վարչութիւնը նոյն դերը կը կատարէր Ռուսաստանի, Անդրկովկասի եւ Պարսկաստանի համար: Այս իրավիճակը կը տեւ մինչեւ 1924 ՍԴՅԿ Ը. Յամագումար, երբ Թիֆլիսի Կեդր. Վարչութիւնն ու մասնաճիւղերը արդէն «ինքնալուծարուած» էին: Այս պատճառով ՍԴՅԿ Պէյրութի մասնաճիւղը իր գեկուցագիրները կը դրկէր ՍԴՅԿ Ամերիկայի շրջանի Կեդր. Վարչ-

Մարմինին:

[14]- ՀԱԱ \$.408, գ.1, գ.129, թ.1:

[15]- ՀԱԱ \$.408, գ.1, գ.131, թ.1:

[16]- ՀԱԱ \$.408, գ.1, գ.129, թ.2:

[17]- ՀԱԱ \$.408, գ.1, գ.129, թ.1:

[18]- ՀԱԱ \$.408, գ.1, գ.131, թ.1-3:

[19]- Այս մասին հարուստ նիւթ կը գտնուի հնչակեան արխիւին մէջ:

[20]- «ՍԴՅԿ Պէյրութի Վարչութեան Նամակը ՍԴ ՅՈՅ. Կուսակցութեան Տեղւոյս Մասնաճիւղի Վարչութեան. 19/12/1928»: ՀՈՅ. արխիւ:

[21]- «Արձանագրութիւն Ս. Դ. ՀՈՅ. Կուս. Լիբանանի Շրջանի Բ. Պատգամաւոր. Ժողովի»: ՀՈՅ. արխիւ:

**ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ
ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ**

**ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿ.
ՎԱՐԴԱՆ ԵՒ ԿԱՐԻՆԷ ՏԵՓՈՅԵԱՆ**

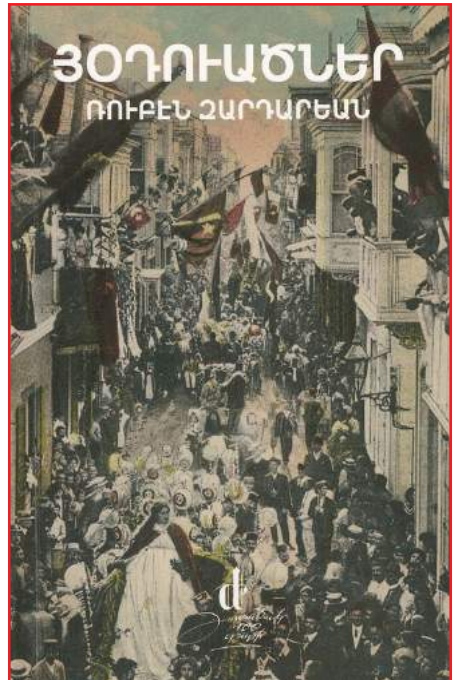
ԴԵՊԻ ԱՆԳԱՐԱ ԾԱՆԱՊԱՐՅ ՄԸ ՍԱԳՕ ԱՐԵԱՆ

Անասելի, իր վրայ փակուող, պրկուած եւ երկար լուսթիւնէ մը յետոյ կը հաւաքեմ թուղթի կտորներու վրայ տարածած միտքերս՝ անցեալ Յունուարին Անգարա տրուած այցելութեան մասին:

Նպատակը թուրքիան մեծ փլանէն՝ փոքր եւ կլոր ապակեայ ակնոցներով տեսնելն է: Ճանապարհը տարբեր երանգներու խառնուրդ մ'է եւ՝ կէտը, ուր կը միանայ երէկուան Արեւմտահայաստանի կտրուած եւ պիտի լարը:

Երկրի արեւելեան շրջաններուն մէջ ոճիրը եւ մահը կը շարունակուին: Սուրիոյ պատերազմը մէկ կողմէ եւ Պոլսոյ հին թաղերուն մէջ կուշ եկած արարներուն եւ կիսաքիւրտներուն «յեղափոխական» երգերը դաշոյնի պէս խրուած են քէմալական պատմութեան «Չուր»ը խմած թուրքերուն սիրտը:

Պոլիսը խառն է: Ըստ Ա. Թ. ին վախի ու սարսափի քաղաք: Քուրթուլուշի մայթերէն մինչեւ թերթի խմբագրատուն ժամանակը կը սառի եւ կը հալածէ պանդուխտ սէրը մեր բոլոր վարկածներուն:

Օդին մէջ թեւատ ազատութեան մը շունչը կայ: Պոլիսը՝ իր Հրանդ Տինքի ճիչով եւ քիւրտ ֆետայիներուն անեղ մահերով ու պատմութիւններով:

Հրաշագործ հայերու երեսները փնտռելով մինչեւ Անգարայի գնացքին գրասենեակը տասնհինգ լիւրա է:

Տեղը յարմար, ժամը յստակ եւ եղանակը արեւոտ:

Հալէպէն «Ուաղաբներ» կը հասնին եւ կը պատմեն ամենաթէթ առօրեայի մասին: Ջուր չունին, լոյս չունին, հացի խնդիր կայ ամէն օր եւ մայթերուն վրայ ծախուած աժանագոյն օդիէն հրապարակագիրի մը եղբայրը իր մահականացուն կնքեր է:

Տակաւին՝ հայոց ազգային գերեզմանատան մասին ալ, որ գտնուելով կրակէ օղակ հանդիսացող «Շէյխ Մաքսուտ» շրջանին մօտ փակ է: Մահացողներուն դիակները կը տարուին Քարմէթ լիթ քոյրերուն վանքին հարեւանութեամբ գտնուող հողաշերտին վրայ «բացուած» առժամեայ գերեզմանատունը, ուր տասնեակ մեռելներ կան դրուած:

Առժամեայ հայ, առժամեայ ճանապարհ հայու:

Դիմացս Շիշլիի մեծ գերեզմանատունն է, ուր վերջին անգամ Ջարեհ Խրախունի բանաստեղծն է՝ որ խառնուեցաւ անոր երանական լուսթեան:

Պատրիարքներ աստ ու անդ: Մէկը Ատանայէն Պոլիս հասած, միւսը աքսորուած, միւսին շիրմաքարին վրայ եղած մարմարը կտորտած իսկ մէջտեղը մեծն Օրմանեանը կը հանգչի ու կը դիտէ ժամանակը իր սառած հայեացքով:

Կը քալենք դէպի մայրաքաղաք: Հանգիստ աչքերով, բայց լարուած ու պիտի նայուածքով: Ծանր թրքերէն մըն է բերնիս մէջ, որ կը մատնէ հեռակայ տեղերէն վերադարձուած ու պահուած մեծ մօրս թրքերէնին մասին:

- Նէրէտէն սընըզ:
Հարցումը առ ի յարգանք ուխտաւոր գլխարկիս, որ ըղձական եղանակի եւ նախամեծարութեան շեշտեր կը պարունակէ:

Յետոյ պատրաստեալ թէյի ու սուրճի խաւաքարտեայ բաժակները կը շարունին մեր դիմաց ու քաղցրաւէնիքի թուղթերուն վրայ Հայաստանի մէջ ալ շատ յայտնի «Turk Mali» մականիշը կը կարդամ:

Հազար հարցումներով ճամբան կը տանի դէպի Անգարա: Անճանօթ դէպքեր, հին թուրքեր, նոր իսլամներ, մայրաքաղաքի տնօրինման գրասենեակներուն մէջ շատ հաւանաբար թղթատարութիւն ընող երիտասարդներ, մարդիկ որ մայրաքաղաքի արուարձանները կ'ապրին եւ իրենց գործերը լրացնելէ յետոյ արդէն կը վերադառնան իրենց տունները:

Բոլոր երանգներուն մէջ ճանապարհ մը կայ:

Հոս մարդիկ իմ նման, իմ ընկերներուս նման չեն:

Մենք ճանապարհ չունինք, մե'ր ճամբաները անհաւասար են, գրիկակներով, հակոտնեայ, անյատակ, երբեմն խօլ ու անսպասելի:

Թուրք բանուորը, Պոլիս կ'երթայ, քիւրտը Պոլիսէն Անթալիա կը վազէ քանի մը լիւրա աւելի շահելու համար, Ալէւի թուրքիացին չես գիտեր ինչ պատմութիւններով Մուսպուճէն Գալսէրի հասած իր բարեկամին կը հասնի: Այս բոլորը կան, տեսանելի են, մանաւանդ ահասարսուռ եւ աղմուկով լեցուած կայարաններու մայթերուն վրայ, ուր բոլորը մէկէն թուրք կը կտրին ու համաթրքութեան թէյի ապակեայ բաժակները կը շարունին եւ թէյը՝ սեւ ու թանձր «օրհնութեան ջուր»ի պէս կը հոսի պատմելով Օսմանին ու անոր հետնորդներու հին փառքին մասին:

Օսման ըսիք, յիշեցի, որ ամբողջ ճանապարհի երկայնքին՝ ձեռքիս Պոլսոյ «Ժամանակ» օրաթերթի տպագրած անուանի հրապարակախօս՝ Ռուբէն Էֆէնտի Ջարդարեանի «Յօդուածներ» հատորիկն էր:

Գիրքին մէջ անոր պատկերը եւ փոքր մօրուքէն դուրս սպրդող մեծ թախիծին ստուերը:

Հոն է նաեւ, որ կը հանդիպիմ մեծ հրապարակագրին, որուն հետ կ'արժէ երկար նստիլ ու մտածել:

Ջարդարեան գերազանցապէս Օսմանցի է: Իր համար Օսմանեան կայսրութիւնը մեծագոյն տէրութիւն էր, ուր պիտի կատարուէին

համարժէք բարեփոխումներ ու բոլոր ընկճուած փոքրամասնութիւնները ապրէին խաղաղ ու բարօր իրենց երկրին մէջ:

Ճանապարհը կը շարունակուի: Դէպի Անգարա եօթ ժամ տեւած ճանապարհորդին համար ժամերը աւելի կ'երկարին: Ջարմանալի բան չկայ հոս: Դիմացը անորոշութիւնն է հեզօրէն սահող եւ իր մէջ գիւ կլանող:

Թուրքիոյ, Հայաստանի հարեւան երկրին ապագային մասին մեծ հարցադրումներ: Պրկումը օդին մէջ անկառավարելի եւ անհասկնալի սպասում կը դառնայ: Մինչեւ, որ կառքին անիւները վերջին անգամ կանգ կ'առնեն եւ կիսատ թրքերէնով ու բաւական տհաճ լարումով կը բացատրեն, որ դուն ալ այս կայարանը պիտի իջնես:

Քիչ մը քալել եւ երկու հայ ընկերներ կը դիմաւորեն քեզ ու անցումը դէպի քաղաքի մեթրօ, բաւական աղմկոտ եւ հարուստ դէմքերու մեծ տողանցումներուն մէջէն:

Ջարդարեան կը գրէ.-

«Արեւելքի այս առասպելաւէր եւ հիւանդոտ երեւակայութեան հակամէտ երկրին՝ օսմանեան պետութեան մէջ, կը թուի թէ ինչպէս կրօնական, նոյնպէս քաղաքական կեղծիքներ կան, որոնք հակառակ գիտութեան, հակառակ ժամանակին եւ կեանքի յեղաշրջութեան՝ պիտի շարունակեն իրենց գոյութիւնը իբրեւ նուիրագործուած ճշմարտութիւններ եւ քննադատական միտքը միշտ պիտի չմօտենայ անոնց: Այս առասպելներ»

Շար.ը էջ 19

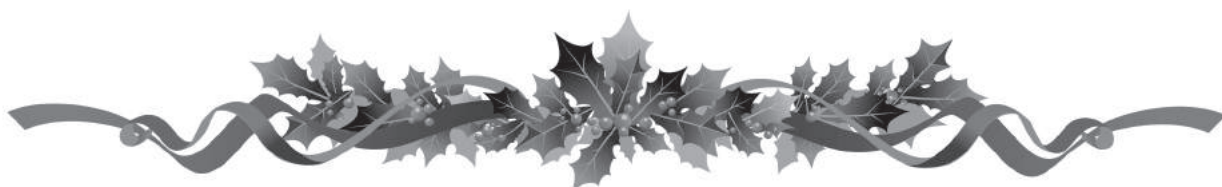
ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ
ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ.
ԳԱՆՈՒՍ ԵՒ ԼԵՆԱ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԳ

**ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԻԹՆԵՐՈՎ ՄԵՐ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐՆ ՈՒ
ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ՄԵՐ ԲՈԼՈՐ ՀԱՐԱԶԱՏՆԵՐՈՒՆ ԵՒ
ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ**

**ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ
ՎԱԶԳԷՆ ԵՒ ՀԱՅԿՕ ԳԱԼԹԱՔՆԵԱՆ**

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՀԵՃԻՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

ԳԱՅԵԱՆԵ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, ԱՐՈՒԵՍՏԱԲԱՆ

(Նկարելը հոգեկան լուրջ պրոցես է, աղօթքի ցման, երբ դու հաղորդակցում ես քո արարչի հետ)

«Հասարակութիւնն իմ արուեստն աւելի լաւ գիտի քան ես: Իբրեւ նկարիչ իմ նպատակն է ստեղծել բովանդակալից եւ գեղեցիկ պատկերներ»- այս պարզ, բայց ամէն ինչ ասող բնորոշմամբ է նկարագրում իր արուեստը հայ ժողովրդի արժանի գաւակ Դանիէլ Վարուժան Հեճինեանը: Ծնողները նրան անուանել էին Դանիէլ Վարուժան: Եղեռնից նահատակուած բանաստեղծ Դանիէլ Վարուժանի անունը կրելով նա իր ամենակարող վրձինը ծառայեցնում է Հայոց ցեղասպանութեան ճանաչմանը եւ իր հիմնական գաղափարախօսութեանը՝ խաղաղութիւն արուեստի միջոցով: Վարուժանի գործունէութեան ոլորտն այնքան լայն է, որ նրա մասին հրատարակուած գրեթէ բոլոր յօդուածներում մասամբ է ստացւում անդրադառնալ նրա արուեստին, այդ իսկ պատճառով այս հարցազրոյցի ընթացքում մենք կը փորձենք անդրադառնալ բացառապէս միայն Հեճինեանական արուեստի ստեղծմանն ու առաջադրած խնդիրներին:

Վարուժան- Նկարիչը նկարում է այնպէս ինչպէս իր սիրտն է զգում, այս զգացածին անուն տալիս է դիտողը կամ արուեստաբանը: Լինում են ուրիշ նկարիչներ ինձ, բայց արուեստագէտի աչքը մեխանիկորէն նայում է տեխնիկային: Իսկ արուեստաբանը այլ փնտռուքի մէջ է, եւ սովորաբար գտնում է այնպիսի բաներ, որ անգամ նկարիչը չէր մտածել այդ մասին, բայց ստացել էր ստեղծագործական ինտուիցիայի շնորհիւ:

Գ. Հ. - Կը յիշէ՞ք մի այդպիսի դրուագ Ձեր կեանքից:
Վարուժան- Հայաստանի Անկախութեան 25-ամեակի առիթով «Հայաստան- Սփիւռք- Արցախ» խորագրով մի նկար էի նկարել, որտեղ պատկերել էի Հայաստանի քարտէզը՝ աղջկայ պրոֆիլով, ով ձեռքին ամուր բռնել է Արցախը, իսկ կեդրոնում միահիւսուած է սփիւռքի խորհրդանիշ՝ կռուակը: ՀՀ սփիւռքի նախարար Հրանուշ Յակոբեանը նկատում նկատելով սլաքաձեւ մի հատուած հարցրեց, թէ ինչ խորհուրդ ունի դէպի վեր ուղղուած այդ նշանը: Ես պատասխանեցի, որ դա ընդամէնը տան

հետ: Ես իսկապէս շատ բաներ չեմ նկատում, նկարում եմ այն ինչ զգում եմ: Նկարին նայելու պրոցեսը նման է սուրճի գաւաթ նայելու ընթացքին: Անծանօթ աչքն էլ նայելով նկարին ամէն պատկեր կապում է իր զգացմունքներում ու մտքերում եղած պատկերների հետ: Դու՝ որպէս նկարիչ, համաձայնում ես, քանի որ եթէ դիտողը տեսնում է ինչ-որ բան, ապա դա կալ նկարի մէջ:

Գ. Հ.- Մի առիթով Դուք նշել էք, որ ուսանողութեան տարիներին Դուք էք յաճախ եղել Ձեր բնորդ եւ բազմաթիւ ինքնադիմանկարներ էք արել: Ինքնադիմանկարների առկայութիւնը նկարչի կեանքում կարելի է համարել ինքնաճանաչողութեան ճանապարհ: Ե՞րբ այդ ճանապարհն աւարտուեց Ձեզ մօտ, երբանի՞ց դադարեցիք ինքնադիմանկարներ անել:

Վարուժան - Ինձ մօտ դա ոչ այնքան ինքնաճանաչում էր, որքան հետազօտական աշխատանք: Երբ դու ես քո բնորդը, ինքը քո ներկայութեամբ կարող ես քեզ ազատ զգալ: Այս պարագայում քեզ խանգարող չկայ, որեւէ մէկին գոհացնելու խնդիր չունես: Ստացւում է, որ դու ես քո պատուիրատուն, ե՛ւ նկարիչը ե՛ւ բնորդը, ու այդպէս դու կարող ես տարբեր դիմագծեր ընդունել: Այս ամէնը դիմանկարի ժանրի ուսումնասիրման ու համապատասխան տեխնիկական հասկանալու ճանապարհ էր:

Գ. Հ. - Այդ պարագայում ինքնաճանաչողութիւնն իր ո՞ր դրսեւորմամբ է Ձեզ մօտ հանդէս եկել:

Վարուժան - Դա երկար ճանապարհ է, դու անընդհատ քո մէջ

տարբեր բնաւորութեան գծեր կարող ես յայտնաբերել, որ նախկինում չես էլ նկատել: Դու կարող ես քեզ կեանքի այս կամ այն էտապում այնքան կարող զգալ, որ անգամ մի պահ հհաւատաս քո արածներին: Երբեմն դիմացինը աւելի կարողանում է ճանաչել քեզ, քան դու ինքը: Նկարելու պրոցեսում դու կարող ես որսալ քո բնաւորութեան ինչ որ գիծ, բայց միայն այդ պահին: Մնացեալ դէպքերում դա երկար ինքնաճանաչման անընդհատ պրոցես է:

Գ. Հ.- Ձեր նկարներում յաճախ ենք տեսնում կնոջ ֆիգուրների կողքին երաժշտական գործիքների առկայութիւնը, իսկ որոշներում էլ դրանք առկայ են անուղղակի կերպով եւ զգացումն է ուժեղ երաժշտականութիւն: Ինչո՞վ է դա պայմանաւորուած:

Վարուժան - Հայրս միշտ նուագում էր, ես յաճախ գարմանում էի, թէ այս մարդը ով ցեղասպանութիւն էր ապրել, ինչպէ՞ս է կարողանում այդքան գործիքների վրայ նուագել: Դա նրա բնատուր տաղանդն էր, նուագում էր բացառապէս բոլոր գործիքների վրայ: Կարող էր անգամ երկու պատահական լար ձգել եւ երաժշտութիւն ստեղծել: Ես էլ եմ շատ փորձել, բայց չի ստացուել: Ինձ մօտ նկարին է լաւ ստացւում: Մարդ պէտք է գնահատի այն, ինչ իրեն տրուած է:

Գ. Հ. - Մի այսպիսի խօսք կայ. Ասում է՝ «Շիշկինը չէր կարողանում մարդ նկարել» նկարում էր ծառեր: Սուրիկովը ծառեր չէր կարողանում

Գ. Հ.- Ետ արուեստագետներ բացի ստեղծագործելուց մաւել իրենք են իհարկաւ արուեստի տեսաբաններ եւ քննադատներ: Մասնաւորապէս Արշիլ Գորկիին, Միհաս Աւետիսեանը եւ շատ ուրիշներ: Ինչպիսի՞ն է Ձեր մօտեցումն այդ հարցին:

տանիք է: Նա ինձ հետ համաձայնեց՝ տեսնելով այնտեղ սփիւռքի վերելքի խորհուրդը: Իսկ ներքեւի հատուածը նմանեցրեց երկրագնդի, որ ինքս առանձնապէս չէի էլ նկատել, այն ասոցիացնելով աշխարհով մէկ սփռուած հայութեան

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ

Ս.Գ.Հ.Կ. ԺԻՐԱՅՐ ՄՈՒՐԱՏ ՄԱՍՆԱՃԻՂ ԼՈՒԻԶԻԱՆԱ

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՀԵՃԻՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

Շարունակուած էջ 22-էն

նկարել՝ նկարում էր մարդիկ: Այվա-գովակին չէր կարողանում անել ո՛չ նա, եւ ո՛չ էլ նա: Նկարում էր ծով«: Հետաքրքիր է իմանալ Վարուժանական արուեստում ինչի պատկերումն է ամենից անելի դիրքին ստացում, եւ ինչն է որ այնքան էլ լաւ չի ստացում:

Վարուժան - Անշուշտ պէտք է գնահատել այն ինչ քեզ տրուած է եւ չընկնել այն բաների հետեւից, որն ուրիշներինն է: Շիշկինն ունեցել է շատ մեծ ձեռքեր եւ զարմանալին այն է, թէ ինչպէս է կարողացել այդ փոքրիկ վրձնով այդքան նրբագեղ տերեւներ նկարել: Ես էլ ծով նկարելու մէջ որոշ հարցեր ունեմ, եւ չեմ էլ փորձում պարտադիր ստանալ այն, ինչը ինձ տրուած չէ: Իմ ուժեղ կողմը, իբրեւ նկարիչ համարում եմ կոմպոզիցիայի ստացումը: Այն ինձ մօտ շատ արագ է ստացւում: Մանաւանդ, որ ես չեմ նկարում նախածին գաղափարներով:

Գ.Հ.- Եթէ ոչ նախածին գաղափարներով, ապա ինչպէ՞ս է տեղի ունենում Ձեզ մօտ ստեղծագործական միւթի թեմայի ընտրութիւնը, կամ ե՞րբ է գալիս ստեղծագործական մուսան:

Վարուժան - Մուսան գալիս է այն ժամանակ, երբ ես որոշում եմ նկարել: Այդ ժամանակ է, որ մուսայի ներկայութիւնը սկսում է պարտադրող դառնալ: Թեման ծնւում է անկախ քեզից, նկարելու պրոցեսի ընթացքում:

Գ.Հ. - Ինչպէ՞ս եք Դուք համարում, որ նկարելու որոշումը անելի շատ մտային, թէ՞ զգայական պրոցես է:

Վարուժան - Դա ե՛լ մտային է, ե՛լ զգայական: Թղթի, մատիտի, գծի յարաբերութեան համար դա պէտք է լինի մտային: Այն ամէնն ինչ վերաբերւում է տեխնիկային, դա չի կարող լինել զգացմունքային: Իսկ արդէն ստեղծուած պատկերները՝ քո զգացմունքերի հայելին են: www.varoujan.net

Գ.Հ.- Ձգացումընքներն էլ իրենց հերթին պայմանաւորուած են տրամադրութիւններով: Իսկ եղանակը պայմանաւորուած է Ձեր տրամադրութիւնը:

Վարուժան - Անշուշտ, երբ լինում է լաւ եւ արեւոտ օր՝ ես չեմ ուզում նկարել: Ուզում եմ տանից դուրս գալ եւ վայելել օրս բնութեան մէջ: Երբ դրսում մռայլ, անտրամադիր եղանակ է, այդ դէպքում տրամադրութեան արթնացում է

սկսում տեղի ունենալ իմ ներսում: Սովորաբար սիրում եմ աշխատել գիշերները կամ վաղ առաւօտեան:

Գ.Հ.- Գիտեմ, որ սիրում եք նոր նկարին նայելով քնել: Արդե՞օք այդ նախընտրութիւնը պայմանաւորուած է կեանքի որեւէ դրուագի հետ:

Վարուժան - Այո՛, երբ ես նոր էի եկել Ամերիկա առաւօտից մինչեւ երեկոյ աշխատում էի: Եւ կարծում էի, որ միայն գիշերն է իսկապէս իմը, երբ ես կարող եմ ստեղծագործել: Քանի որ գիշերուայ ժամերը շատ կարճ էին, ես ինձ համար յատուկ ժամացոյց էի ստեղծել եւ օրը դարձրել 48 ժամ: Այդպիսով կարծում էի, թէ իմ գիշերուայ

ժամերը երկար են, եւ անելի շատ ժամանակ կայ ստեղծագործելու: Շատ հետաքրքիր է, երբ լոյսը բացւում է եւ դու վաղորդեան լոյսի տակ նայում ես քո արդէն աւարտուած նոր նկարին: Դա ինձ իւրայատուկ հրճուանք է պատճառում:

Գ.Հ.- Արդէն խօսել ենք երաժշտութեան մասին, բայց ինձ հետաքրքրեց, թէ Դուք ստեղծագործելու ընթացքում երաժշտութիւն լսու՞մ եք:

Վարուժան - Հանգստի ժամանակ սիրում եմ լսել ջազ՝ սաքսաֆոնի կատարմամբ, դասական երաժշտութիւն, սիրում եմ կոմի-

տասի, ինչպէս նաեւ Եկմալեանի շարականները, հայկական ժողովրդական երգեր... Նայած տրամադրութեան: Հետաքրքիրն այն է, որ երբ ես նկարում եմ առհասարակ երաժշտութիւն չեմ լսում, ընդհանրապէս աշխարհից կտրուում եմ: Մատիտի ձայնն ինքնին ինձ համար արդէն երաժշտութիւն է: Դու լսում ես, թէ ուրիշը ինչպէս է սկսում, արագանում կամ դանդաղ աւարտում, դա իսկապէս երաժշտութիւն է: Դրսից երաժշտութիւնը ինձ սովորաբար խանգարում է, քանի որ ես սկսում եմ տարուել այդ երաժշտութեամբ, եւ դրանից նկարը տուժում է: Նկարելը հոգեկան լուրջ պրոցես է, աղօթքի նման, երբ դու հաղորդակցւում ես քո արարչի հետ, գտնւում ես քո զգացմունքային դաշտի մէջ եւ պէտք է կեանք տաս կտաւին, պէտք է նոր ծնունդ տաս: Դա նուիրական պահ է, նման կնոջ՝ երեխայ լոյս աշխարհ բերելուն: Պահ է լինում, դու գզում ես, որ դու եւ նկարը նոյնացել՝ դարձել էք մէկ:

Գ.Հ.- Ինչպէ՞ս կը մեկնաբանեք գոյնի դերն արուեստում:

Վարուժան - Գոյնը ծնւում է յարաբերութիւնների մէջ: Երբ ներկը յարաբերութեան մէջ է մտնում մէկ այլ ներկի հետ՝ ծնւում է գոյնը: Երբ դու ունես գոյնի յարաբերութեան զգացողութիւն, ապա կտաւը դադարում է լինել ներկուած, այլ լինում է գունեղ: Գոյնը շատ հզօր կողմ է արուեստում, դու դրանով կարող ես ներթափանցել մարդկանց հոգիները կամ նոյնիսկ բուժել որոշ բարդացածներ: Ամէն գոյն պէտք է լինի իր տեղում եւ պէտք է ներդաշնակ յարաբերութեան մէջ գտնուի միւս գոյների հետ, այլապէս նկարը կը նեարդայնացնի: Պէտք է ճիշտ հնչեցնել գոյները, քանի որ այդ աշխարհն ինքնին մի մեծ սիմֆոնիա է:

Գ.Հ.- Եթէ Ձեր ստեղծագործութիւնները բաժանենք շրջանների, կը ստացուի հալէպեան շրջան, հայաստանեան շրջան եւ ամերիկեան շրջան: Անշուշտ, տեղանքով պայմանաւորուած նկատելի են գունային պալիտրայի փոփոխութիւնները: Բայց, յատկապէս, վերջին շրջանում նկատելի է հայկական եռագոյնի առատ օգտագործումը Ձեր արուեստում: Կարո՞ղ ենք դա համարել կարօտի արտայայտութեան նշան:

Վարուժան - Իհարկէ կարելի է բաժանել շրջանների, դա ար-

Շար.ը էջ 43

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ

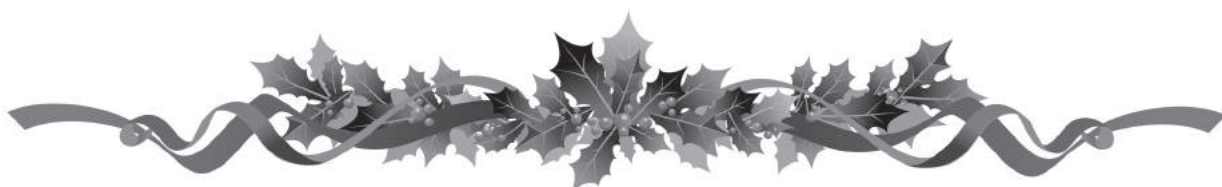
Ս.Գ.Հ.Կ. ՀԱՅԿ ԲԺՇԿԵԱՆ ՄԱՍՆԱԾԻՂ ԼԱՍ ՎԷԿԱՍ

**ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ
ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԳ**

**ԱՌՈՂՁՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ՅԱՁՈՂՈՒԹԵԱՆ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐԸ
ՄԵՐ ՀԱՐԱՁԱՏՆԵՐՈՒՆ, ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ
ԵՒ ԾԱՆՕԹՆԵՐՈՒՆ**

**ՏՕՔԹ. ԳՐԻԳՈՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
CENTRAL DIAGNOSTIC IMAGING CENTER**

ՄԱՍԻՍ - 2017

ՏԱՐԵՄՈՒՏԻ ԲԱՂՁԱՆՔ՝ ՎԵՐՋ ՏՈՒՔ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՄՈԼԵՌԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՆ

Ռ. ԿՈՐԻՒՆ

Տարիները չափորոշում են իրար, կծկում են մեր բաղձանքները եւ ցանկութիւնները անարդիւնք: Իւրաքանչիւր տարեգլխին մաղթանքներ են հնչում համատարած որպէսզի դադարեն կոիւնները, խաղաղութիւն լինի, ժողովուրդներ առանց գոյնի, առանց ազգութեան եւ առանց կրօնի խտրականութեան քով-քովի ապրեն խաղաղ եւ օգտակար: Կրօնական մոլեռանդութիւններին վերջ տրուի, բայց ուր է լսող ականջ, այս նոր ամառնորեան օրերին դեկտեմբերի 11-ին եզրիտուսի Կահիրէ քաղաքում տասնեակ Ղպտի անմեղ քրիստոնէաներ եկեղեցում աղօթելու ժամանակ զոհ գնացին մոլեռանդ մուսուլմանականների միջոցով, դեռ չենք ակնարկում Ֆրանսիայի եւ տարբեր երկրների քրիստոնէաների սպանութիւնները, ինչո՞ւ այս մարդասպանութիւնը, այդ ղպտի աղօթող մարդիկ ի՞նչ յանցանք էին գործել, ինչո՞ւ այս զագանային թշնամութիւնը քրիստոնէաների հանդէպ, սա առաջինը չի եղել եւ կարծում եմ վերջինն էլ չի լինելու, հարկ է ամենայն լրջութեամբ նրանց չէզոքացնել: Այս բոլոր մարդասպանութիւնների կենտրոնը Թուրքիան է, օսմանցիներից սկսեալ դեկավար թուրքերը շարունակ այլ ժողովուրդների արիւն են թափել ի մասնաւորի քրիստոնէաների, էլ յոյն, էլ ասորի, էլ պոնտացի եւ ուրիշներ, հայերի սպանութիւնը անսահման է սկսեալ 1890-ական թուականներից, հայերի ամենամեծ եւ զարհուրելի ջարդը թուրքերը կատարեցին 1915 թուին, որի ընթացքում 1,5 միլիոնից աւելի հայեր կոտորուեցին եւ իրենց հայրենիքը բռնագրաւուեց: Նպատակադրուած էր այդ կոտորածով մի ամբողջ ժողովրդի՝ հայութեան վերջը տալ, սակայն նրանք մեծապէս սխալուեցին, միշտ ոճրագործի արարքում գտնուում է ոչ մտածուած մութ կէտեր, որոնք նրա դատապարտութեան պատճառ են դառնում:

Մագապուրծ փրկուածներից ծնունդներ վրիժառու ժառանգներ, որոնք բազմացան, դարձան ամբողջ հայութիւնը, Հայաստան, որն իր անժամանցելի դատն է հետապնդում: Թուրքերը հիմա էլ եթէ առիթ ձեռք բերեն էլի կը կոտորեն, ինչպէս արդէն քիւրդերին են ջանում վերացնել: Թուրքերը մարդասպանութեան մէջ թիւ մէկ են, իրենց արեան խառնուածքն

է՛ բնագործ: Ինչպէս 1989-91 թուականներին ատրպէյջանցիները կատարեցին Սումգայիթի եւ Բաքուի ջարդերը, 2016-ի ապրիլի քառօրեային նրանք անգէն զիւղացի հայ ընտանիքներ մորթեցին: Նրանք մարդասպանին հերոսացրին, փոխանակ պատժեն եւ մարդասպանութեան արգելք լինեն: Ատրպէյջանցին ուսուցիչի օգնութեամբ դարձել է հայրենիքի տէր, նրանք հայերին ատում են, Նրանք խօսքերով, բարոյական խրատներով մարդ չեն լինի, նրանց հետ պիտի խօսել այլ լեզուով: Նրանք ամէն օր Արցախի եւ Հայաստանի սահմաններում կրակում են եւ մեզանից զոհեր են խլում, զարմանալի է, ինչո՞ւ մեծունք չեն պատասխանում, թշնամուն չեն լուեցնում, ա՛խր այսպէս էլ կը լինի, որ թշնամին սանձարձակ կրակի եւ մերոնք միայն պաշտպանուե՞ն, որն ամբողջապէս հայութեան վնասին է վերջանում, հիւժուում է Հայաստանը աստիճանաբար, անհրաժեշտ է հիմնական բան մտածել:

Արեւմտեան երկրներում հայապահպանումը նահանջ է ապրում, դեկավար տարրերի սրտցաւութիւնը պակսել է, օտար լեզուով խօսող հայի ոգին կը պահուի կարճաժամկէտ: Հայ կրօնականը բժախնդրութիւն չի ցուցաբերում կրօնական արարողութիւնների ժամանակ՝ պատարագի հայերէն քարոզի կողքին օտար լեզուով է քարոզում, նոյնիսկ՝ թաղումի եւ հանդիսութեանց: Հայ կրօնականը՝ առաջնորդը, հայկական միջավայրերում պէտք է որ հայերէն խօսի, սա շատ կարեւոր է հայերէն չիմացողներին մղել եւ քաջալերել հայերէն սովորեն, օտար լեզուով խօսելը ներշնչում է հայերէն իմացողին եւ չիմացողին հաշտողական մտեցում օտար լեզուի հետ եւ անտարբերութիւն մեր լեզուի նկատմամբ: Հայապահպանման համար ներդրումներ պէտք է կատարուեն ծնողներին չձանրաբեռնելու համար, հիմնադրամ պէտք է կեանքի կոչել եւ տարբեր միջոցներով մատաղ սերնդին կապել հայութեան հետ:

Իս տարի Ամերիկեան Գոհաբանութեան օրը Հայկական Հիմնադրամի համար թեյեթոն կատարուեց պակաս անցեալ տարուանից գումար հաւաքուեց, ինչո՞ւ մէկ մաս հայերը չընդառաջեցին եւ իրենց մասնակցութիւնը չբերին, ես կարծում եմ, որ անվստահու-

թեան պատճառով է, այդուհանդերձ սխալ է մարդս չմասնակցի եւ իր լուծման նուիրատուութեան օգնութիւնը հայրենիքին չբերի, եթէ ուզում ենք հզօր հայրենիք ունենալ հարկ է ամենքս էլ տանք եւ հայրենիքին զօրավիգ կանգնենք, նա մեր տունն է, մեր զաւակների ապագան է: Թող Աստուած Անդրանիկ Բաղդասարեանին առողջութիւն եւ արեւշատութիւն պարգեւի, որ շարունակ հայրենիքին իր իշխանական նուիրատուութիւններով օգտակար է լինում, երանի շատ շատեր նրանից օրինակ վերցնեն:

Ինչ ասենք, Նոր Տարի է գալիս, բաղձանքներ ենք ուզում յայտնել, մաղթանքներ ենք ուզում կատարել, յոյս չունենք որ որեւէ մէկը կատարուի, քանի որ անցեալի փորձն է ապացուցել, այդուհանդերձ այս գալիք տարուան մեր պահանջն է, որ մեր իշխանաւորները վճռականօրէն դէմ կենան Արցախի խնդրով որեւէ զիճուածի, ախր զոհեր շատ ենք տուել, հազարաւոր սգաւոր ընտանիքներ կան, նրանք անպայման ուզում են տեսնել իրենց

զաւակների փափագը իրականացած՝ Արցախը ազատագրուած ազատագրուած տարածքներով:

Մեր իշխանաւորները թող որ իրենց պատասխանատու զգան եւ հայրենիքի ներկայի ու ապագայի մասին մտածեն: Մեր ժողովուրդը դարերի բաւիղներում շատ տառապանքներ է քաշել, կարօտ է ունեցել անկախ հայրենիք ունենալ կորուսեալ հողահաւաքներով, բարեկեցիկ ժողովուրդով, ապահով եւ բարգաւաճ երկրով: Այս գալիք տարում մեր աղօթքն ու մաղթանքն է յաջողութիւն մեր իշխանաւորներին առ ի կատարումն մեր ցանկութիւնների եւ երազանքների:

Թող որ այս գալիք 2017 թիւը կոիւններից հեռու լինի, խաղաղութիւն տիրի բոլոր երկրներում, մարդիկ անվրդով կեանք ապրեն հեռացնելով իրենցից թշնամութիւնն ու ատելութիւնը, եղբայրական սիրով կեանքը արժանիքների դուներ է բացում դէպի երազանքների իրականացում:

Շնորհաւոր Ամանոր եւ Ս. Ծնունդ:

ԱՄԱՆՈՐԸ ՆՈՐ ԿԵԱՆՔԻ ԱՒԵՏԻՍ
Ռ. ԿՈՐԻՒՆ

Ահաւասիկ Ամանորը աղաւաւկերպ մուտք է գործում իւրաքանչիւրիս բնակարանը: Նա խաղաղութեամբ, համեստութեամբ, արդարամտութեամբ, հրապուրանքով եւ խոհերով է ներս մտնում: Ամանորին յաջորդում է Յիսուսի Ս. Ծնունդը, երկու ոգեւորութեան առիթ, վերանորոգ մտքի եւ հոգու տօներ, ընդառաջ գնանք նրանց եւ մէկ-մէկու շնորհաւորենք, քանի որ նրանք՝ Ուրախութեան աւետաբեր են, Մէկ-մէկու ոգեւորելու տօներ են:

Խաղաղութեան խորհրդանշան են, Մէկ-մէկու հաշտութեան տօներ են:

Հոգու մաքրութեան առաջնորդ են, Մէկ-մէկու չարից հեռացնող տօներ են:

Յոյսի եւ հաւատքի երաշխիք են, Մէկ-մէկու վստահելու տօներ են:

Հաճութեան յար միջոց են, Մէկ-մէկու հաճելի լինելու

տօներ են:

Ներողամտութեան յորդորիչ են, Մէկ-մէկու ներելու տօներ են: Կարեկցանքի սփոփիչ են, Մէկ-մէկու օգնելու տօներ են: Նուիրումի խորհուրդ են, Մէկ-մէկու զոհողութեան տօներ են:

Պարտաւորութեանց առաջադրանք են, Մէկ-մէկու խոստումը կատարող տօներ են:

Նոր արարութեան ներշնչանք են, Մէկ-մէկու արարումով ուրախացող տօներ են:

Աշխատանքի մղիչ եռանդ են, Մէկ-մէկու քաջալերող տօներ են:

Մեծարանքի գերարժէք են, Մէկ-մէկու արժեւորող տօներ են:

Հայրենիքն ու ազգը սիրելու տօներ են, Մէկ-մէկու պատւելու տօներ են:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ

SAHARA RESTAURANT
(ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ)

ՀՐԵՇՏԱԿ ՍԸ ՊԱՅՄԱՆ ԶԷՈՐ ԹԵԻԵՐ ՈՒՆԵՆԱՅ ԱԲԷԼ ՔՅՆՅ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

«...Հրեշտակ ի մարդկանէ, մարմնատեսիլ քերովբէ»: (Ս. Գր. Նարեկացի)

Մեր մանկութեան օրերէն իսկ լսած ենք հրեշտակներու մասին: Քանի՜-քանի անգամ մեր մայրերը, հակած մեր անարներուն վրայ, մեր նիրհուն ականջներուն որքան անձկազին աղօթած են «Հրեշտակ գուարթուն»-ը՝ այդ գերբնական ու սուրբ էակին պահպանութիւնը եւ մեզ փորձանքներէ պահելու գորութիւնը խնդրելով մեր ազգայնականներուն համար:

Պատանեկութեան տարիներուն, դպրոցական գրասեղաններու ետին, կրօնի դասերու ընթացքին ինչքան հրահրած է մեր երեւակայութիւնը լուսաւոր այն հրեշտակին կերպարը, որ նստած Յիսուսի թափուր գերեզմանին, իւղաբեր կանանց աւետիս տուաւ՝ ըսելով. «Այստեղ չէ՛, այլ յարութիւն առաւ» (1):

«Հազարք հազարաց եւ բիւրք բիւրոց» աստղաբաշխական թիւի մը կը վերագրէ կրօնը՝ անդրադառնալով հրեշտակներու թիւներուն, եւ գանտնք կը բաշխէ հիմնականօրէն երեքական դասերու՝ Աթոռքի, Քերովբէներու եւ Սերովբէներու: Տէրութիւններու, Զօրութիւններու եւ Իշխանութիւններու: Պետութիւններու, Հրեշտակապետերու եւ Հրեշտակներու:

Որքան ալ մարդուս երեւակայութիւնը նուիրապետական ձեւ մը տուած ըլլայ հրեշտակներու դասակարգումներուն եւ պաշտօններուն, միեւնոյնն է, անոնց գոյութիւնը կը կազմէ մեր հաւատքին բաղկացուցիչ եւ էական մէկ մասը: Հրեշտակապետաց ընդհանրացած անունները, զոր օրինակ՝ Գաբրիէլ, Միքայէլ, Ռափայէլ եւ Ուրիէլ, ինչպէս նաեւ ասոնց կարգին շարք մը ուրիշ անուններ, իրենց «էլ» վերջածանցով, յղացք մը երբայեւրէն «էլոհիմ» բառի արմատէն՝ որ Աստուած կը նշանակէ, կու գան մատնացոյց ընելու, թէ անոնք ուղղակի աւնչուած են Աստուծոյ հետ:

Հայկազեան Բառագիրքը հրեշտակ բառին հետեւեալ բացատրութիւնները կու տայ. «պատգամաւոր երկնային», «գեսպան Աստուծոյ՝ գուարթուն երկնից», «սուրհանդակ», եւլն.: Յունարէն՝ «անգելոս», որմէ լատիներէն՝ «անգելուս», հայերէնի նման նոյնիմաստ նշանակութիւնն ունին: Հրաչեայ Աճառեանի «Հայերէն Արմատական Բառարան»-ը վերոյիշեալ «հրեշտակ» հասկացութիւնը լա-

ւագոյնս կը ստուգաբանէ, գայն առնչելով պահպանութիւնի «Փրէշտակ» բառին, «Փրա» բառարմատով եւ «էլ» մասնիկով կազմուած բառակապակցութիւն մը, որ «շտապել, շարժումի մէջ դնել եւ ուղարկել», այսինքն՝ «պատգամաւոր, առաքեալ կամ ուղարկուած» կը նշանակէ:

Հրեշտակները Աստուծոյ անմիջականութեան մէջ գտնուող գերբնական էակներ, Տիրոջ կամքը հիմնականօրէն մարդուն փոխանցող պատգամաբերներ կամ միջնորդներ են, որոնք Ս. Գրոց պատմութեան մէջ, տարբեր ժամանակաշրջաններուն, հանդէս եկած են զանազան դրսեւորումներով ու պաշտօններով:

Աբրահամ, երբ իր ամուլ կնոջ՝ Սառայի խնդրանքով անոր եգիպտացի ստրկուհին՝ Հագարը ճանչցաւ, իսկ Հագար Աբրահամէ յղացաւ, մայր դառնալու իր ունեցած առաւելութեան համար իր տիրուհին արհամարել սկսաւ: Սառա, որ Աբրահամի առաջին կինն էր եւ իշխանութիւն ունէր իր ստրկուհին վրայ, չարչրկեց գայն: Հագար ճարահատեղով՝ փախուստի դիմեց, եւ մինչ անպատին մէջ աղբիւրի մը քով կը գտնուէր, հրեշտակ մը երեւցաւ անոր, որ յորդորեց զինք վերադառնալ ու իր տիրուհին մօտ շարունակել ծառայութիւնը: Նախախնամութիւնը յատուկ ծրագիր մը ունէր նաեւ Հագարին համար, քանի որ Ան տեսած էր ստրկուհին տառապանքը, հետեւաբար՝ գայն պիտի դարձնէր մայրը հսկայ սերունդի մը: Հետաքրքրական է, որ հոս, Ս. Գրոց պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, Հագար պատահած եղբուկեան համաձայն ինքնութիւն կու տայ հրեշտակին՝ գայն անուանելով «Դուն այն Աստուածն էս, որ ինձի հոգացիր» (3):

Յերեկուան տօթին, Աբրահամ, երբ նստած իր վրանի մուտքին հեռուն կը դիտէր, նշմարեց, որ երեք անձեր իրեն կը մօտենային: Ան իսկոյն ընդառաջ գնաց, մինչեւ գետին խոնարհելով երկրպագեց անոնց, ընդհուպ այդ անձանօթ մարդոց Մամբրէի կողմերու շուքին տակ ընտիր հիւրասիրութիւն մը պատրաստեց: Անոնք Տիրոջ պատգամաբեր հրեշտակներն էին, որոնք եկած էին Աստու-

ծոյ չափաւորական ուխտը փոխանցելու անոր, թէ իր կինը՝ Սառան, նոյնիսկ չառաջացեալ տարիքին մէջ, պիտի յղանայ, որդի մը պիտի ծնի եւ Աբրահամ պիտի դառնայ հաւատքի սերունդներուն հայրը (4):

Սողոմոն ու Գոմորի կործանման եղելութիւնը մեզի դիտել կու տայ, թէ Տիրոջ հրեշտակը ոչ միայն աւետաբեր, այլ՝ կրնայ աղետաբեր առաքելութիւն մըն ալ ունենալ, երբ մարդ արարածը իր մեղքերով ոչ միայն իր անձին, այլ՝ միաժամանակ իր նմանին ու շրջախարհի այլասերունդին պատճառ կը դառնայ:

Զառամած Սառայի յղանալու աւետիսը փոխանցող աւետաբեր հրեշտակները Աբրահամէն բաժնուելով՝ միանգամայն ուրիշ առաքելութիւն մը ստանձնեցին Սողոմոն ու Գոմորի ճամբուն: Անոնց ուղին հետզհետէ սահմուկեցուցիչ եւ կործանարար դիտաւորութիւն մը առաւ, երբ քաղաքի մուտքին կարծէք իրենց ժամանումին սպասող Ղովտէն դիմաւորուեցան, բայց շուտով գիրենք հիւրընկալող տան յարկին մէջ մեղքի բիրտ ուժին բախեցան: Հրեշտակները մէկ կողմէն հանդէս կու գային փրկարար դերով մը՝ դեռ տատամսկոտ Ղովտն ու իր կինը իրենց դուստրերուն հետ փութով մը քաղաքէն հեռացնելու, միւս կողմէն՝ ծծումբի կործանարար կրակներուն մէջ կը բնաջնջէին մեղքի աղետելութենէն այլասերած քաղաքը՝ բոլոր բնակիչներով (5):

«Ետ մի՛ նայիր, կեանքը առջեւդ է, որ Աստուած շնորհեց քեզի». այս էր հրեշտակին պատգամը ստոյգ մահէ ազատած Ղովտին, կնոջն ու անոնց դուստրերուն: Եղովկ, Ղովտին կինը փախուստի ճանապարհին աղէ արձան դարձաւ (6), քանի որ չկրցաւ ձերբազատիլ անցեալէն ու ապագային բարիքը չտեսաւ:

Մանուկներուն քովն ալ երբեմն մըրցակցութիւնը շեշտուած կ'ըլլայ: Սառա, անդրադառնալով, որ իսմայէլ՝ Հագարի տղան կրնայ իր գաւակէն՝ իսահակէն աւելի առաջատար դիրքերու ձգտիլ, Աբրահամին աղերսեց՝ Հագարն ու իսմայէլը ընդհանրապէս հեռացնել իրենց շրջապատէն: Սոյնը որքան ալ խորունկ ցաւ դարձաւ Աբրահամի սրտին, այսուամենայնիւ ան ստիպուեցաւ օրուան մը պաշարով ճամբել իր եգիպտացի աղախինն

ու անկէ ծնած իր իսմայէլ գաւակը: Չկայ աւելի սոսկալի բան՝ քան մօր մը համար տեսնել իր ծոցածին եւ սիրասուն գաւակին մահը: Բերսաբէի անապատին մէջ անջրդի, Հագար մացառներէն մէկուն տակ թողուց սովէ ու ծարաւէ հիւժած իր գաւակը, եւ ինք նետրնկէցի մը չափ հեռանալով՝ դառնօրէն ողբաց որբուկին ու իր դառն ճակատագրին վրայ: Հոս ալ Աստուծոյ ողորմութիւնը իր լայն արտայայտութիւնը գտաւ հրեշտակին միջոցով, որ յայտնուելով այդ տարաբախտ կնոջ, թէկուզ անապատի կիզիչ աւազներուն վրայ, անոր կեանքին աղբիւրը տուաւ ու խոստացաւ գայն դարձնել հօր ազգի մը մայրը (7):

Աբրահամ հաւատքին մարդը կոչուեցաւ: Հայրը՝ միաստուածեան խոշոր կրօններուն՝ Հրէութեան, Քրիստոնէութեան եւ Մասմետականութեան, նաեւ իր աննկուն հաւատքին համար, որ ան ունեցաւ ճշմարիտ Աստուծոյ նկատմամբ. չերկմտեցաւ զոհաբերելու իր մէկ հատիկ գաւակը՝ իսահակը, երբ արդէն Հագարի հետ հեռացուցած էր նաեւ իսմայէլը եւ իր ցեղին շարունակութիւնը ամբողջապէս կախեալ էր առաջնոյն անվտանգութենէն: Աբրահամ համակ եւ անմնացորդ հաւատացած էր, թէ Նախախնամութիւնը սուրբ ծրագիր մը ունէր իր հետ եւ պիտի կատարէր այն ուխտը, որ տուած էր իրեն: Ճիշդ այն պահուն երբ այս հաւատքի հսկան իր դանակը կը

Շար.ը էջ 27

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ
ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿ. ԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

ՄԱՍԻՍ - 2017

Նոր Տարուան Ստորուններ
ԻՆՔՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ՄԷՋ
ԴՊԿՏ. ԶԱԻԵՆ Ա. ՔՅՆՅ. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ

Նոր Տարուան եւ Ս. Ծննդեան գոյգ առիթներով հարկ է պահ մը մտածել մեր ինքնութեան մասին որմէ կ'ակնկալենք իրագործում մեր կեանքի ընթացքին, երկուքն ըլլալով մեր անմիջական հեռանկարներուն յաջողութիւններուն գիրար ամբողջացնող լրացուցիչները: Տարին արագ կը թաւալի եւ Սուրբ Ծնունդը կը վերանորոգէ մեր, շնորհընկալներու, ջանքերը լաւելու դէպի դրական իրագործում: Որքան ատեն որ մարդու ինքնութիւնը կը զարգանայ ժամանակի ընթացքին, յոյս կայ որ այդ ընթացքը դէպի Աստուած առաջնորդէ գինք բարի ծրագրերու իրագործումով, այսինքն իրական եւ ոչ թէական կամ ըզձական տեսիլքներով: Ինքնութիւնը ինքնահասարակ եւ յայտարարուած որակում մը է, այլ Աստուծոյ տրուած պարգև մը, իրողութիւն մը, եւ ապրելակերպ մըն է որ մարդը կը մղէ յարաբերելու եւ գործելու իր նմանին հետ՝ հակակշիռը միշտ յարգելով եւ պահելով երկուքին միջեւ:

Եթէ ոմանք անցնող տարիներու արժէքն ու ազդեցութիւնը մոռնալով չեն պահեր ինքնութեան զարգացումի այդ ընթացքը, հեռացած կ'ըլլան թէ՛ անցնող տարուոյն ընծայած բարիքներէն եւ թէ՛ գրկուած կ'ըլլան հաւատքի ու հաւատարմութեան վերանորոգ գորութեան: Այդ տեսակ մարդիկ կը վստահին միայն իրենց գիտցածին եւ կարողութեան վրայ, որոնք վաղանցիկ կ'ըլլան ընդհանրապէս, ու այդ ձեւով ալ ապացոյցը կուտան միակողմանի եւ քմահաճ գործելաճի մը:

Ինքնութեան ճանաչումը լաւապէս կը հասկնանք երբ կարդանք

Յիսուսի ներթափանց խօսքերը իր տասներկու աշակերտներու ընտրութեան մէջ, քանզի անոնք պատահաբար չէին միանալու իմբակին, այլ Տէրը ինք կանչեց իւրաքանչիւրին ինքնութիւնը ճանչնալով, նոյնիսկ մատնիչ աշակերտին ինչ ըլլալը գիտնալով՝ կանչեց գինք յանուն նախախնամութեան, քաջ գիտակցելով անոր բաժինը իր առաքելութեան նկատմամբ: Երբ Նաթանայէլ, օրինակի համար, թղթի ծառին տակ կը նստէր, գիտնալով անոր ինքնութիւնը Փիլիպպոսի միջոցաւ Յիսուս գինք իր քով կանչեց, ըսելով «Ահա մարդ մը որուն մէջ նենգութիւն չկայ»: Նաթանայէլ որուն անունն էր նաեւ Բարթողիմէոս, դարձաւ Հայաստան աշխարհի Առաջին Լուսաւորիչը՝ Թագէոս Առաքելի հետ, որոնց յիշատակը Հայ Եկեղեցին տօնեց անցեալ շաբաթ օր:

Ինքնութեան իրագործում ընթացքին վրայ Հայաստան ու Հայ Եկեղեցին շնորհք վայելեցին անցեալ Յունիսի վերջաւորութեան Հոռմի Սրբազան քահանայապետ Նորին Սրբութիւն Ֆրանսիսկոս Պապին, որ ուխտաւորաբար Հայաստան ու Սուրբ Էջմիածին այցելեց: Պահ մը աննախընթաց բերկրանքի ալիք մը տարածուեցաւ մեր աշխարհէն ներս, իսկական օրհնութիւն մը, երբ Քրիստոնեայ Քահանայապետը, հետեւելով Քրիստոսի օրինակին, պատասխանատու յանձնառութիւններ կատարելագործեց, բարձրագոյն սահմանում եւ տարածք տալով իր ինքնութեան եւ համաշխարհային դիրքին, երբ ցանկութեամբ եւ ամենայն խոնարհութեամբ եկաւ ու նուաճեց հոգիները բովանդակ հայ ժողովուրդին:

Քահանայապետին այդ օրինակելի ընթացքին բնօրինակը Յիսուս ինք տուաւ անկնկալելով որ Տասներկուքը ուշադիր ըլլային իր ուսուցումներուն նկատմամբ, եւ ոչ թէ աւելորդ խօսքերով աննապատակ հետաքրքրութիւններ ցոյց տային: Ֆրանսիսկոս Պապը ճիշդ այդ էր որ կատարեց՝ քալելով Տիրոջ ճամբէն: Աննպատակ ունի նաեւ իր ժխտական դրսեւորումը, ինքնին նաեւ նպատակ մը, երբ մարդու ինքնութիւնը աժան ճանաչումի եւ կամ հարստութեան անհիմն ուժին վրայ հիմնուած կ'ըլլայ: Այդ պարագային որքան աչքառու է մերօրեայ իրականութիւնը երբ մարդ ընկերային եւ քաղաքական շիջ հաշիւներու գոհ կ'երթայ, փոխանակ Քրիստոսի հաստատած Եկեղեցին նպատակ ուր ինքնութիւնն ու իրագործումը մարմին կ'առնեն եւ շնորհներով կը զօրանան: Սրբազան Քահանայապետը, ինչպէս այլուր, դրսեւորեց այդ գուրդողութիւնը նաեւ մեր երկրին մէջ՝ հայոց ցեղասպանութեան հարիւրամեակին հետքերով յօրինակ մերազն ժողովուրդեան:

Փորձանքը հոն է երբ կամովին կ'անգիտանաս «Աստուծոյ Պատկերը» որով սկիզբէն շնորհագորդարուեցար, անգիտանալով նաեւ Աստուծոյ բարեբար առաջնորդութիւնը, վստահելով միայն քու ուժերուդ եւ կը մնաս առանձին: Այս իրողութիւնը պարզ հարցումի մը ետին Յիսուս հաստատեց, ըսելով եթէ իր աշակերտները կ'ուզէին իրեն հետեւիլ կամ ոչ: Պետրոս Առաքել իսկոյն պատասխանեց, ըսելով թէ որո՞ւ կ'ընային հետեւիլ բացի իրմէ որ ունի յոյսի եւ լոյսի

կեանքը որպէս Աստուծոյ Որդին:

Նոր Տարուան եւ Ս. Ծննդեան հրաւերն է զգաստ ըլլալ եւ լրջօրէն հասկնալ Քրիստոսի կատարած գործին հոգեկան ոլորտը ուր մարդ կրնայ տեսնել եւ զնահատել միտքի, զգացումի, կամքի, եւ գոյութեան կան փորձառութեան լիութիւնը: Եւ այդ լիութիւնը հիմք կը կազմէ մեր վերեւ կրկնած ինքնութեան եւ իրագործման լիիրաւ դրսեւորման: Միտքի, զգացումի, կամքի, եւ գործի հրաշագործ հանդիպման մէջ է որ մարդ պիտի տեսնէ Տիրոջ ճշմարիտ սէրն ու գուրգուրանքը՝ կեանքի եւ յարատեւ նուիրումի վերածուած: Չմոռնանք Աստուածադիր պատգամը՝ «Մարդ է որ գործէ գերկիր», անկրկնելի եւ անշրջելի պատգամ:

Նոր Տարուան սեմին մեր ականջին թող հնչէ այն պատգամը թէ Քրիստոնէական հաւատքը երբեք դիւրահաւան կամ «կախարդական» ճամբայ չի քարոզեր կեանքի դժուարութեանց դէմ, այլ խաչի նուիրական խորհուրդով հիմնական հաւատքի ապահովութիւնը կը շնորհէ օգնելու մարդուն որ գիտակից որոշումներ առնէ՝ ճանչնալով Մարդացեալ Փրկչին միջամտութիւնը մարդոց կեանքին մէջ: Հայ ժողովուրդի պատմութիւնը մէկ խօսուն օրինակն է այս մեծ պատկերին, Աստուծոյ ուղղակի յարաբերութեանը ընդմէջ հայ աշխարհի, սկսեալ առաջին մէկ օրէն: Հայ ժողովուրդի պատմութիւնը խաչին պատգամն իսկ է, որմէ ճառագայթեց մարտիրոսութիւնն ու փրկագործութիւնը: Կը մնայ մեզի մեր ինքնութիւնը ճշդել խաչի գորութեամբ եւ իրագործել այն ինչ որ կը պահանջէ նժարին միւս կողմը:

Advertisement for Ararat Foundation's Project Artsakh. It features a central image of a school building with the Ararat Foundation logo above it. Text includes 'JANUARY 6 Surp Tznund', 'PROJECT ARTSAKH DISCOVER KARVAJAR', 'Let's Rebuild Karvajar's Children & Youth Cultural Center Together', and 'MERRY CHRISTMAS HAPPY NEW YEAR 2017!!'. A vertical banner on the right reads 'Christ is born For there be peace on earth'.

ՆՈՐ ՏԱՐԻ, ՆՈՐ ՏԱՐԻ՝ ԳԱԼԴ ԹՈՂ ԼԻՆԻ ԲԱՐԻ...

Շարունակուած էջ 30-էն

նում է նրան, որպէսզի ուսաները վերացնեն Հայաստանի պետական կառուցուածքը եւ վերջնականապէս ենթարկեն իրենց: Ինչպէս դարձեալ մեկնաբան Մեհրաբեանն է նշում.

«... Ենթարկել տալ Հայաստանին եւ դարձնել Ռուսաստանի նահանգներից մէկը»: Եւ նման սաղիստական գաղափարին ուժ ենք տալիս մենք բարձրագոյն յայտարարելով, թէ պէտք է զօրացնել ուսանողներին իմացութիւնը Հայաստանում: Դեռ ցանկութիւն էլ կայ ուսանողները դարձնել պետական երկրորդ լեզու:

Ռուսաց լեզուն առաւել տարածուած է Հայաստանի Հանրապետութիւնում եւ մենք շահագրգռուած ենք, որ այն աւելի ամրապնդուի, ասում է նախարար Լեւոն Մկրտչեանը:

Չի բացառուում, որ ուսանողի հեռահար նպատակն է գրեթէ ամբողջովին դատարկել Հայաստանը եւ բաւարարուել միայն ու միայն Երեւանի Նահանգով, այսինքն երկիրը դարձնել այնպիսին, ինչպիսի եղել է նախանցեալ դարում: Անշուշտ, այդ պարագային կը վերանան Հայաստան աշխարհի բոլոր գիւղերը եւ դրանց փոխարէն վեր կը խոյանան թունաբեր, շրջակայ միջավայրն աղտոտող քիմիական, հանքարդիւնաբերական գործարանների ծխնելոցները, որոնց արտաբերած թունաւոր գազերը կը հասնեն նաեւ Երեւան:

Այո, Պուտինեան Ռուսաստանը ցանկանում է Կայսերական Ռուսաստանի նման հայերին ամբողջացնել, ինչպէս կ'ասէր մայրս, «պատրիկ» Երեւանի նահանգում: Հենց այդ նպատակի համար էլ արդէն քանի տարի, լայնօրէն բացել է ճամբերը հայերի առաջ եւ օրնիբուն գբադուած է նրանց տեղահան անելով իր մայր հողից, իր հայրենիքից, տանելով ու տարածելով հսկայական ուսական կայսրութեան մէջ:

Ապրիլեան պատերազմի արդիւնքում, հայ ժողովուրդը համոզուեց, որ ինքը միայնակ է, բարեկամ չունի, ու յոյսը պիտի դնի միայն ու միայն իր վրայ: Հասկացաւ նաեւ, որ ուսական կողմի դրդմամբ Ազերին ներխուժեց Ղարաբաղ:

Յուսահատութեան ու անհեռանկար վիճակի արդիւնքում ոտ-

քի ելան «Ամբոխները խելագարուած»: «Սանա Մուր» խմբաւորման տղաները 8-10 օր շարունակ պաշարեցին Երեւանի պետական ոստիկանական կենտրոնը՝ յոյս ունենալով լսելի դարձնել ժողովրդի թարգմանը դարձած իրենց ձայնը:

Անհեռանկար, ոչ ծրագրային գործողութիւնների ընթացքում նրանցից ոմանք յայտնուեցին բանտում, մի քանիսն էլ անդամալոյծ դարձան հայրենակցի կողմից արձակուած հրազէնի կրակոցից եւ մէկ ոստիկան էլ մահացաւ:

Ճիշդ է, գործնական արդիւնքի չհասաւ համեմատաբար փոքրաքիւղ անդամներով համալրուած ՍԱՄԱՅ ԾՌԵՐ խումբը, սակայն խախտեց պետական շխանական համակարգի մտայնութիւնը: Իշխանութիւնը հասկացաւ, որ գաղափարական ազնիւ ու լրջամիտ մտածումներով սոցիոլոգիա Սասնա Մուրի տղաները իրենց գործողութիւններով ժողովրդի կամքն են արտայայտում:

2016 թուականի վերջին ամիսներին նորանշանակ վարչապետ Կարէն Կարապետեանը երկու տասնեակ նորանշանակ նախարարների եւ պետական կառուցների ղեկավարների հետ որոշեցին նիւթական օգնութիւն ցոյց տալ Ղարաբաղեան պատերազմում զոհուած զինուորների ընտանիքներին եւ Ղարաբաղի բանակին: Այդ նպատակի իրականացման համար սկսեց գործել 1000ական դրամ հաւաքելու արշաւը: Լաւ, առողջ մտայնացում է խօսք չկայ:

Բայց՝ դիւրին է ասելը՝ 1000 դրամ: Ճիշդ է, մեր դուրրին համարժէք՝ 2 եւ մի փոքր էլ աւելի դուրար է 1000 դրամը: Սփիւռքի հայի համար դա գումար է: Այսօր հազիւ թէ կարողանաս մէկ բաժակ ամբրիկեան սուրճ գնել (ոչ՝ starbox): Բայց հայաստանցու համար 1000 դրամը փող է, արժէք, մանաւանդ օրը 23 հազար դրամ աշխատողի համար:

Յարգելի պարոն վարչապետ, եթէ կարող էք, սկզբում դատարկեցէք մեծահարուստների ժողովրդից ու միամիտ, դիւրահաւատ բիզնեսմէն «ախպարներից» խլած, թալանած գումարները յատկացնել 1000 դրամ արշաւին, յետո նոր միայն անցէք ժողովրդին:

2016 թուականի մշակութային կեանքը առանձնապէս չփայլեց նորանոր ձեռքբերումներով: Տեխնիկական գնալով էլ աւելի է բեմից

դուրս մղում կենդանի ձայնն ու կենդանի հնչողութիւնը: Մարդիկ 100200 դուրար են վճարում եւ 5 ժամ շարունակ պարտաւորուած են դիտել ու լսել ձայնագրութեան ու արտիստի շրթունքների անհամատեղ շիլափլաւը: Եւ սրանք հիմնականում հայաստանեան «արտիստներն» են, որոնք ամէն տարուայ պէս գալիս են «աշնան բերքահաւաքի»:

Ամբողջ տարին եկան ու գնացին բազմատեսակ խմբեր, անհատ կատարողներ: Մենք դէմ չենք, թող էլի գան ու գնան, բայց գան՝ նոր, թարմ ծրագրերով ու նոր մտայնացումներով:

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի նոյնպէս, Գոհաբանութեան օրը տեղի ունեցաւ Հայաստան հիմնադրամի կազմակերպած Թէլէթոնը, որի առնչութեամբ Քաղաքագիտութեան դոկտոր Հայկ Մարտիրոսեանը գտնում է, որ նոր Սփիւռքը (նկատի ունի Հայաստանից արտագաղթածներին, Հեն. Ա.) «Ոչ ֆինանսապէս, ոչ ինտելեկտով բարեգործութիւն անելու մակարդակ չունի»:

Տօ՞... լսիր, ընկեր, էդ ո՞նց, էդ ո՞վ է պահում այսօր Հայաստանի ժողովրդին: Այո՛, հայաստանցի սփիւռքահայը, ճիշդ է, այնքան դրամ չի տալիս Թէլէթոններին, բայց դրա փոխարեն ամբողջ տարին, ամսէամիս դրամ է ուղարկում ոչ միայն իր հարազատներին, այլեւ անծանօթ մարդկանց ու հիւանդներին: Հայաստանցին փորձ ունի, գիտի, որ ուղարկած դրամների առիւծի բաժինը մսխուած է: Կորել է, կորե՛լ վստահութիւնը Հայաստանի իշխանութիւնների հանդէպ: Հայաստանցին փորձ ունի, փո՛րձ...

Այ՛՝ միամիտ, դիւրահաւատ իսկական սփիւռքահայը, որ ամբողջ կեանքում ապրել է Մայր

Հայրենիքի տեսլականով ու երբեք չի եղել Հայաստանում, նա՛ տուել է եւ միշտ է տալիս:

Աւարտուեց 2016 դժուարից էլ դժուարին տարին՝ Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահ Պարոն Սերժ Սարգսեանի հետեւեալ կոչով.

Անհանդուրժողականութեան կամ կուլակաթափութեան կոչերով ո՛չ մի տեղ չէք հասնի:

Երանի՜ թէ Պարոն Սարգսեանը հասկանար իր ասածի միտք բանին: Եթէ դու քո յորդորկոչի մէջ օգտագործում ես «Անհանդուրժողականութիւն» եւ «Կուլակաթափութիւն» բառերը, կը նշանակի ժողովրդի մէջ կայ անհանդուրժողականութիւն իշխանութիւնների հանդէպ: Իսկ ինչ վերաբերում է «Կուլակաթափութեան»ը, մի բառ, որ 70-80 տարի է դուրս է եկել մեր բառապաշարից, մեր նախագահը ըստ երեւոյթին նկատի ունի այսօրուայ Հայաստանի միլիոնամիլիարդատէրերին, որոնց հնարաւոր չէ ձեռք տալ ու կուլակաթափ անել... ուրեմն, եկէք մեր յոյսը դնենք 1000կան դրամների վրայ:

Գալիք Նոր Տարում գուցէ թէ Հայաստանում ստեղծուի հանդուրժողականութեան մթնոլորտ, որին սպասում ենք արդէն 25 տարի, եւ, մէկ էլ, թող մեր կուլակ ընկերները նոր տարում արժանապատիւ տղամարդու վարմունքին յարիը կեցուածք ընդունեն եւ իրենց կարողութեան գէթ մէկ քառորդը նուիրեն Հայաստանի ժողովրդին՝ նրան, իմ կարծիքով ազատելով մեր ազգութեանը այս կամ այն կերպ նուաստացնող 1000ական դրամաարշաւից:

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ

**ԱՄԱՆՈՐԻ ԳԻՇԵՐԻՆ...
ՆԵՐՍԷՍ ՏԵՐ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ**

Նորից Նոր տարի, Կաղանդի գիշեր, Բայց մէկը չեկաւ, Որ դուռը բացեր, Նստեր սեղանին Ու պատառ կիսեր, Բարի խօսք ասեր... Էլ ինչ Նոր տարի, Էլ ինչ Ամաճոր, Երբ թողել ենք մեր Բուճը կիսաւեր,	Ու դառել կռուճկ Անտուճ, բնաւեր... Էլ ինչ Նոր տարի, Ինչ կաղանդ գիշեր, Չգիտես որիճ Ու ունը յիշել Երբ չկան արդէն Ընկեր տղերքը, Որ էլ լու է Կեցնուրախ երգը... Էլ ինչ Նոր տարի
--	---

**ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ
ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ**

FIRST AID URGENT CARE
7204 FOOTHILL BLVD
TUJUNGA, CA 91042

**ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ
ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ**

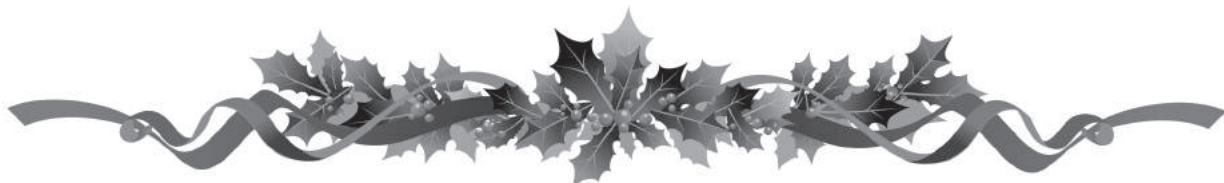
**ՍՐՏԱԳԻՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԲՈԼՈՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ
ՄԱՂԹԵԼՈՎ ԱՆՈՆՑ
ԵՐՉԱՆԻԿ ՈՒ ԲԱՐԵԲԵՐ ՏԱՐԻ ՄԸ**

VREJ PASTRY

**PASADENA
626-797-2331**

**GLENDORA
626-914-1940**

**GRANADA HILLS
818-366-2526**

ՀԱՅ ԵՐԱԽՏԱԻՈՐՆԵՐՈՒ ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ - 2017

ՈՒԲԻՆԱ ՕՐԱՆԵԱՆ

Այս տարի էլ կազմել են այն հայ երախտաւորների ցանկը, որոնց յոբելենական տարին է 2017 թուականը: Ցանկը կազմել են իմ նախասիրութիւնների համաձայն եւ ինձ հասու աղբիւրներին դիմելով: Յաւակնութիւն չունեմ թէ սա ամբողջական է: Ցանկը թերի է յատկապէս սփիւռքահայ գրողների անունների առումով: Պիտի փորձեմ յառաջիկային ամբողջացնել դա՛ ըստ հնարաւորի: Բայց, յոյս ունեմ, որ ներկայացրածը կօգնի միութիւնների միջոցով իրենց 2017 թուականի յիշատակի միջոցառումներն ու այլ աշխատանքները: Հայերէն մամուլն էլ կարող է անդրադարձ ունենայ մեր գրական եւ այլ երախտաւորների կեանքին ու գործունեութեանը:

ԾՆԵՂԵԱՆ ԱՄԵԱԿՆԵՐ (Գրական դէմքերի)

- Մեսրոպ Մաշտոց - 1655
- Աւետիք Եւդոկացի - 360 (գրիչ)
- Սայեաթ-Նովա - 305
- Յակոբ Շահին-Ջրպետեան - 245 (հայագէտ) - նաեւ մահուան 180-ամեակ
- Գալուստ Շարմազանդեան - 210 (բանահաւաք, դրամատուրգ)
- Ստեփան Ասլանեան - 195 (բանասէր, կրթական գործիչ)
- Ծերենց - 195 (վիպասան, հրապարակախօս)
- Գարեգին Զաբանալեան - 190 (գրականութեան պատմաբան, մատենագիր, թարգմանիչ)
- Սրապիոն Հէքիմեան - 185 (թատերագիր, հայ բեմի վերածննդի ակնաւոր գործիչ, դերասան)
- Պերճ Պոռոչեան - 180 - նաեւ մահուան 110-ամեակ
- Գէորգ Զմշկեան - 180 (դրամատուրգ, ռեժիսոր, դերասան)
- Ռոմանոս Ստեֆանեան - 180 (դրամատուրգ, դերասան)
- Գուսան Շերամ - 160
- Բագրատ Այվազեան - 155 (գրող, «Աշոտ Երկաթ» վէպի հեղինակ)
- Նար-Դոս - 150
- Արշակ Զորանեան - 175 (բանաստեղծ, գրական քննադատ)
- Դերենիկ Դեմիրճեան - 140
- Արշակ Աթաբեան - 140 (բանաստեղծ, արձակագիր, թարգմանիչ)
- Առանձար (Միսաք Գոյումճեան) - 140 (երգիծաբան, նովելիստ)
- Սուրէն Սպանդարեան - 135 (լրագրող, գրաքննադատ)
- Արմէն Օհանեան - 130 (պարուհի, դերասանուհի, գրող, թարգմանիչ, գրականագէտ)
- Հրաչ Զարդարեան - 125 (գրող)
- Արմէն Տորեան - 125 (բանաստեղծ, խմբագիր, գրել է ֆրանսերէն եւ հայերէն, Հայոց Յեղասպանութեան զոհ)
- Եղիշէ Զարենց - 120 - նաեւ մահուան 80-ամեակ
- Գէորգ Աբով - 120
- Վասիլի Քաթանեան - 115 (հայագրի ռուսալեզու գրականագէտ, դրամատուրգ)
- Յովիկ Մելիքեան - 115 (արձակագիր, գրականագէտ)
- Գեղամ Սարեան - 115 (բանաստեղծ)
- Նիկողայոս Սարաֆեան - 115 (սփիւռքահայ գրող, բանաստեղծ)
- նաեւ մահուան 45-ամեակ
- Վազգն Շուշանեան - 115
- Վազգն Տալեան - 110 (բանաստեղծ, թարգմանիչ)
- Գուսան Աշոտ - 110
- Արշակ Աթաբեան - 110 (արձակագիր, գրականագէտ, թարգմանիչ)
- Ռաֆայէլ Աթաբեան - 110 (արձակագիր, գրականագէտ, թարգմանիչ)
- Թաթուլ Հուրեան - 105 (բանաստեղծ) - նաեւ մահուան 75-ամեակ
- Արթուր Տալեան - 105 (թարգմանիչ, բանասէր)
- Զարգանդ Դարեան - 105 (արձակագիր, դրամատուրգ)
- Մարտին Քարամեան - 105 (բանաստեղծ, գրող, թարգմանիչ)
- Լէոնիդ Հուրուց - 105 (գրող) - նաեւ մահուան 35-ամեակ
- Իսահակ Ալավերդեան - 100 (արձակագիր, թատերագիր, թարգմանիչ)
- Մարգարիտ Աթաբեկեան - 100 (գրականագէտ, թարգմանիչ)
- Սարիբէկ Մանուկեան - 100 (գրականագէտ)
- Ռաֆայէլ Իշխանեան - 95 (լեզուաբան, գրականագէտ, մատենագիր)

- Յակոբ Սալախեան - 95 (գրականագէտ)
- Սուրէն Աղաբաբեան - 95 (գրականագէտ)
- Վահագն Դաւթեան - 95
- Վահէ Օշական - 95 (սփիւռքահայ բանաստեղծ, գրող)
- Էդուարդ Աւագեան - 90 (բանաստեղծ, արձակագիր, թարգմանիչ)
- Սարգիս Վահագն - 90 (արձակագիր, վիպագիր, գրադատ)
- Վարդգէս Պետրոսեան - 85 (գրող)
- Էդուարդ Զոհրաբեան - 80 (արձակագիր, բանաստեղծ, թարգմանիչ)
- Հենրիկ Անասեան - 80 (կոմպոզիտոր, դրիժոր, գրող)
- Վառլեն Ալեքսանեան - 75 (բանաստեղծ, թարգմանիչ)
- Աբրահամ Տէրեան - 75 (բանասէր, հայագէտ)
- Ազատ Մաթեան - 75 (իրանահայ բանաստեղծ, թարգմանիչ, գրականագէտ)
- Ռուբէն Անգալադեան - 70 (բանաստեղծ, թարգմանիչ, մշակութաբան)
- Նելսոն Ալեքսանեան - 65 (թարգմանիչ, լրագրող)
- Յակոբ Մովսէս - 65 (բանաստեղծ, թարգմանիչ)
- Վահան Ամատունի - 60 (գրող)
- Դաւիթ Պետրոսեան - 60 (բանաստեղծ, գրականագէտ, մամուլի պատմաբան)
- Կարինէ Աշուղեան - 55 (բանաստեղծուհի, թարգմանչուհի)
- Սլաւա Ստեփանեան - 55 (դրամատուրգ)
- Լիլիթ Գալստեան - 55 (թարգմանիչ)
- Վիոլետ Գրիգորեան - 55 (բանաստեղծ, էսսէիստ)
- Արամ Պետրոսեան - 45 (բանաստեղծ, շարականագէտ, նարեկացիագէտ, կոմպոզիտոր)

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՄԵԱԿՆԵՐ (Գրական դէմքերի)

- Նահապետ Քուչակ - 425 (աշուղ, երգիչ)
- Պետրոս Դուրեան - 145
- Ռաֆայէլ Պատկանեան - 125 (գրող, մտաւորական)
- Խորէն Գալֆայեան - 125 (բանաստեղծ)
- Գարեգին Սրվանձտրեան - 125 (բանահաւաք, հռետոր)
- Գրիգոր Արծրունի - 125 (խմբագիր, հրապարակագիր)
- Սմբատ Շահագիր - 110 (բանաստեղծ, հրապարակախօս)
- Գաբրիէլ Սունդուկեան - 105 (դրամատուրգ)
- Ալեքսանդր Մատուրեան - 100 (բանաստեղծ, թարգմանիչ)
- Մկրտիչ Աճեմեան - 100 (բանաստեղծ)
- Ատրպետ (Սարգիս Մուրաջաշեան) - 90 (գրող, «Տժժիկ»-ի հեղինակ)
- Շուշանիկ Կուրդինեան - 90 (բանաստեղծուհի)
- Լէօ (Առաքել Գրիգորի Բաբախանեան) - 85 (պատմաբան, գրող, հրապարակախօս)
- Ակսել Բակունց - 80 (արձակագիր, գրականագէտ, թարգմանիչ)
- Գէորգ Ասատուր - 80 (բանաստեղծ, թարգմանիչ)
- Յովհաննէս Յակոբեան - 80 (պատմաբան, հրապարակախօս)
- Վահան Միրաքեան - 75 (բանաստեղծ)
- Նիկոլ Աղբալեան - 70 (գրականագէտ, բանասէր)
- Անդրանիկ Թերզեան - 65 (բանաստեղծ)
- Արշալիր Խոնդկարեան - 60 (թարգմանիչ)
- Աւետիք Իսահակեան - 60
- Ստեփան Զօրեան (Առաքելեան) - 50
- Գրիգոր Միսման (Բեքմեզեան) - 45 (արձակագիր)
- Մկրտիչ Արմէն - 45 (բանաստեղծ, արձակագիր)
- Ալեքսանդր Արաքսմանեան - 35 (արձակագիր, դրամատուրգ, թատերագէտ)
- Վահան Դաքեան - 35 (բանաստեղծ, արձակագիր)
- Հրաչեայ Յովհաննիսեան - 20 (բանաստեղծ, արձակագիր, թարգմանիչ)

Շար.ը էջ 38

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ

**Ս.Գ.Հ.Կ. ԱՐՄԵՆ ԿԻՏՈՒՐ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ
ՄԱՆ ՖԵՐՆԱՆՏՕ ՎԵԼԻ**

ՍԱՍԻՍ - 2017

ՀԱՅ ԵՐԱԽՏԱԻՈՐՆԵՐՈՒ ՅՈՒԲԵՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ - 2017

Շարունակուած էջ 37-էն

- Հրանտ Մաթէոսեան - 5 (արձակագիր, կինոսցենարիստ)
- Ռուբէն Մելիք - 10 (սփիւռ. քառայ անուանի բանաստեղծ)
- Անրի Թրուայա - 10 (ֆրանսահայ գրող)
- Զահրատ - 10 (արեւմտահայ բանաստեղծ)
- Գառնիկ Անանեան - 10 (գրականագէտ)
- Ալիսի Ալվազեան - 10 (արձակագիր, դրամատուրգ, սցենարիստ, ռեժիսոր)

ԾՆՆԴԵԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՄԵԱԿՆԵՐ (ըստ թուականի)

- Յովհաննէս Ալվազովսկի - 200 (ծովանկարիչ)
- Ալեքսանդր Մանթաշեան - 175 (բարերար, նաւթարդիւնաբերող)
- Ալեքսանդր Երիցեան - 175 (պատմաբան) - նաեւ մահուան 115-ամեակ
- Սիրանոյշ (Մեհրուպէ Գանթարճեան) - 165 (դերասանուհի) - նաեւ մահուան 85-ամեակ
- Նիկողայոս Տիգրանեան - 145 (կոմպոզիտոր)
- Ստեփան Լիւնոսեան - 145 (գործարար, քաղաքական գործիչ, Ռուսաստանի գլխաւոր նաւթային միութեան հիմնադիր)
- Լեւոն Օրբելի - 135 (ֆիզիոլոգ)
- Հայկանուշ Մառք - 135 (բանասէր)
- Գայ (Հայկ Բժշկեան) - 130 (ուզմական գործիչ) - նաեւ մահուան 80-ամեակ
- Յովսէփ Օրբելի - 130 (ակնաւոր գիտնական)
- Գրիգոր Ղափանցեան - 130 (լեզուաբան, հայագէտ) - նաեւ մահուան 60-ամեակ
- Համօ Բէկնազարեան - 125 (կինոռեժիսոր, Հայֆիլմ ստուդիայի հիմնադիր)
- Ասողիկ Երամեան - 120 (դերասանուհի)
- Յարօ Ստեփանեան - 120 (կոմպոզիտոր)
- Գուրգէն Զանիբէկեան - 120 (դերասան)
- Աւետ Աւետեան - 120 (դերասան)
- Ռուբէն Մամուլեան - 120 (սփիւռ. քառայ թատերական եւ կինոռեժիսոր) - նաեւ մահուան 30-ամեակ
- Յովհաննէս Բաղրամեան - 120 (գորահրամանատար) - նաեւ մահուան 35-ամեակ
- Արա Սարգսեան - 115 (քանդակագործ)
- Սիմոն Ալաջանով - 115 (թատերական նկարիչ)
- Վիլիամ Հայկազեան - 110 (կինոռեժիսոր)
- Սամուէլ Մանասեան - 110 (ռեժիսոր, դերասան)
- Հրանտ Մանուէլեան - 110 (ռեժիսոր, դերասան)
- Միքայէլ Թաւրիզեան - 110 (դրիժոր)
- Գուրգէն Ալեմշահ - 110 (կոմպոզիտոր) - նաեւ մահուան 70-ամեակ
- Ռաֆայէլ Մանուկեան - 105 (կրկեսի արտիստ)
- Լեւոն Բաբաեան - 100 (պատմաբան)
- Բաբգէն Ներսիսեան - 100 (դերասան)
- Քըրք Քըրքորեան - 100 (ամերիկահայ միլիարդատէր, բարերար)
- Օհան Դուրեան - 95 (դրիժոր)
- Յոլիակ Բեքարեան - 95 (կոմպոզիտոր, ջութակահար)
- Աբէլ Սիմոնեան - 95 (պատմաբան)
- Էդգար Էլբակեան - 90 (դերասան)
- Լուսին Ամարա (Ամարղանեան) - 90 (ամերիկահայ օպերային երգիչ)
- Ֆրոնտէ Դովլաթեան - 90 (կինոռեժիսոր, դերասան) - նաեւ մահուան 20-ամեակ
- Վլադիմիր Ենգիբարեան - 85 (աշխարհահռչակ բռնցքամարտիկ, Օլիմպիական խաղերի չեմպիոն)
- Ժորժ Կառվարենց - 85 (յունահայ կոմպոզիտոր)
- Կարէն Դեմիրճեան - 85 (քաղաքական ու պետական գործիչ)
- Լաւրենտի Բարսեղեան - 80 (պատմաբան)
- Միքայէլ Վարդանով - 80 (վաւերագրական կինոյի վարպետ)
- Լուսինէ Զաքարեան - 80 (երգչուհի) - նաեւ մահուան 25-ամեակ
- Լորիս Ճգնաւորեան - 80 (կոմպոզիտոր)
- Գալա Նովկենց - 80 (դերասանուհի) - նաեւ մահուան 5-ամեակ

- Գուժ Մանուկեան - 80 (դերասան)
- Կլոդ Մութաֆեան - 75 (ֆրանսահայ պատմաբան, հայագետ, մաթեմատիկոս)
- Ռաֆայէլ Քոթանջեան - 75 (դերասան)
- Լէոնիդ Ազգալդեան - 75 (Արցախեան ազատամարտի հերոս) - նաեւ մահուան 25-ամեակ
- Զաւէն Սարգսեան - 70 (լուսանկարիչ, Սերգէյ Փարաջանովի թանգարանի տնօրէն)
- Զէյնա Բաղեան - 65 (հայագրի առաջին տիեզերագնացը, ամերիկահայ)
- Ֆլորա Մարտիրոսեան - 60 (երգչուհի) - նաեւ մահուան 5-ամեակ
- Մոնթէ Մելքոնեան - 60 (Արցախեան ազատամարտի հերոս, հրամանատար)
- Սլաւա Ստեփանեան - 55 (դերասան, բեմադրիչ)
- Տարօն Աճեմօղլու - 50 (համաշխարհային ճանաչում ունեցող հայագրի տնտեսագէտ)
- Դաւիթ Նալբանդեան - 35 (արգենտինահայ թենիսիստ)
- Լեւոն Արոնեան - 35 (հայ շախմատի միջազգային գրոսմայստեր, 2005-ին աշխարհի գաւաթակիր)
- Տիգրան Համասեան - 30 (Չազ դաշնակահար, կոմպոզիտոր)

ՄԱՀՈՒԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՄԵԱԿՆԵՐ (ըստ թուականի)

- Աղազար Լազարեան - 235 (Լազարեան տոհմի հիմնադիր, վաճառական, հասարակական-կրթական գործիչ)
- Յովսէփ Գաթրճեան - 135 (պատմաբան, հայագէտ)
- Քրիստափոր Կարա-Մուրզա - 115 (երգահան)
- Պետրոս Մաղաքեան - 115 (դերասան)
- Արսէն Այտընեան - 115 (հայագէտ)
- Գէորգ Զառուշ - 110 (հայդուկապետ, անուանի ֆիդայի)
- Խրիմեան Հայրիկ (Մկրտիչ Խրիմյան) - 110
- Անդրանիկ Օգանեան (Զօրավար Անդրանիկ) - 90
- Քրիստափոր Արարատեան - 80 (ուզմական գործիչ, Սարդարապատի ճակատամարտում հրետանու հրամանատար, Հայաստանի Առաջին Հանրապետութեան երկրորդ Պաշտպանութեան Նախարար)
- Յովհաննէս Յակոբեան - 80 (պատմաբան, բանասէր)
- Հրաչեայ Մելիքեան - 75 (կոմպոզիտոր)
- Համօ Օհանջանեան - 70 (դաշնակցական գործիչ)
- Ստեփան Լիսիցեան - 70 (ազգագրագէտ, պատմաբան, բանասէր, հրատարակիչ, թարգմանիչ)
- Յակոբ Մանանդեան - 65 (բանասէր, աղբիւրագէտ, պատմաբան)
- Արշաւիր Շահխաթունի - 60 (դերասան)
- Արշակ Ալպոյաճեան - 55 (բանասէր, հայագէտ)
- Հրանտ Գրիգորեան - 55 (կոմպոզիտոր)
- Բարսեղ Կանաչեան - 50 (կոմպոզիտոր)
- Յովհաննէս Իսակով - 50 (Սորհրդային Միութեան նավատորմի ծովակալ)
- Ալեքսանդր Մարգարեան - 50 (լեզուաբան)
- Մարտիրոս Սարեան - 45 (նկարիչ)
- Լէոնիդ Ենգիբարեան - 45 (կրկեսի, կինոյի դերասան)
- Վարդան Աճեմեան - 40 (դերասան, ռեժիսոր)
- Համազասպ Բաբաջանեան - 40 (մարշալ)
- Հատիկ Ազիզեան - 40 (պատմաբան)
- Մարտին Մազմանեան - 30 (կոմպոզիտոր)
- Արթուր Մկրտչեան - 25 (Արցախի քաղաքական ու պետական գործիչ)
- Անիտա Կոնտի - 20 (ազգութեանը հայ, ֆրանսիացի բնախօյ, աշխարհում առաջին հայ ովկանոսագէտ, լուսանկարիչ)
- Անրի Վերնոյ - 15 (ֆրանսահայ կինոռեժիսոր)
- Իւսուֆ Քարշ - 15 (կանադահայ լուսանկարիչ)
- Հրանդ Դինք - 10
- Խորէն Պալեան - 10 (շարականագէտ, գրաբարի դասախօս, խմբավար, երգիչ)
- Գոհար Գասպարեան - 10 (օպերային երգչուհի)
- Լիլի Չուգասագեան - 5 (օպերային երգչուհի)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

Տարուայ վերջին օրերին փորձում ենք վերլուծել անցնող տարուայ մեր ձեռքբերումների, բացթողումների, տեսածի եւ չտեսածի, գտածի եւ կորցրածի մասին, նոր հետեւութիւններով խոստանում ենք սկսել նոր տարին, ազատուելով հին սխալների կրկնութիւնից: Մարզական 2016-ն անօրինակ էր, յիշողութեան մէջ մէկընդիշտ դաշուած եւ յաջորդ քառամեակի համար օրինակ ծառայող: Այս տարին հայ մարզիկներին մի նոր փորձ տուեց, բայց եւ ստիպեց չարզանքով ընդունել պարտութիւնը, խօսել յաղթողի լեզուով եւ լուել պարտութեան լուութեամբ:

Մարզական տարին մեկնարկեց ձմեռային պատանեկան Օլիմպիական խաղերով: Հայաստանն այդ խաղին ներկայացրեց երկու մարզիկ՝ գեղասահորդ Անաստասիա Գալուստեանը եւ դահուկորդ Միքայէլ Միքայէլեանը: Այստեղ գործեց օլիմպիական գաղափարախօսութիւնը՝ կարեւորը մասնակցութիւնն է:

Մարտին կայացած ըմբշամարտի Եւրոպայի առաջնութիւնում Վարչամ Բորանեանը դարձաւ Եւրոպայի ախոյեան: Փոխախոյեանի տիտղոսներ նուաճեցին Արթուր Ալեքսանեանը եւ Ռոման Ամոյեանը: Պրոնգէ մետալ նուաճեց Կարապետ Չալեանը:

Կանանց հայկական ծանրամարտում նոր էջ գրուեց նորվեգական Ֆորդէ քաղաքում: Հուլիսի մէջ Խուրշուտեանը եւ Նազիկ Աւդալեանը դարձան ախոյեանը, իսկ կանանց թիմը՝ Եւրոպայի առաջնութեան թիմային ախոյեան: Սոնա Պողոսեանը 4-րդ տեղում էր, Արփինէ Դալալեանը՝ 6-րդ, Աննա Գովելեանը՝ 9-րդ, Իզապելլա Յայլեանը՝ 10-րդ եւ Քրիստինէ Պետրոսեանը՝ 5-րդ: Տղաների պայքարում Վանիկ Աւետիսեանը նուաճեց փոքր պրոնգէ մետալ, Անդրանիկ Կարապետեանը՝ ոսկէ մետալ, Տիգրան Մարտիրոսեանը, Գոռ Մինասեանը դարձան արծաթէ մետալակիր, Միմոն Մարտիրոսեանը՝ պրոնգէ:

2016 իր ուրոյն հետքը թողեց նաեւ հայկական մարմնամարզութեան մէջ: Յարութիւն Մերտինեանը դարձաւ Եւրոպայի ախոյեան, իսկ փոխախոյեանի կոչումը նուաճեցին Վահագն Դաւթեանը, Արթուր Դաւթեանը, Արթուր Աւետիսեանը:

Անկախ Հայաստանի պատմութեան մէջ մեր երկրի թիմը, առա-

ջին անգամ մասնակցելով Փոքր երկրների բասկետբոլի Եւրոպայի առաջնութեանը, նուաճեց յաղթողի տիտղոսը եւ իրաւունք ստացաւ մասնակցելու աշխարհի առաջնութեան ընտրական փուլին: Յաջողութեան հասաւ նաեւ Պասքետպոլի Հայաստանի մինչեւ 18 տարեկանների հաւաքականը դառնալով Եւրոպայի առաջնութեան Շոտլանդի յաղթող:

2016 թ. Յուլիսի 6-ին վերջապէս տեղի ունեցաւ այն, ինչի մասին այդքան խօսում էին նախորդ ամիսների ընթացքում: Դորոտոնդի «Բորուսիայում» երեք մրցաշրջան անցկացնելուց յետոյ Հայաստանի ազգային հաւաքականի աւագ Հենրիխ Մխիթարեանը տեղափոխուեց անգլիական «Մանչեսթեր Եունայթեդ»-ը: Հենրիխը կնքեց 4-ամեայ պայմանագիր «Եունայթեդ» հետ՝ պայմանագրի ժամկէտը յետագայում երկարաձգելու պայմանով:

Տարուայ կամ քառամեակի մարզական մեծագոյն տօնը այս անգամ կայացաւ աշխարհի գեղեցկագոյն քաղաքներից մէկում՝ Ռիոյում: 31-րդ ամառային Օլիմպիական խաղերին Հայաստանը մասնակցեց 32 մարզիկով՝ նրանցից միայն 4-ը մետալ նուաճեցին: Խաղերի ֆաւորիտների շարքին դասուող ըմբիշ Արթուր Ալեքսանեանը մէկ շնչով հասաւ եզրափակիչ եւ դարձաւ Օլիմպիական խաղերի ախոյեան: Եզրափակիչ հասաւ նաեւ 66 կգ քաշային Միհրան Յարութիւնեանը, ում տրուեց արծաթէ մետալը:

Ամառային խաղերի փոխա-

խոյեաններ դարձան նաեւ ծանրորդներ Գոռ Մինասեանը եւ Սիմոն Մարտիրոսեանը: 206 երկրների շարքում Հայաստանը մետալների ոչ պաշտօնական հաշուարկում գրաւեց 40-րդ տեղը:

Այս խաղերը նոր էջ բացեցին Հայաստանի կանանց մարմնամարզութեան համար: Հուրի Գեբեշեանը դարձաւ առաջին հայ կին մարմնամարզիկը, ով ներկայացրեց Հայաստանը խաղերում: Գեբեշեանին յաջողուեց նաեւ իր անունով մարմնամարզական տարր գրանցել՝ «Գեբեշեան»:

Շախմատային գերտէրութեան համբաւն արդիական էր նաեւ այս տարի: Մինչեւ 16 տարեկանների աշխարհի ախոյեան հռչակուեց Հայկ Մ. Մարտիրոսեանը: Նա 11 տուրերում վաստակեց 9 միաւոր: Մին-

չեւ 18 տարեկանների պայքարում էլ աշխարհի ախոյեան դարձաւ Մանուէլ Պետրոսեանը, ով 11 հնարաւորից կրկին վաստակեց 9 միաւոր:

Հոկտեմբերի 19-ին յայտնի դարձաւ, որ Հայաստանի ֆուտպոլի ազգային հաւաքականի գլխաւոր մարզիչ է նշանակուել ազգային հաւաքականի նախկին կիսապաշտպան Արթուր Պետրոսեանը: Մինչ այս Պետրոսեանը 10 տարի աշխատել էր շուեյցարական «Յուրի» ակումբի համակարգում՝ գլխաւորելով ակումբի տարբեր տարիքային թիմերը:

Նոյեմբերի 1-6-ը Իսրայէլում անցկացվեց Եւրոպայի մինչեւ 17 տարեկանների 2017 թ. ֆուտպոլի առաջնութեան ընտրական փուլի 12-րդ խմբի մրցաշարը: Հայաստանի մինչեւ 17 տարեկանների հաւաքականի մրցակիցներն էին Լեհաստանի, Իսրայէլի եւ Իսլանդիայի հաւաքականները: Հայաստանի մինչեւ 17 տարեկանների հաւաքականը պատմութեան մէջ առաջին անգամ կարողացաւ յաղթահարել ընտրական փուլի արգելքը եւ դուրս եկաւ էլիտ ուսուող, որտեղ արդէն 2017 թ. Մարտին ուժերը կը չափի Գերմանիայի, Թուրքիայի եւ Ֆինլանդիայի հաւաքականների հետ:

Այս տարին էլ պատմութեան սպորտի էջում թողեց ուրախութեան արցունքներով, դրամատիկ մով լեցուն, անակնկալ վնասուածքներով գրուած ձեռագիր: 2016-ը ոսկէ տարի էր՝ անկախ ամէն ինչից: Հայկական սպորտի ոսկէ տարին էր:

ԱՄԱՆՈՐԵԱՅ ԽՈՅԵՐ... ՓԱՆՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Արի, քեզ հետ բեր սեր ու հաշուօրինակ
Ու հանգիստ քայլի արշարհում խաղաղ,
Տոպրակներով բեր խաղալիք ու սեր
Ու քերմ համբոյրներ որբերի համար...

Արի, միշտ արի, դու անգորի հայր
Ու անգին մայրը ամբողջ աշխարհի
Եւ նրանց սիրով խնդրիր Աստուծոյ
Գութնի սրտին կրակ վառողի...

Արի, քեզ հետ բեր խրատներ բարի,
Լեցրու նենգ ոգում չարագործների,
Կրակ չվառեն չորս կողմն աշխարհի
Արի, այս դաժան կրակը մարի...

Արի, դու արի, խաղաղ նոր տարի,
Յէք բանաստեղծիս իղծը կատարի,
Կրկին քեզ հետ բեր խաղալի ու սեր,
Ամբողջ աշխարհի սրտերը վառիր...

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ

ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿ. ՍԷՄ ԱԼԱՎԵՐՏԵԱՆ

ՄԱՍԻՍ - 2017

ԹՈՂ ՓԱՆՈՒՍԿ ԲԱՐԵՔԵՐ ԼԻՆԻ

Ռ. ԿՈՐԻԼՆ

Ամանոր հին եւ նոր օրերի Մուտքը թող բարի լինի, Որ մտնում ես ամէն մի տուն, Խինդ ու ժպիտ թող լինի: Դու գալիս ես ճիշտ ժամին, Չես վրիպում ոչ մի տարի, Սարեր, ձորեր ու վիհեր Ծովեր, ովկիաններ անհուն Բուք ու բորան ու սառնամանիք Քեզ չեն վախեցնում երբեք, Գործն բարի անվեհեր Յաղթահարում ես ամէն տարերք: Ժամացոյցի թիք-թաք, թիք-թաքերով, Դափերի հարածներով, Շեփուրների նւագներով, Ջանգերի ղօղանջներով, Խանդավառ կանչերով Պերճ եղենիք զարդարած Շողշողուն ճրագներով պճնւած Երեխաներ շուրջ պար բռնած

Քեզ եմ դիմաւորում հրապուրած: Դու մարդ-եակ չես, որ շօշափ-ես, Դու մարմին չես, որ տեսնես, Դու մտային յիշողութիւն ես, Աւած ու գրւած պատգամ ես, Տոմարների հաշւարկումով տարին է՝ որ բոլորում է, Քեզանով նորն է սկսում, Յունւար մէկով ես հռչակ-ում: Ամանոր ես, բայց խորհրդա-ւոր, Քեզ խորհրամշողն է կաղանդ պապէն: Նոր ես, սիրելի դառնաս, Տօն ես՝ ուրախացնես, Հրճւանքի եւ գլարճանքի, Գուրգուրանքի ու փայփա-յանքի, Նորութեան ու թարմութեան,

Նորոգման ու մաքրութեան, Խորհուրդը դառնաս: Դու մուտք ես գործում ամէն տնից ներս՝ Մեծահարուստների ապա-րանքներ, Եղիութեան ու շռայլութեան մէջ մխրճւած, Բեհեզներով ու մետաքսնե-րով հագնւած Ապարանջներ, ականջկիթ-ներ ու բրոշներ Մատանիներ ու վզնոցներ մարգարտեայ, Ջարդերով պճնւած որպէս պուրիկներ, Սեղաններ բարիքներով շռայլ: Դու մուտք ես գործում ամէն մի տնից ներս՝ Խրճիթներ անհրապոյր, Հիւանդ ու անկար տնեցիներ, Կարօտ հացի ու գուրգուրանքի:

Ոչ խինդ ու ուրախութիւն կայ, Ոչ ժպիտ ու խայտանք կայ: Ինչ կասեն սրան, Մէկը կարօտ, միւսը յղիա-ցած: Դու մուտք ես գործում ամէն մի տուն՝ Սգաւոր տնից ներս, Հարազատ է կորցրել, Տան հացբերն է մահացել, Ցաւ է՝ վիշտ ու մորմոք... Ինձ ասա՛, հէ~ Ամանոր, Ինչո՞ւ այսպէս պիտի լինի, Թող որ քո մուտքով ոչ մի տուն Ոչ խեղճ լինի, ոչ անկեալ, Ոչ սրտակից կորցրած լինի, Ոչ տխրութիւն ու ցաւ լինի, Գալով միխթարանք եղիր, Վիրաւոր սրտեր ամոքի, Անխղճին գուք տուր, Թող կարեկից լինի, Արեւահամ մարդ լինի:

Հետաքրքրուած եմք իրենց փոխարժեքով ստանալ՝

- Հայկական երգարաններ
- Կիլիկիոյ պատմական գիրքեր
- Տեղասպանութեան հետ առընչուած գիրքեր

Եթէ ունիք նման գիրքեր եւ կը փափաքիք զանոնք վաճառել, կը խնդրենք մեզի հետ կապ հաստատել հեռաձայնելով կամ e-mailով՝ **ՎԱՀԷ ԱՉԱԳՍՆԵԱՆԻՆ:**

Vahe Atchabahian
1743 E. Elizabeth St. • Pasadena, CA 91104
Tel: 626-354-5924
vamedia@yahoo.com

ԹԵՆՈՐ ՄԵ Կ՝ՈՒԳՈՒԻ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՈՒ ԱՐԱՐՈՎ
Lend Me a Tenor
A COMEDY IN 2 ACTS
Հոլիւալկ՝ Written by **ՔԷՆ ԼՈՒՏՎԻԿ KEN LUDWIG**
Քինադիլի՝ Directed by **ԳՐԻԳՈՐ ՍԱԹԱՄԵԱՆ KRIKOR SATAMIAN**

ՅՈՒՆԻՒՐ / JANUARY
14-15 / 21-22 / 28-29, 2017

Հ.Բ.Շ.Մ. Վաչէ եւ Թամար Մանուկեան Կեդրոն
A.G.B.U. Vatche & Tamar Manoukian Center
2495 E. Mountain Street, Pasadena, CA 91104

Շաբաթ օրերը ժամը 8:00-ին, միայն Յունուար 21 ժամը 6:00-ին
Կիրակի օրերը ժամը 6:00-ին
Saturday performances at 8:00 pm, except on January 21 at 6:00 pm
Sunday performances at 6:00 pm

Տոմսերը կարելի է ապահովել / Tickets available at:
Հ.Բ.Շ.Մ. Ի ԳՐԱՍԵՆՏԱԿԸ / A.G.B.U. OFFICE (626) 794-7942
ՊԵՐԾ ԳՐԱՏՈՒՆ / BERJ BOOKSTORE (818) 244-3830
ԱՊՐԻԼ ԳՐԱՏՈՒՆ / ABRIL BOOKSTORE (818) 243-4112
ITSMYSEAT.COM/TENOR
Մուտքի Նուէր / Donation \$25

Bedros S. Maronian 818/500-9585 **Siamanto B. Maronian 818/269-0909**

SERVING THE COMMUNITY SINCE 1975
More locations and more ways to service your insurance and financial needs

6300 Wilshire Blvd. Suite 1900 Los Angeles, CA 90048	805 East Broadway Glendale, CA 91205	300 N. Lake Ave. Suite 500 Pasadena, CA 91101
---	---	--

- Life Insurance
- Health Insurance
- Group & Individual
- Long Term Care
- Disability
- Estate Planning
- Will & Living Trust
- Full Annual Review
- Mortgage Protection
- College Planning
- Workman's Compensation
- Employee Benefits
- Annuity
- IRA
- 401K & 403B

A.A. INSURANCE SERVICES

Insurance coverage can help you financially!
Ապահովագրութիւնը Անհրաժեղտ է

Coverage & Protection should be on the top of your priority list.

ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱՅ Է ՄԴՀԿ 2017-Ի ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ
 ՄՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ
 ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ 626-797-7680